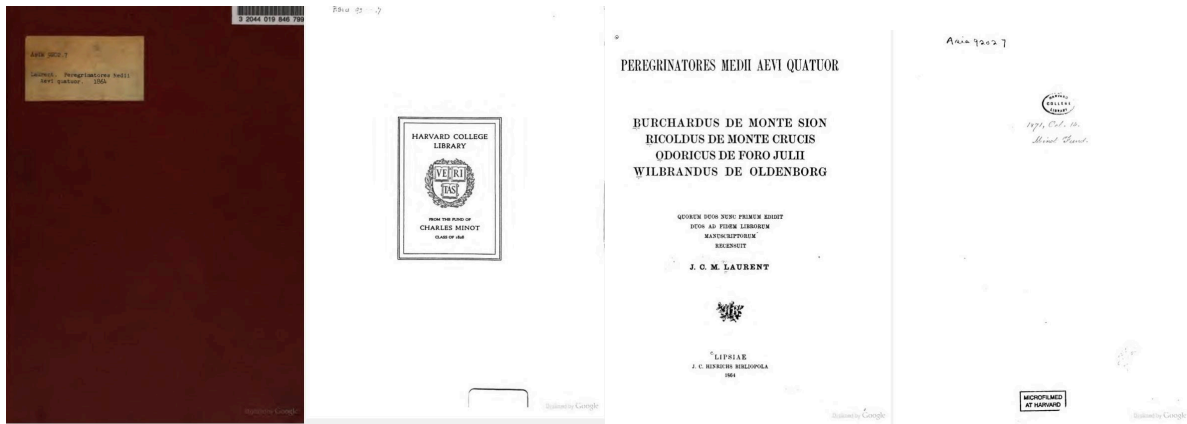

Orta Çağ'ın Dört Gezgini

ORTA ÇAĞ'IN DÖRT GEZGİNİ

Sion Dağlı Burchard Monte Croce'li Riccoldo Friuli'li Odoric Oldenburg'lu Wilbrand Bunlardan ikisini ilk kez şimdi yayımlayan, ikisini de el yazması kitapların doğruluğuna dayanarak gözden geçiren:

J. C. M. LAURENT Leipzig J. C. Hinrichs Kitabevi 1864

EN ŞANLI GEZGİNLERE EN PARLAK FİLİSTİN UZMANLARINA CONSTANTINO TISCHENDORF TITO TOBLERO MÜTEŞEKKİR BİR RUHUN SEVKİYLE MÜNTESİBİ OLDUĞU GEZGİNLERİ KUTSAL KILMAK İSTEDİ EDITÖR OKUYUCULARA S.

Nihayet, Üstad Thietmar ve Oldenburg'lu Wilbrand'dan daha önce yayınladıklarımıza, Sion Dağlı Burchard, Monte Croce'li Riccoldo, Friuli'li Odoric ve nihayet Oldenburg'lu Wilbrand'ı eklemek mümkün oldu. Bunların lideri olan Burchard, bilindiği üzere coğrafyacılar arasında orta çağın en tanınmış gezginidir; nitekim Filistin'i keşfetmeye yönelik coğrafyacılar içinde en çok bilinenidir ve defalarca yayınlanmıştır, ancak inanılması güç bir şekilde, henüz tam olarak ışığa çıkmamış, sadece bir gölgesi ve bozulmuş görüntüsü bize ve başkalarına sunulmuştur.

Hamburg'da korunan kodikse borçlu olunan Burchard özgün ve bozulmamıştır. İşte Hamburg kütüphanesinin kamuoyuna sunduğu hazinelerin yeni bir örneği! Ve tüm bunlar, sadece Hamburg seyahatnamesinin tanımını için değil, aynı zamanda Burchard'ın hayatını en büyük zihinsel gayret ve hazla araştırmak için de bir sebep teşkil ediyordu. Yazarların yaşadığı dönemde araştırma yaptığımız düşünülürse, bunun uygun hakimler tarafından onaylanacağı aşikardır. Burchard hakkında bu kadarının yeterli olduğunu düşünüyorum; önsözde, özel kitabında daha fazlasını açıkladık. Sadece sizden şunu istememe izin verin: Benim Burchard'ımı sadece kendinizinkiyle karşılaştırmakla kalmayın, sadece okumayın, okumadıklarınıza da okunmasını tavsiye edin; faydasız olmayacaktır.

Burchard ile Riccoldo ve Odoric eşit olmasa da yine de anılmaya değerler; çünkü onun arkasından ikinci sırada yer alırlar. Zira bu seyahatnameler son derece faydalı ve zengindir.

Riccoldo de Monte Crucis'in seyahatnamesi, konu ve renk çeşitliliği bakımından çok yönlüdür; bunu Fransızlar, Almanlar ve İtalyanlar sadece incelemekle kalmamış, aynı zamanda görsellerle süslemişlerdir; ve Latince olarak henüz ışığa çıkarılmamış olması şaşırtıcı değildir.

Sion Dağlı Burchard'ın Kutsal Toprakların Tasviri

OKUYUCULARA S.

Orta çağda kutsal toprağı ziyaret edenlerin en tanınmış gezgini Sion Dağlı Burchard'dır; ister anlatımının güvenilirliğine ve doğruluğuna, ister araştırmasının son derece büyük bir tehlikeyle birleşen gayretine veya sebatına bakılsın, Reineccius'un doğru bir şekilde hükmettiği gibi onu kolayca övecektir. Nitekim Adrichomius da "kendi zihninde kalıcı bir şey olduğunu, hiçbir zaman bu şeyin bilgisine giden yolu açacak bundan daha mükemmel ve basit bir kitap çıkarmak istemediğini veya gerçekten çıkaramadığını" belirtir. O halde böylesine büyük bir adamın üstünlüğü göz önüne alındığında, kitabının sık sık yayımlanmış olmasına değil, fakat ne tek bir baskısının ne de yorumunun yazarın kendi kelimelerini kelimesi kelimesine sunduğuna zar zor inanılması şaşırtıcı değildir; nitekim derler ki, metin adı bile herkes tarafından bilinmez, zira kaç kişi onu Brocardus, bazıları Borcardus Borchardum Borghardum Burgardum olarak adlandırır da, tek başına Canisius hariç, Sion Dağlı lakabı hemen hemen herkes tarafından göz ardı edilir? Buna eklenmesi gerektiğini dedikatif mektup öğretir; üç Breslau ve diğer Breslau türü el yazmasının başında yer alan ve şu kelimelerle başlayan:

Magdeburg'lu Kardeş Burchard'a Kardeş Sion Dağlı Burchard.

Yazarımızı başkalarının yaptığı gibi Arles'li Burchard ile karıştırmamak gerekir; onun geriye kalan fragmanı Serapeum'da yayımladık, ya da 17. yüzyılda Filistin'de ölen Bonaventura Brocardo ile.

Oudinus, onun Sion Dağlı lakabını tam da bu nedenle kullandığını öne sürmüştür, "çünkü orada uzun bir süre kalmıştır". Buna ne kadar hakla hükmettiğini bilmem; bana ise onu Sankt Paul'lü ve Monte Oliveti'li Emmanuel isimli Carolus ile karşılaştırmak yeterlidir; bunlardan burada da aynı Burchard gibi yaşam durağı yer

alan kişi, "S. Francisci Vaizi ve Tanımlayıcısı" idi ve soyadı ile ilgili bu isimleri manastır lakaplarıyla değiştirmiş gibi görünmektedir. Nitekim Carolus a S. Paulo önceden Vialart olarak adlandırıldığı gibi, Burchard'ın da ilk başta başka bir soyadı kullandığından şüpheleniyoruz.

Burchard bu konuda herkesin tamamen gözünden kaçan şeyleri yazmıştır, bunu aşağıda daha birçok detayla göstereceğiz: Kutsal toprak hakkında yazdı: önce özel olarak, bir haritayla birlikte mektubu, ki bunu pek güzel bir şekilde söyledi, coğrafi detaylar ekleyerek, ardından kamuya. İlk metnin revizyonunu Canisius ifade etmiştir; onun baskısı, dikkat etmeniz gereken şu yerleri içerir:

İlki:

Akka'dan (Nasıra) uzaklığı sekiz fersahtır. Bu mesafeyi daha iyi tahmin edebildim, çünkü oradan sık sık geçtim. Bana Magdeburg'dan Barby'ye kadar olan mesafe gibi görünüyor.

İkincisi:

Bana öyle geliyor ki, Kudüs Magdeburg'dan çok daha uzundur, ki bunu S. Ambrosio'dan yeni şehre kadar olan çevreleyen duvar kapsar, hariç tutularak. Sadece bunlardan değil, kolayca kanıtlanacağı üzere Burchard'ın Alman olduğu, fakat aynı zamanda başka bir şey de başardığım ortaya çıkar; bunu böylesine belirsiz bir konuda kesin olarak iddia edemesem de yine de öne sürmekten geri duramam.

Parthenopolis'ten Barby'ye giden yolu Burchard'ın gayet iyi bildiği anlaşılmaktadır. Burchard adının tanınmış Barby kontları soyunda yaygın olduğunu soybilimciler öğretir; bu isimde beş adamı I. Burchard'dan, soyun dedesi ve kurucusundan mirasen aldıklarını aktarırlar. O halde Sion Dağı Burchard'ın Barby kontunun oğlu olarak doğmuş olması mümkün olabilir mi? — Bu husus belirsizdir, fakat varsayıma dayalıdır, gördüğünüz gibi, tanıksız değildir; refütasyon getirirseniz memnuniyetle vazgeçerim. Daha az belirsiz olan ise, 1475 yılında Lubeck'te basılan bir Rudimenti noviciorum yerinden çıkan sonuçtur. Buradan hareketle Burchard'a Sacrae Paginae Professorum minimus dendiğine göre, onu ilahiyat doktorları ve profesörleri arasında saymaktan şüphe etmeyiz.

Daha az belirsiz olan diğer şey ise, Filistin'de bulunduğu ve yazdığı yıldır. Nitekim 1283 yılı, geleneksel görünse de, yine de doğrudur. Zira Burchard'ın anlattığı olaylar, bunların 1260, 1263, 1268, 1271 yıllarından sonra ve 1291 yılından önce yazıldığını kanıtlar. O halde 1283 yılının uygun olduğu anlaşılmaktadır, yazarın kendi eliyle yazılmamış olsa da, notlarımızda öğreteceğimiz üzere, bu konuda iyi bir bilgiye sahip bir adamdan kaynaklanmış olabilir. II 8 10 23 29 VI 7 8 XIII 4 8'e not ettiğimiz şeylere bakabilirsiniz. On yıl boyunca kutsal toprakta zaman geçirdiğini söyleyen Victor Clerico'ya karşı çıkmıyoruz; Venedik baskısında aktarıldığına göre Burchard, 1275 yılından 1285 yılına kadar bu kanaate varmıştır. Bkz. Histoire lit. de la France XXI 182. İki yıl kesinlikle Filistin'de bulunduğunu bunlardan çıkardık, ki bunlardan IV 9 mevcuttur. Mısır Sultanı, Baybars'ın halefleri olan Malec-al-Mansure Calavuno'nun hükümdarlığı sırasında oradaydı; bunu kutsal seferlerin bitiminden sekiz yıl önce, Kıbrıs ve Kudüs Kralı Henri döneminde ve 1282 yılında Sancone Alascheare ile

Moğol Sultanı arasında 1280 yılında yapılan savaşın bitiminden sonra Tapınakçılar ve Hospitalierler ile yapılan on yıllık mütareke zamanında yazmıştır.

Burchard, o dönemin şartlarına göre, ilahi konularda daha serbest bir yargıya sahipti; dindar olmaktan ziyade dinsiz değildi, fakat sıklıkla ayinleri kendisi söylerdi, görünen o ki, kalbinin gerçek dindarlığı olmadan; bilgindi, öyle ki Arapçayı da iyice kavradığı anlaşılmaktadır; nitekim Kur'an'ı okuduğunu saklamaz. Ayrıca Victor Clerico'nun zekasıyla Burchard'ın yorumunu tekrar tekrar okumak son derece değerlidir.

Yukarıda son derece kötü baskıları anlattık, ki bunlar şu anki duruma sahipti. Orijinal Burchard el yazmasından veya onun kopyasından bir şekilde yanlış yazılmış olarak doğduğunu tahmin ediyoruz; zira sonraki müstensihler sadece güçlkle okuyabildiler ve saçma yazımlar ile eksiklikler mantıklı bir şekilde düzeltilemedi. Bazen de dikte edileni yanlış duyarak yazdılar, ki bu durum yazım hatalarına yol açar. Burada ayrıca kütüphanecilerin işaret ve simgeleri başkaları tarafından doğru çözülmediği için fırsat sundu. Tüm bunlar sadece kelimelerin değil, aynı zamanda bütün cümlelerin interpolasyonları ve eksilmeleriyle meydana geldi; bunlardan kütüphaneciler ve editörler o kadar kaçınmadılar ki, Burchard'ın metni bozulmuş değil, fakat şekli değiştirilmiş, basılmamış, aksine parçalanmış ve haklı olarak tamamen değiştirilmiş olarak adlandırılabilir.

Bu Burchard edisyonumuzu hangi yöntemle düzenlediğimizi kısaca açıklamak kalıyor.

Metnin kendisine, bu önsözün dışında ve eleştirmenler ile biyograflar için, kitapların ve el yazmalarının kataloğunu ile metin farklılıklarını ekledik. Ardından notları verdik, bunu seyahatname takip eder; burada gezginlerin ve coğrafyacılardan kullanımı için yerlerin mesafeleri hem Burchard'dan hem de yeni yazarlardan eklenerek kısa bir bakışta sunulmuştur. İsimler ve kutsal kitaptaki yerler indeksinin eksik olmamasını istedik, lavelliano ile karşılaştırdık ve oradan bazı şeyler alarak daha zengin hale getirdik.

K A T A L O Ğ U S I O N DAĞLI BURCHARD KODİKSLERİNİN.

İlk olarak kullandıklarımız, Hamburg, Breslau, Bern kodiksleridir, ardından diğer bazı yazmaları anlatacağız.

I. STAPHORSTIANUS HAMBURGENSIS KODİKSİ (St.).

Bu kodikse Staphorstianus adını verdik, çünkü Hamburg'lu Aziz Yuhanna kilisesinde kelime vaizi ve üstad olan Nicolaus Staphorstius sayesinde onun ilk bilgisi elimize ulaştı. Hamburg kilisesi diplomatik tarihi Bölüm I vol. III. pag. 343–355'te "kodiks XXX. (kısmen kağıt, kısmen parşömen)" hakkında detaylı bilgi verir. Eskiden Aziz Petrus kilisesi kütüphanesinde korunan, şimdi ise Hamburg kamu kütüphanesinde bulunan kodikslerdendir. Bu dördüncü boyuttaki ciltte yer alırlar, küçük formattadırlar, XVII. yüzyıla aittirler; bunların sonuncusu isimlidir ve Sion Dağlı Burchard'ın kutsal topraklar tasvirini içerir.

Bütün cilde şu yazılmıştır: İşbu kitabı merhum Bay Henricus Langhe, eskiden bu kilisenin vikarisi hediye etmiştir. Onun için Tanrı'ya dua edin. Sözlerle başlar: Tota pulcra es amica mea et macula non est in te.

Bu sayfadan önce, ciltte bulunanların indeksi yer alır; ahşap kapağın iç kısmındaki deri altında korunmuştur, XIX. yüzyılda yazılmıştır.

Sayfalar numaralandırılmamıştır.

Şimdi Burchard'ın kitabını anlatmaya geçelim.

Kodiks parşömdir, dördüncülüdür, XIV. yüzyılın sonu veya XV. yüzyılın başı (Staphorstius'un istediği gibi XIII. yüzyıl değil) assez künt bir müstensih tarafından yazılmıştır; önsöz § 16'da bu kelimeleri sunar, ondan ki kendisine yazılacak kodiksi vermişti, kenara yazılmış olanı anlayamadığı için kabul edilen kelimelerin metnini yazdı ve sıklıkla uyuklayarak birçok eksiklik bıraktı, ayrıca birçok hata yaptı. Kelimeler tek tek soluk mürekkeple ve diplomatik olarak alışılmadık şekillerde yazılmış olup okuyucuya birçok zorluk çıkarır.

27 yapraktan (25 değil) ve iki sütundan oluşmaktadır.

Önsözün başlangıcı bir kez değil iki kez mevcuttur, ilk yaprakta, fakat ilk kelimeler zamandan silinmiş olarak, ardından üçüncü sayfada şu kelimelerle: eski tarihlerde okuduğumuz gibi der. İlk harf olan r harfi için boş bırakılan yer, ressamın eliyle süslenmek üzere tasarlanmıştır.

Kitabın sonu şöyledir: bu şehirde daha sonra Yeremya da taşlanmıştır. Tanrı'ya şükürler olsun ve aziz Matta'ya. Amin.

2 APOGRAPHIM HAMBURGENSE (h.).

Küçük yaprak adını alan bu formdaki apographum, XVI. yüzyılda yazılmış kağıt üzerindedir, 72 sayfadır, ilk olarak kutsal akşam yemeği fragmanını içerir, n. 1. p. 3–9, ardından kitabımız şu başlıkla yazılmıştır:

Kutsal toprak seyahatnamesi son derece iyidir, Berg'li kardeş Borchardus tarafından çıkarılmıştır, vaizler tarikatından.

Bu nüsha özen ve dikkatle hazırlanmıştır, sayfa 13'te bir harita ile süslenmiştir, sayfa 70 ve 71'de coğrafi harita yer alır, kütüphaneci tarafından hazırlanmamıştır. Kodiksin yazımında Staphorstianus ve Rudimentum noviciorum takip edilmiştir.

5. BRESLAU KODİKSLERİ ÜÇ ADET (Va Vb Ve).

Breslau Üniversitesi Kütüphanesi üç Burchard kodiksini korumaktadır, hepsi aynı şekilde başlar, fakat çeşitli şekillerde sona erer.

Birinci Breslau kodiksi (Va), parşömdir, küçük yaprak formatındadır, IV. F. 191 işaretiyle işaretlenmiştir, XIV. yüzyılda (kesinlikle 1317 yılından sonra) yazılmıştır, 165 yaprak içerir. Burchard'ın kutsal topraklar tasviri pag. 142–151'dedir. Sırtındaki ciltte şöyle okunur: Legenda maior S. Hedwigis. Bu toplama ciltte şu eserler yer alır: Legenda maior de S. Hedwige. Vitae Pontificum Rom. ad a. 1216. Vitae Rom. Imperatorum ab Octaviano ad a. 1300. Historia Hieros. ad Robertum com. Flandr. Ve nihayet Barchardus de Monte Syon. Karşılaştır: Archiv IV 99 sqq. XI 706.

Bu kitap eskiden "Heinrichau Aziz Meryem Ana Cistercian Tarikatı Manastırı'nda" idi, şimdi Breslau Üniversitesi Kütüphanesi'nde, diğer adıyla merkezi kütüphanede korunmaktadır.

Va kodiksi şu kelimelerle başlar: Mesih İsa'daki en sevgili baba kardeş Burchard'a, Magdeburg'daki vaizler tarikatı kardeşlerinin okuyucusuna. Ve şu kelimelerle biter: kandili denilen Martha ile aziz mezarın onuruna kurmuş ve Lazarus kardeş kalmıştır. Bitti.

İkinci Breslau kodiksi (Vb) kağıttandır, küçük yaprak formatındadır, I F 221 işaretiyle işaretlenmiştir. Şu aboneliğe sahiptir: Rab'bin 1407 yılında, aziz Franciscus'un ertesi

günü, üçüncü saatte veya civarında tamamlandı; düzelt, okuyucu. Bu cilt 240 yapraktan oluşan bir derlemedir, sırtında şu yazılıdır: Conradi Sulconis summa de trinitate. Tractatus de terra sancta yaprak 230–240'ta yer alır. Eskiden Sagan Augustinian kanoniklerindendi.

İlk birinci gibi başlar, şu kelimelerle biter: Doğu Part Seferinde vb.

BURCHARDUS DE MONTE SION'UN KUTSAL TOPRAKLAR TASVİRİ

G İ R İ Ş

Eski tarihlerde okuduğumuz gibi, aziz Hieronymus'un dediği gibi, çağların bazı bilgeleri eyaletleri dolaşmış, denizleri aşmışlardır; öyle ki kitaplardan öğrendiklerini bizzat görmek için, Pythagoras Memphisli rahipleri, Plato Mısır'ı ve Apollonius Mısır'ı ziyaret etmiş, Pers ülkesine girmiş, Kafkasya'yı, Albanları, İskitleri, Massagetleri, Hindistan'ı, Brachmanları geçmiş, Iarchas'ı görmüş ve nihayet Mısır'a girmiştir; kuma batmış güneşin felsefesini dinlemek için: Şaşırtıcı olan ne ki, Hristiyanlar İsa'nın doğduğu toprağı, Tanrı'nın kilisesinin yükseldiği, göze hitap eden ve hayat veren yeri görmek istediler? Kutsal ahit sandığının ve cherubimlerin, merhamet tahtının ve Aaron'un filizlenen değneğinin bulunduğu o kutsal yeri eski insanlar arzulamazlar mıydı? O halde kim bizim için o kutsal mezarı, İsa'nın mezarını, içeri giren kişinin keten kumaşlara sarılı Kurtarıcı'yı gördüğünü, meleğin oturduğunu ve kadınlara ne söylediğini gösteren yeri arzulamaz? Hangi Hristiyan hızlıca Beytüllahim'e koşmak, yemliğı görmek, Meryem'i mağara altında görmek, meleklerin Tanrı'yı övdüğünü duymak istemez? Ve daha da şaşırtıcı olanı: Üç Meczup o yıldızı takip ederek O'nu aramadılar mı? O'nun Kudüs'e döndüğünü, Süleyman Mabedi'nde öğrettiğini, Havarilerine ayaklarını yıkadığını, bedenini ve kanını verdiğini, Zeytin Dağı'nda dua ettiğini, kanlı ter döktüğünü, hain öpücüğü aldığını, bağlandığını, kamçıldığını, haçı taşıdığını, haçta can verdiğini, bacaklarının kırıldığını, gömüldüğünü ve dirildiğini gören yerleri görmek kim istemez?

Kirene'li Simon'un rahipliğini, Kayserya'da bizim için tutku gizemlerinin kutlandığını gördü. Bu tek tek yerlerin ve şehirlerin tam ve açık hatırası mevcuttur; nitekim orada, şahsen var oldukları zamanlarda olanlar mevcuttur. Kesinlikle bu şehirde Rab'bin tutkusunun kutsal yerleri çoktur; o kadar ki bir gün hepsini dolaşmaya yetmez. Ayrıca şu yerlerde de Tanrı'nın lütfu çoğalmıştır. **Kaç keşişin, kaç rahibenin Georgia, Büyük ve Küçük Ermenistan, Keldani, Suriye, Medya, Pers, Hindistan, Habeşistan, Nübye, Nabatea, Maruni, Yakubi, Nasturi, Grek, Süryani ve diğer uluslardan olduğunu kim anlatabilir? Onlar oradadırlar, az veya çok, her bir yerde ruhani hayatın meyveleri toplarlar; yerlerde kalırlar, oruç tutarlar, dua ederler, ağlarlar. O halde Tanrı'ya şükürler olsun!**

İkinci olarak, eski tarihlerde İbrahim'in toprağını, babasını ve akrabalarını bırakarak bu toprağa koştüğünü görürüz; Betel ve Hay arasında çadır kurduğunu, Gerar'da, Beerşeba ve Elbron'da yaşadığını, Babil'i terk ettiğini, Hebron, Şekem ve diğer şehirleri dolaştığını görürüz. Tanrı'nın bakireden doğduğunu, melek müjdesini aldığını, vaat edildiğini söyleyen kişi; Tanrı'nın çadırını bizzat gördüğünü yazsın! Celile'deki dağlık bölgelere hızlıca koştüğünü, kutsal yerlere yaklaştığını görsün. Patriyark İshak ve Yakup'un nerede gömüldüğünü görsün. Hristiyan halkın bu

topraklarda nasıl yaşadığını görsün. Düşmanların elinden kurtulanların nasıl dua ettiğini görsün. İsa Mesih'in kanıyla yıkanan bu kiliselerin nasıl yükseldiğini görsün. Kutsal toprağı arzularım ile tam olarak anlatamam da, bizzat göremediğim ve dokunamadığım yerleri en azından okuyucuya en iyi şekilde tanımlamak istedim; öyle ki bu yazıda hiçbir şey eksik kalmasın. Kutsal toprağın coğrafi yapısını, Süryani ve Sarazenlerden öğrendiklerimle, sorgulayarak ve inceleyerek yazdım. Bütün bu toprak Dan'dan Beerşeba'ya kadar, Ölü Deniz'e kadar uzanır; büyük denize kadar uzanır; bu sınırlar dahilinde, ister yürüyerek ister gözlerimle bizzat erişebildiğim yerleri dikkatle inceledim.

Ancak bütün bu bilgileri başkalarının da zihninde kolayca canlandırabilmesi için nasıl anlatabileceğimi düşündüm ve Akka şehrini merkez alarak bütün bu toprağı belirli bir düzen içinde sıralamayı uygun buldum. Her ne kadar bu şehir ortada yer almayıp batı sınırında bulunsada, oradan çizdiğim çizgilerle haritayı dört ana yöne ve toplam on iki bölüme ayırdım; böylece kutsal yazılarda adı geçen şehirlerin ve yerlerin konumu kolayca bulunabilsin.

KUTSAL TOPRAKLARIN BİRİNCİ BÖLÜMÜ BAŞLIYOR

1. Öncelikle bilinmelidir ki, kutsal toprak dediğimiz bu bölge İsrail'in on iki kabilesi arasında paylaştırılmıştır; bir kısmı Yehuda krallığı olarak adlandırılıyordu ki bu Yehuda ve Benyamin kabilelerinden oluşmaktaydı; diğer kısmı ise Samiriye krallığı olarak adlandırılıyordu ki bu günümüzde Sebaste olarak bilinir ve İsrail adı verilen diğer on kabilenin başkentiydi. Fakat bu iki krallık birden Bütün Filistin olarak adlandırıldığı gibi, günümüzde Saksonya veya Fransa bölgeleri Almanya, Lombardiya ve Toskana bölgeleri İtalya olarak anılmaktadır.
2. Bunun daha iyi anlaşılması için bilinmelidir ki, Suriye adı farklı bölgelere verilmiştir. Bütün bu toprak, Dicle nehrinden Mısır'a kadar genel olarak Suriye olarak adlandırılır. Bu bölgenin ilk kısmı Fırat ve Dicle nehirleri arasında yer alan kuzeyden güneye doğru uzanan kısımdır; burası Amanos Dağından Kızıldeniz'e kadar uzanır ve Mezopotamya Suriyesi olarak adlandırılır; suların arasında kaldığı için bu adı almıştır ve bünyesinde **Partlar, Medler gibi birçok** halkı barındırır. Güneyde ise Keldani bölgesiyle birleşir ki Babil buradadır; güneyde Arap Körfezi'ne kadar uzanır. Bu Mezopotamya'nın ilk kısmı kuzeye bakar; burada eski adı Races, günümüzde ise Rase olan Urfa şehri yer alır ve burası özel olarak Mezopotamya Suriyesi olarak adlandırılır.

Suriye'nin ikinci kısmı Fırat nehrinden başlar ve Ualanic nehri limanında sona erer; Margath kalesinin altından geçerek Ualanic beldesinde büyük denize dökülür; bu kaleden bir fersah mesafededir. Bu Çukurova Suriyesi [Celesyria] içinde Antakya şehri ve ona bağlı Lattakiye, Apamea ve diğer birçok şehir yer alır.

Üçüncü kısım Suriye Fenike'sidir; yukarıda belirtilen Ualanic nehrinden başlayarak kuzeyden güneye doğru Petra incisa veya Karmel Dağı altındaki ıssız kaleye kadar uzanır ki bu yer günümüzde Castrum peregrinorum [Gezginler Kalesi] olarak adlandırılır ve Tapınak Şövalyelerine aittir. Bu Suriye içinde birçok şehir yer alır.

4. Ayrıca Büyük Suriye'nin parçası olan üç Arabistan vardır. Birincisi, başkenti Bostra olan bölgedir ki günümüzde Busereth olarak adlandırılır. Buna

Trachonitis bölgesi ve batıdan Yturea birleşir; Şam ise kuzeyde yer alır. Suriye Şam'ı bazen Arabistan olarak da adlandırılır. Şam kralı olan Aretas bu bölgedendir. İkincisi, başkenti Petra olan bölgedir; Rabbath olarak adlandırılan bu şehir Arnon deresi üzerindedir. Bu Arabistan, Amman oğullarının toprağıydı; Moab sınırında yer alır. **Üçüncüsü, başkenti Mons regalis [Kral Dağı] olan bölgedir; günümüzde Krach olarak adlandırılır ve eskiden Petra deserti olarak bilinirdi; Ölü Deniz üzerinde yer alır. Bu bölge Moab toprağını ve Edom bölgesini kaplar; güneyde Kızıldeniz'e ve Fırat nehrine kadar uzanan çölleri içerir. Burası Büyük Arabistan'dır ve içinde Muhammed'in mezarının bulunduğu Mekke şehri yer alır.**

5. Buradan Şaron Dağı'nı geçince üç fersah mesafede Scandalion kalesi yer alır; anlatıldığına göre Büyük İskender Sur şehrini kuşatırken bu kaleyi inşa ettirmiştir. Fakat Kudüs Kralı Baldwin burayı yeniden inşa ettirmiş ve soylulara mülk olarak vermiştir. Burası meralar, meyve bahçeleri, zeytinlikler, akarsular ve bahçeler bakımından oldukça zengindir.
6. Bu harika su kaynağından yaklaşık bir fersah mesafede, Sur yolunun kenarında bir kuyu yer alır. Neşideler Şarkısı'nda bahsedilen bu kuyu Lübnan'dan coşkuyla akar. Bu kuyu dört bölmeli bir yapıya sahiptir ve boyutları oldukça büyüktür. Bizzat ölçtüğüme göre genişliği ve uzunluğu XL arşındır; kare şeklindedir ve son derece sağlam kesme taşlardan inşa edilmiştir. Yüksekliği bir mızrak boyundan fazladır. Buradan sular her yöne duvarların üzerinden akar. Buradan inen kanallarla Sur ovası sulanır; bahçeler, bağlar ve şeker kamışları bu sularla beslenir ve şehre büyük gelir sağlar.
7. Bu kaynaktan bir fersah daha az mesafede Sur şehri yer alır. Deniz kıyısında kurulmuştur. Hezekiel, İşaya ve Yeremya peygamberlerin yazılarında bu şehirden övgüyle bahsedilir. Şehir kapsar; Akka şehrinden daha büyüktür ve yuvarlak bir yapıya sahiptir. Şehir her taraftan güçlü duvarlarla çevrilmiştir. Doğu tarafında Nabukadnezar ve daha sonra Alexander burayı karaya bağlayan bir yol inşa etmişlerdir. Şehir üç katlı surlarla çevrilmiştir; son derece güçlü XII kuleye sahiptir. Şehrin iç kısmında denizin ortasında kayalıklar üzerinde yükselen son derece korunaklı bir kale yer alır. Bu şehirde Diocletianus zamanında şehit düşen birçok azizin kalıntıları bulunmaktadır. Origenes de bu şehirdeki kutsal mezar kilisesinde gömülüdür.

Bu şehirde başpiskoposluk makamı yer alır. Beyrut, Sayda ve Akka piskoposlukları buraya bağlıdır. Bu piskoposluk bölgesi Petra incisa kalesine kadar uzanır.

Şehrin doğu kapısının önünde ok atımı mesafede İsa Mesih'in vaaz verdiği yer gösterilir. Kalabalığın arasından bir kadının "Seni taşıyan rahim ne mutludur" dediği yer burasıdır.

Ayrıca aynı yerde uzun bir sütun yer alır; anlatıldığına göre pusuda bekleyen Sarazenler tarafından burada bazı Hristiyanlar öldürülmüştür.

Sur şehrinden iki fersah mesafede kuzeye doğru Eleutherus nehri denize dökülür.

9. Bu nehirden iki fersah mesafede Sarepta Sidoniorum yer alır. Şehrin güney kapısı önünde İlya peygamberin dul kadının yanına kaldığı yer gösterilir. Orada peygamber kadının oğlunu diriltmiştir.
10. Buradan iki fersah mesafede Sayda şehri yer alır. Suriye Fenike'sinin büyük bir şehridir. Harabeleri büyüklüğünü kanıtlar niteliktedir. Şehir deniz kıyısında güneyden kuzeye doğru Antilibanus [Karşı Lübnan] Dağı altında uzanır. Harabelerin üzerinde yeni bir şehir inşa edilmiştir. Şehrin iki güçlü kalesi vardır; biri kuzeyde denizin içindeki kayalıklar üzerinde yer alır ki burayı gezginler inşa etmiştir; diğeri ise güney tarafında tepe üzerinde yer alır ve Tapınak Şövalyelerine aittir.

Eski şehrin doğu kapısı önünde, ki burası şimdi terkedilmiştir, orada bir kilise inşa edilmiştir; bu yerde Rabbe yalvaran Kenanlı kadından ötürü cini olan kızı şifa bulmuştur, İturia ile Filipin Sezariyesi'ne giden yol üzerinde.

Antilübnan dağ silsilesi, Sayda'dan bir fersah uzaklıkta karşı tarafta başlar. Ve Lübnan dağının kendisi ise Eleutherum nehrinin yukarısından başlar ve Trablus'un ötesine kadar, yaklaşık beş günlük bir mesafe boyunca uzanır ve denizden asla iki fersahlık mesafeden daha fazla uzaklaşmaz, Trablus hariç, zira orada yaklaşık üç fersah kadar uzaktadır. Bazen deniz dağın eteğine kadar gelir, bu yüzden burası geçilmez bir yol haline gelir. En iyi şaraplar bakımından son derece zengindir, şu ayette dendiği gibi: "Lübnan'ın şarabı gibi bir anısı olacaktır." Ve bu iyilik, bu dağ silsilesinden Margathum kalesine kadar devam eder.

Sayda'nın ötesinde, denize doğru altı fersah mesafede o meşhur ve antik Beyrut şehri yer alır; burada İsa'nın vaaz verdiği söylenir, ayrıca burada hamurdan yapılan o meşhur İsa tasviri, haçlıların ondan kan akıttığı ve büyük miktarda kan çıkardıkları söylenir ki bu tasvire bugün bile o şehirde dindarlıkla saygı gösterilir.

Bu şehrin, yani Sayda ve Sur'un piskoposu, Sur başpiskoposuna bağlıdır. Ve Sur sınırından, üç fersah mesafede, köpek nehri denilen bir nehir denize dökülür; bu nehir orada büyük bir deniz oluşturur. Kudüs patriğinin sınırları orada biter ve Antakya patriği ile Trablus kontluğunun sınırları başlar. Bu yer, köpek geçidi olarak adlandırılır ve burası karadan geçişi son derece zor bir yerdir, çünkü Sarazenlerin isteğine bağlıdır. Tüm dünyanın tüccarları oradan nadiren engellenmeden geçebilirler.

Beyrut'tan denize doğru altı fersah mesafede, Antakya patrikliğinin ilk şehri olan ve bir piskoposu bulunan Botrys yer alır. Bu şehir hakkında Hezekiel'in kitabında Sur'un övüldüğü yerde bahsedilir: "Ve bu hizmetkarlar senin hizmetindeydin. - Efendimiz yaşasın" diyerek tüm Trablus kontluğu ona boyun eğdi. Burası bizim tarafımızdan da ziyaret edilmiştir ve yeterince bilinir.

Botrys'ten denize doğru dört fersah mesafede Botrun yer alır; burası vaktiyle son derece soylu ve her şey bakımından çok zengin olan, ancak şimdi tamamen yıkılmış ve harap edilmiş bir şehirdir.

Oradan üç fersah mesafede, deniz kenarında yer alan Nephyn kalesi bulunur. Burası Antakya prensliğine aittir. Orada on iki kule ve çok güvenli bir liman görülür. Bu şehrin tüm limanları arasında en meşhur olanı burasıdır, zira benzeri olmayan bir limandır.

Nephyn'den iki fersah mesafede Trablus şehri yer alır, soylu bir şehirdir ve neredeyse tamamen Sur gibi denizin ortasında kurulmuştur. Nüfusu oldukça yoğundur. Orada Rumlar, Latinler, Ermeniler, Maronitler, Nesturiler ve daha birçok milletten insan yaşar. Orada ipek kumaş ticareti çok fazladır. Kesin olarak duydum ki, sadece orada ipek ve deve tüyü kumaş dokuyan işçilerin sayısı çok fazladır. Bu şehrin yakınındaki topraklarda, zeytinlikler, incirlikler, bağlar, bahçeler ve nehirlerle dolu, adeta bir cennet bahçesi gibi olan, başka hiçbir yerde benzerini görmediğim sayısız güzellikler bulunur.

Şehrin önündeki ova, uzunlamasına bir fersah, genişlemesine ise yarım fersah uzunluğundadır. Bu alanda, içinde çeşitli ağaçların yetiştiği ve her yıl sahiplerine üç yüz bin altın Bizans sikkesi gelir getiren pek çok bahçe bulunur.

Lübnan dağı, bu şehirden üç fersah mesafededir. Onun eteğinde nehirler doğar, Lübnan nehirleri akar, Neşideler Ezgisi'nde dendiği gibi. Bu dağ ilk başta alçak görünür, ancak aniden muazzam bir yüksekliğe ulaşır ve bulutları aşar. Trablus ile Lübnan arasındaki tüm ovaları och düzlükleri sular ve bu bölgeyi harikulade bir şekilde güzelleştirir. Suları son derece temiz, soğuk ve tatlıdır ve dinî mekanların üzerinde yükselen tepeler harikadır. Oradan rüzgâr eser, nitekim yazılmıştır:

"Lübnan'dan esen rüzgâr", ve dağın etrafı pars dağları ile çevrilidir ve daha sonra ovalara yönelerek buraları sular. Üç büyük nehirle muazzam bir şekilde sulanır, bu nehirler dışında başka yerlerde de benzer şekilde akan küçük nehirler vardır. Ve kesin olarak bilinir ki, Hosthere nehrinin o vadisinde, fırtına koptuğunda sular çok fazla taşar ve yükselir.

Trablus'tan iki fersah mesafede pars dağları bulunur, burası dik och yüksek bir yerdir, Lübnan dağından ayrılır. Bu tepelerin yamacında bir mağara vardır, burada on iki fit uzunluğunda anıtlar bulunur; buraları Sarazenler sık sık ziyaret ederler ve bu yerlerin kutsal olduğunu söylerler: çünkü burada Timnath-Serah'ta, Ephraim dağının yamacında gömülü olan kişilerin mezarlarının bulunduğu iddia ederler. Ben şahsen bu mezarların Kenan'ın, Hâm'ın oğlunun mezarları olduğuna inanıyorum, zira bu yerler onların mülküydü, aşağıda belirtileceği üzere.

Bu mağaradan kuzeye doğru üç fersah mesafede, Antilübnan'ın sınırları yer alır. Ve orada her iki tarafın ortasında, Arachas kalesi görünür, ki burası Aracheus, Kenan'ın oğlu, burayı inşa etmiş ve kendi adıyla adlandırılmıştır, Yaratılış ve Tarihler kitaplarında dendiği gibi. Ve burası son derece görkemli, güzel ve verimli bir topraktır. Burada Lübnan son bulur, demin bahsedilen Filipin Sezariyesi ve Ürdün nehrinin doğduğu yerle olan uzunluğu ve genişliği bakımından.

Arachas kalesinden yarım fersah mesafede, karşı tarafta doğuya doğru Syn şehri yer alır; burası Kenan'ın oğlu Syneus tarafından tufandan sonra Arachas'tan çok uzak olmayan bir yerde inşa edilmiştir, Yaratılış kitabında dendiği gibi. Orada yaşayan bir Nesturiye sorduğumda, bu yerin adının hâlâ Synochim olduğunu söyledi. Aynı şeyi bana orada yaşayan bir Sarazen de teyit etti.

Arachas kalesinin ve Synochim şehrinin altında, muazzam bir düzlük uzanır ve bu düzlük sahil boyunca Arachas kalesine kadar gider, ki burası bir zamanlar Saint Jean Şövalyeleri'nin hastanesine aitti, ve oradan yirmi bir fersah uzunluğunda ve altı fersah genişliğinde olan Anterodus'a kadar uzanır. Bu düzlükte pek çok köy, zeytin,

incir ve diğer ağaç türlerinin bulunduğu ormanlar vardır. Akarsular ve otlaklar bakımından son derece zengindir. Orada Türkmenler, Midyanlılar ve Bedeviler çadırlarda eşleri, çocukları, sürüleri ve develeriyle yaşarlar. Ben kendim orada çok büyük bir kamp gördüm ve orada binlerce hayvan vardı.

Bu düzlüğü doğudan çevreleyen yüksek dağlar vardır, bunlar Arachas ve Synochim'den başlar ve Krach'a kadar uzanır. Bu dağlarda, Nossiriler olarak adlandırılan, kötü niyetli ve Hristiyanlara düşman olan bir halk yaşar.

Arachas och Synochim düzlüğünden Anteradus'a kadar olan mesafe sekiz fersah olarak tahmin edilir. Anteradus ise demin bahsedilen ovanın kuzeyinde yer alır.

Aradus adası ise denizin ortasındadır, anakaradan yarım fersah mesafededir. Bu adada bugün bile o eski şehrin kalıntıları vardır, Hezekiel'in kitabında bahsedilen şehir budur: "Arad oğulları senin ordunla surlarında nöbet tutuyordu." Gloca der ki: "Aradus adası tüm denizi kaplar, Anteradus'un karşısındadır, Sur'a yakındır." İki fersah genişliğinde bir alana sahiptir ve beş günlük bir mesafede yer alır. Bu adayı ve şehri Kenan'ın oğlu Aradius kurmuştur.

Şunu not etmek gerekir ki, Nuh'un oğlu Hâm, tufandan sonra Kenan'ı doğurmuştur.

Kenan ise ilk oğlu olan Sayda'yı, ardından Heth'i, Yebusluları, Amorluları, Girgaşlıları, Hivlileri, Arki'lileri, Sini'lileri, Arvadlıları, Semarileri ve Hamatlıları doğurmuştur. Ve bu halklar Kenan topraklarına yayılmışlardır. Kenan'ın bu on bir oğlundan ilk doğan Sidon, Sayda şehri kurmuştur; Aracheus ise Arachas'ı, Syneus ise Synochim'i, Aradius ise Aradus'u kurmuştur, yukarıda belirtildiği gibi. Diğer yedi halk ise Kenan topraklarında ilk yedi krallığı kurmuşlardır; yani Hititler, Yebuslular, Amorlular, Girgaşlılar, Hivliler, Arki'liler ve Sini'liler. Rab bu krallıkları İsrail oğullarına vermiştir ki burayı ele geçirsinler. Bunların mezarları bugün bile Anteradus şehrinin dışında, bir fersah mesafede, muazzam ve hayranlık uyandırıcı yapılarda görülür. Taşlar büyüktür, tek bir taşın içinde dört ayak genişliğinde ve boyları insan boyuna ulaşan odalar oyulmuştur. İnsanların bu yapılarda nasıl yaşayabildiği bir mucizedir. Anteradus'tan yarım fersah mesafede, doğuya doğru o dağ yer alır ki burası dağlık bölge olarak adlandırılır. Bu topraklar Assasinlerin topraklarıdır ve orada yaşarlar. Onların ritüelleri ve gelenekleri aşağıda açıklanacaktır.

Anteradus'ta Aziz Petrus uzun süre vaaz vermiştir; burada Antakya'ya giderken Clement'i bulmuştur. Ve Clement orada annesini bulmuştur. Ayrıca Aziz Petrus orada Meryem Ana adına ilk kiliseyi inşa etmiştir, ki bu kilise bugün bile varlığını sürdürmektedir. Ben oradayken bir ayın yönettim ve orada altı gün kaldım.

Anteradus'tan kuzeye doğru yedi fersah mesafede, Saint Jean Şövalyeleri'ne ait olan o meşhur Margathum kalesi yer alır; bu kale Valania şehrinin üzerinde, dağın tepesinde kurulmuştur. Burası bir piskoposluk merkezidir ve Sarazenlerin eline geçmiştir. Ve bu piskopos, Valania piskoposudur ve ona bağlıdır.

Valania şehrinde ve onun sınırlarında, Antakya patrikliğinin sınırları biter ve Kudüs krallığının sınırları başlar. Oradan itibaren Antakya patrikliği başlar ve orada Antakya piskoposluğu sona erer. Bu yerlerin arası sekiz günlük bir mesafedir ve Antakya'ya kadar dört günlük bir yol vardır. Ben bu toprakları kendi gözlerimle gördüm ve geçtim, ancak orada yazılmaya değer başka bir şey görmedim, kutsal topraklara dair olanlar hariç.

Kutsal toprakların bu ilk bölümü hakkında bu kadarı yeterlidir.

KUTSAL TOPRAKLARIN İKİNCİ BÖLÜMÜNÜN BAŞLANGICI.

Acre şehrinden kuzeye doğru ikinci bölüm başlar ve bu ilk bölümde doğrudan kuzeye doğru ilerleyen yol üzerinde, Toron olarak adlandırılan o kale yer alır. Burası bir zamanlar Töton Şövalyeleri'nin hastanesine aitti, ancak şimdi tamamen yıkılmıştır. Bu kaleden dört fersah mesafede, son derece güvenli bir kale olan Toronum yer alır, burayı Taberiye senyörü Sur şehrinin karşısına inşa etmiştir, Sarazenlerin elindeyken, Sur'dan sekiz fersah mesafededir.

Bu kaleden dört fersah mesafede, o meşhur antik şehir olan Hazor yer alır; burada bir zamanlar o güçlü kral Jabin hüküm sürmüştür, ki o kral otuz kralla birlikte Yeşu ve İsrail'e karşı Merom sularında savaşımıştır. Burası Hazor olarak adlandırılır och son derece eski surları vardır. Bu tarihî olayların kalıntıları bugün bile o yerde görünmektedir.

Oradan altı fersah mesafede, kuzeye doğru Belinas şehri yer alır; burası Lübnan dağının eteğindedir, Yaratılış kitabında dendiği gibi. Burası daha önce Dan olarak adlandırılırdı ve Sayda'dan on bir fersah mesafededir, orada hiçbir insan topluluğu yaşamaz, o bölgede Dan ve Neftali oğulları yaşardı, Dan adını babaları Dan'dan almıştır. Genellikle buraya Dan denirdi ve bütün İsrail Dan'dan Beerşeba'ya kadar toplandı. Zira bu şehir kuzey sınırında, Beerşeba ise güney sınırındaydı, Krallar kitabında dendiği gibi; ve İlyas Beerşeba'ya gitmiştir. Ve aşağıda çöl hakkında bahsedilecektir. Bu şehrin iki adı olduğu şüphesizdir, zira buraya Gilgal da denirdi. Filipus burayı genişletip adını Filipin Sezariyesi koymuştur. Grekler ise buraya Paneas derlerdi. Bugün bile bu isimler unutulmamıştır ve halk buraya Belinas der. Bu şehrin üzerinde, doğuya doğru iki dağ yükselir: bunlar Dan ve Jor dağlarıdır, Lübnan dağının eteğinde yer alırlar. Bunların kapılarından iki nehir doğar ve bunlar birleşerek Ürdün nehrini oluşturur.

Şunu not etmek gerekir ki, gerçekte Ürdün nehrinin kaynağı buralar değildir. Zira Josephus'un ve gerçeğin kendisinin söylediği gibi, bu yerden yüz yirmi stadyum uzaklıkta Phiala adında bir kaynak vardır, burası her zaman suyla doludur ve asla taşmaz, ancak yer altı yollarıyla demin bahsedilen yere akar ve orada yeryüzüne çıkar ve Dan olarak adlandırılır. Buradan ovalara doğru akar ve Jor nehrinin sularıyla birleşir. Sarazenler bu nehre Phialam değil, Medan derler; Dan nehrine ise Dan derler. Bu yüzden Arapçada derler ki: "İşte sular Dan." Nehrin adı bu iki kelimenin birleşiminden gelir. Dağın yukarısında ise ulu bir yer vardır, buraya Maedan derler, Marcus da bundan bahseder. Dalmanutha ise buraya çok uzak değildir, Sueta şehrine yakındır, Eyüp'ün mezarının bulunduğu yerin yakınındadır. Bu nehrin yukarısı hakkında bu kadar bilgi yeterlidir.

Ürdün nehri, bu nehirlerin birleşmesinden sonra, Belinas kapısının önünden geçerek, iki kol halinde yüz stadyum boyunca akar, Traconitidis ve Ituraeae bölgelerini birbirinden ayırarak Capernaum ve Horazin arasından geçerek Celile Denizi'ne dökülür, yukarıda bahsedilen Cedar şehrinin yakınında.

Bahsedilen bu iki dağın ortasından bir vadi geçer, bu vadi Lübnan'dan doğan suların oluşturduğu göle kadar uzanır. Bu göle bugün Maron suları denir. Burada Yeşu kral

Jabin'i ve diğer kralları yenmiştir ve galip gelen Yeşu onları Macropheth sularına kadar takip etmiştir ve büyük Sayda'ya doğru yaklaşık sekiz fersah boyunca uzanır. Bu vadi yaz mevsiminde büyük oranda kurur. Orada çok sık çalılar ve otlar yetişir, buralarda aslanlar, ayılar ve diğer vahşi hayvanlar gizlenir. Ve orada kraliyet av alanları bulunur. Bu vadinin yarısı, kuzeye bakan kısım, bu ikinci bölüme aittir; diğer yarısı ise sonraki bölümde anlatılacaktır. Üçüncü kısım ise bu vadinin ötesinde, doğu Ürdün kıyısında, Lübnan'a kadar uzanan, solda yer alan kısımdır, sağda ise Hermon dağı bulunur; bu dağ güneye bakar och Bosra şehrine kadar uzanır; burası doğuda, Sanyr dağının yakınındadır, Hermon dağı ile birleşir, Yeşu kitabında Lübnan ovası veya Traconitidis bölgesi olarak adlandırılır, çünkü bu bölgedeki nehirler toprağı suladıktan sonra yağmur mevsiminde mağaralarda ve sarnıçlarda toplanır, buralara yerel dilde "tracones" denir ve hayvanlarını sulamak için suyu buralardan çekerler. Burada Lübnan, Hermon ve Sanyr dağlarından bahsetmişken, akıllardaki şüpheleri gidermek için bir açıklama yapmak gerekir. Bilinmelidir ki, Amon ve Moab ile Amorluların sınırları arasında yer alan, Arnon nehrinin yukarısındaki dağlar, Og toprağındaki Gilead dağları, Basan krallığı, Sanyr ve Hermon dağları, Baal-Gad'ın yukarısındaki dağlar ve Celile dağları ile Lübnan dağları aslında tek bir kesintisiz dağ silsilesidir, ancak farklı yerlerde farklı isimlerle anılırlar, tıpkı Almanya ile İtalya'yı birbirinden ayıran Alpler gibi. Bu dağın en yüksek kısmı Gilead dağıdır och bu dağ tüm bu dağları aşar ve her şeyi görececek bir yüksekliğe sahiptir. Bu yüzden Yeremya'nın kitabındaki şu ayet buraya uygundur: "Gilead, sen benim için Lübnan'ın başısın." Gilead dağı Sanyr dağı ile birleşir, buraya Seyr dağı da denir, çünkü burada Seyr oğulları yaşamıştır; oradan Ürdün'ün ötesine, Celile'ye kadar uzanır ve Manasse kabilesinin yarısının mülküne düşer. Oradan Hermon dağına kadar uzanır ki burası Traconitidis bölgesini çevreler ve Şam üzerinden Belinas ile Lübnan arasında birleşir. Bu Lübnan dağı, benim görüşüme göre, tüm bu bölgedeki en yüksek dağdır, öyle ki Lübnan adını almıştır. Bu dağ Sur'dan iki fersah mesafededir ve Sur'dan açıkça görünür.

Gece yarısı orada parlak bir ışık gördüm. Bu dağ uzunlamasına beş günlük bir mesafeye sahiptir. Ve tüm bu mesafe boyunca tepesi karlarla kaplıdır; denize yaklaştıkça daha da yükselir, öyle ki başlangıçta, yani Belinas'ın yukarısında, denizden on bir fersah uzaklıktayken, sonunda, yani Arachas yakınlarında, denizden sadece üç fersah uzaklıktadır. Sur'dan Anteradus'a kadar deniz yolculuğu yapanlar için tüm yol boyunca görünür, çünkü Antilübnan da benzer şekilde denize her zaman çok yakın bir şekilde uzanır. Lübnan ve Antilübnan arasındaki vadiler son derece verimli ve iyi işlenmiştir; otlaklar, bağlar, bahçeler ve dünyadaki tüm iyi şeyler bakımından zengindir. Yukarıda bahsedildiği gibi burada pek çok millet yaşar: Maronitler, Ermeniler, Rumlar, Nesturiler, Yakubiler, Gürcüler; bunların hepsi Hristiyandır ve kendilerinin söylediklerine göre Roma Kilisesi'ne bağlıdırlar.

KUTSALL TOPRAKLARIN ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ BAŞLAR.

IV. Üçüncü bölüm Akka'dan gün doğusuna doğru ilerler. Ve burada Akka'dan dört fersah mesafede, Saron dağlarında, vaktiyle Töton evi olan, fakat şimdi yıkılmış durumda bulunan Judin adı verilen kale yer alır.

Oradan III fersah mesafede, vadide yer alan, vaktiyle aynı eve ait olan, o topraklarda benzerine nadir rastlanan her türlü iyi şey ve meyve bakımından zengin olan krallık kalesi bulunur. Şimdi burayı Sarazenler ellerinde tutmaktadır.

Oradan IV fersah mesafede, Maron sularının karşısında, Heber Kenî'nin çadırını kurduğu, Azor şehrinden uzak olmayan Sennim vadisi yer alır. Onun karısı Jael, Azor kralı Jabin'in ordusunun komutanı olan Sisera'yı şakağına çadır kazığı çakarak öldürmüştür, Hakimler kitabında dendiği gibi.

Bu vadiden iki fersah mesafede Kabul yer alır, buraya Sarazenler Zabul derler. O topraklar Kabul toprağı olarak adlandırılmıştır, çünkü Krallar kitabında dendiği gibi, bu isim hoşnutsuzluk anlamına gelir.

Oradan güneye doğru iki fersah mesafede, benim görüşüme göre gördüğüm tüm kalelerden daha güzel ve daha sağlam olan, çok yüksek bir dağın tepesinde kurulmuş Safed kalesi ve şehri yer alır. Burası vaktiyle Tapınak Şövalyeleri'ne aitti, fakat tüm Hristiyanlığın büyük zararına olacak şekilde çok aşağılık bir biçimde ihanete uğrayıp ele geçirilmiştir; öyle ki o kalenin sultanı tüm Celile'yi, yani Zabulon, Neftali, Aşer, İssakar ve Manasse sıbtlarının topraklarını ve Akka, Sur ve Sayda'ya kadar olan tüm toprakları ele geçirmiştir.

Kuzeye doğru ise Sennim vadisinin yanında dört fersah mesafede Neftali Cedes'i yer alır. Burası, Sisera ile Tabor dağında savaşan Barak'ın memleketiydi. Burası Neftali sıbtında bir sığınak şehriydi, her türlü iyi şey bakımından zengindir. Ve orada bugün bile büyük ve son derece güzel mezarlar gösterilmektedir.

Safed kalesinden iki fersah mesafede, gün doğusuna doğru, Celile Denizi kıyısında, İsa Mesih'in sık sık ziyaret ettiği ve Matta'ya göre o meşhur vaazı verdiği, beş bin kişiyi beş ekmek ve iki balıkla doyurduğu o meşhur dağ yer alır. Akşama doğru oradan ayrılıp havarilerini kayıkla karşı kıyıya göndermiş, kendisi ise orada duada kalmıştır. İsa orada cüzzamlıyı şifaya kavuşturmuş ve yüzbaşının felçli uşağı için ettiği duayı kabul etmiştir. Oraya dilsiz ve azap çeken pek çok hasta getirilmiş ve hepsini iyileştirmiştir. Havarilerin seçildiği ve öğretilerini aldığı yer de bu dağlık alandır. Bu dağın yamacından tüm Celile Denizi ve Lübnan'a kadar olan Traconitidis bölgesi, Sanyr ve Hermon dağları, Zabulon ve Neftali sıbtları, Cedar şehri, tüm Kınneret gölü, Dothayin, Bethulia ve daha pek çok yer görünür. Çok geniş olan bu dağın uzunluğu iki ok atımı, genişliği ise bir ok atımı mesafesidir, otsu ve çok güzel bir yer olup vaaz vermek için son derece uygundur. Orada Rabbimiz İsa Mesih'in oturduğu yer ve havarilerin meclis kurduğu yer gösterilmektedir. Havarilerin masası olan yer Hristiyanlar tarafından adlandırılır.

Bu dağın eteğinde, denize doğru otuz adım mesafede, yeryüzünün hiçbir yerinde benzeri bulunmayan, korasizm denilen balığı barındıran o meşhur pınar kaynar.

Josephus bu pınarı Kefernahum olarak adlandırır, çünkü tüm bu pınarın suları Ürdün'e doğru akar ve bu yüzden bu pınar Kefernahum olarak adlandırılır.

Bu pınarın yanından XX adım ötede, Celile Denizi kıyısında, İsa'nın dirilişinden sonra havarilere balık avlarken görüldüğü ve "Çocuklar, yiyecek bir şeyiniz var mı?" dediği yer bulunur. Orada Rabbin havarilerle yemek yediği o üç taş gösterilmektedir.

Celile kavimlerinin bölgesi denilen, çünkü orada farklı kavimlerden Celileliler otururdu.

İsa'nın Ürdün nehrinin Celile Denizi'ne döküldüğü bu yerden Neftali Cedes'ine kadar olan mesafe on dört fersaktır. Bu yolun tam ortasında, yukarıda bahsedilen o Maron sularının yarısı yer alır. Ürdün ise bu Maron suları vadisinin ortasından geçer ve oradan çıktıktan sonra gün doğusuna, sonra da güneye doğru düz bir hat çizerek ilerler ve Celile Denizi'ne dökülür.

Korazin şehrinden ve Ürdün nehrinin ağzından kuzeye doğru dört fersah mesafede Sueta yer alır ve burada kutsal Eyüp'ün evi olduğu söylenen Baldad Suithes'in yaşadığı yer bulunur. Gün doğusuna doğrudur.

Bu düzlüklerde veya bu şehrin altında, Şam, Mezopotamya, Hamat, Suriye, Moab ve Amon Sarazenlerinin ve tüm o toprakların, gün doğusuna doğru olan o pınar çevresinde toplanıp çadır kurma ve her renkten muazzam güzellikte çadırlar dikme adetleri vardır; öyle ki Cedar şehrinde oturanlar için bu muazzam güzellikte bir manzara oluşturur. Neşideler Ezgisi'nde dendiği gibi: "Cedar çadırları gibi."

Cedar şehrinden gün doğusuna doğru karşı tarafta, Josephus'un Camelam dediği o yüksek dağ yer alır; çünkü bu dağ, kurulduğu yer itibarıyla, deveye benzer; başlangıçta uzun bir boyun gibi yükselir, sonra bir hörgüç gibi büyür ve sonunda bir devenin arkası gibi alçalır.

Şunu not etmek gerekir ki, yukarıda dendiği gibi, Ürdün'ün kıyısındaki tüm o topraklar, Celile Denizi kıyısından, demin bahsedilen Traconitidis bölgesine veya Lübnan ovasına kadar, Hermon ve Bosra dağlarına kadar uzanır. Ürdün kıyısındaki bu yerler genellikle Celile kavimleri, İturia, Kabul, Dekapolis ve onun üzerinden geçilen deniz yolu olarak adlandırılır; zira bu vadi boyunca, yani Saint George vadisi boyunca uzanan yol, sol tarafta Şem piskoposluğunun sınırlarını, sağ tarafta ise deniz kıyısı boyunca Cedar şehrine ve dağlık Traconitidis bölgesine kadar uzanan toprakları oluşturur. Nitekim yazılmıştır: "Hus diyarında bir adam vardı."

Hus, İshak'ın oğludur. Glossa der ki: Şam ve Suriye'yi kuran Suriyelilerin babası Aram, Traconitidis bölgesinin kurucusu Hus'u doğurdu. Burası Koilesuriya ve Filistin arasında bir hükümdarlıktır. Bu topraklar o adamdan dolayı Hus toprağı olarak adlandırılmıştır. Nitekim: "Hus diyarında bir adam vardı, adı Eyüp'tü."

Bu toprakları, yani İturia ve Selefkiye bölgesini, Sidon, Sur ve Akka bölgelerini ayıran nehirler ile dağların yukarısındaki bölgeyi kral olan Filippus yönetmiştir; bu nehirler Fenike'yi o krallıktan ayırır, tıpkı ikinci bölümde demin bahsedilen ilk bölümde olduğu gibi; ve kuzeyde Lübnan'da, gün doğusunda Ürdün'de, güneyde Celile Denizi'nde ve gün batımında Fenike dağlarında son bulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BAŞLAR.

1 Dördüncü bölüm Akka'dan başlar ve sol tarafı bırakarak Safed kalesinin yanından doğrudan gün doğusuna doğru ilerler. Yol üzerinde Celile Denizi kıyısında, Kefernahum denilen, İsa'nın Matta'yı vergi masasından çağırdığı ve vaazlar verip oturduğu yer bulunur; burası bugün kraliyet yolu üzerinde görülmektedir. Oradan Ürdün nehrinin yukarısından Hermon dağlarına kadar uzanır.

Bu iki bölüm arasında şu şehirler yer alır:

2 Akka'dan gün doğusuna doğru yaklaşık beş fersah mesafede, Sangeor yer alır; buranın demin bahsedilen azizin doğum yeri olduğuna inanılır. Burası dağların

arasında, çok güzel, verimli ve güvenli bir vadide yer alır. Bu vadinin genişliği deniz kıyısına kadar uzanır. Ve burası Aşer sıbtının toprakları arasındaydı; Yaratılış kitabında dendiği gibi Aşer'in toprakları verimli ve krallara layık nimetler sunan bir yerd; zira o sıbtın topraklarında zeytin ağaçları çok boldu.

3 Oradan güneye doğru dört fersah mesafede, fakat gün doğusuna doğru biraz sapan Naason yer alır, burası Neftali sıbtına ait bir vadide kurulmuştur.

4 Oradan güneye doğru üç fersah mesafede Dothayin yer alır, burası Yusuf'un kardeşlerini ararken bulduğu, Bethulia dağının altında, bir fersah mesafede, bağlar, zeytinlikler ve meralarla dolu bir vadide kurulmuş bir kasabadır.

Orada, Yusuf'un içine atıldığı o meşhur sarnıç gösterilmektedir. Ki burası Şam'dan gelen ve Gilead'dan gelen kervanların Beytsayda'da birleşen ve Suriye'den Mısır'a giden o meşhur ticari yol üzerindedir. Dothayin'den aşağıya, Bethulia dağının yanından inildiğinde Esdrelon ovasından geçilir, bu ova Tabor dağının altından, Mageddo ovası üzerinden Efraim dağlarına kadar yükselir ve oradan Gazze üzerinden Mısır'a kadar uzanır. Bu yol üzerinden İsmailî tüccarlar Yusuf'u satın alıp götürmüşlerdir.

Bu şehirden iki fersah mesafede, Suriyelilerin kendisini yakalamak için kuşattığı Elişa'nın bulunduğu Samiriye dağının yukarısında yer alan şehir bulunur; burası Samiriye'ye yaklaşık iki fersah mesafededir.

Şunu not etmek gerekir ki, Dothayin sadece o kasaba değil, aynı zamanda onun çevresindeki tüm ova ve dağların arasındaki o arazi için de kullanılır; burası çok sulak, verimli ve hayvan otlatmak için son derece elverişli bir yerdir.

7 Naason'dan kuzeye doğru iki fersah mesafede, Dothayin'den ise üç fersah mesafede, Tobit'in şehri olan Neftali yer alır. Burası gün batımına doğru çok yüksek ve ulaşılamaz dağların arasında bulunur; fakat kısa bir mesafe boyunca ova ile birleşir. Burası daha sonra Josephus'un aktardığına göre Romalılar tarafından kuşatılmış ve ele geçirilmiş olan Jotapata şehri olmuştur. Şimdi buraya Sur denmektedir ve Safed'den bir fersah mesafededir.

8 Neftali'den iki fersah mesafede, Celile Denizi kıyısında, kuzeyden gün doğusuna doğru yönelen yolda Beytsayda yer alır, burası Andreas, Petrus ve Filippus'un şehridir. Burada deniz kıyısında, Suriye'den gelen o meşhur yol üzerinde birkaç evden başka bir şey kalmamıştır. Eskiden bir su kemeri vardı; Josephus'un küçük Ürdün dediği pınar da buradadır; bu pınar Kefernahum ile Beytsayda arasından geçerek Celile Denizi'ne dökülür. Bugün buralarda eski kalıntılar görülmektedir.

9 Oradan güneye doğru iki fersah mesafede, Meryem Ana adına inşa edilmiş o kilisenin bulunduğu, Meryem ana Magdalalı'nın kalesi olan Magdala yer alır. Burası deniz kıyısındadır, Beytsayda'dan üç fersah mesafededir...

Ve gün batımı ile kuzey tarafından geniş bir ova ve meralara sahiptir.

Şunu not etmek gerekir ki, bu dördüncü bölüm Celile Denizi kıyısının ötesinde hiçbir şehre sahip değildir, aksine kıyı boyunca yer alan şehirler ve kaleler bu bölüme aittir; karşı tarafta yer alan Gergesa şehri hariç.

Bu bölgede şu şehirler yer alır: Gergesa, Gadara, Pella, Sueta, Baldad Suithes'in şehri, Theman ve Elifaz Themanites'in şehri ve daha pek çok yer.

Gergesa, Celile Denizi kıyısında, Seyr dağının eteğinde, Taberiye'nin karşısında yer alır, kuzeye doğru biraz sapar. Ve burası yarım Manasse sıbtının toprakları arasındaydı, ki onlar Ürdün'ün ötesindeki toprakları almışlardı.

Şunu not etmek gerekir ki, Ürdün'ün ötesindeki tüm bu dağlık Celile arazisi, bana öyle geliyor ki, hiçbir zaman tam olarak fethedilememiştir. Burası bir parçası olarak Basan kralı Og'un krallığıydı. Esau da o Seyr dağında yaşamıştır; orası onun mülküydü. Bu yüzden burası bütünüyle Seyr dağı olarak adlandırılırdı, Hermon dağı da aynı şekilde Seyr dağı olarak adlandırılırdı. Bu yüzden tüm bu bölgeye yarım Manasse sıbtının mülkü denirdi, fakat burayı hiçbir zaman tam olarak elde tutamadılar, çünkü orada bugün bile Sarazenler yaşamaktadır; ne adetleri ne de dilleri bizimkilerden farklı değildir, sadece saç kesimleri ve kıyafetleri farklıdır.

Şunu bilmek gerekir ki, Yaratılış kitabında Kedorlaomer ve diğer kralların Horîleri o Seyr dağında yendikleri anlatılan Seyr dağı ile burası aynı değildir. Onlar o dağda yaşamışlardır. Bu yüzden o dağ onların adıyla Seyr dağı olarak adlandırılmıştır; zira orası onların ebedi mülküydü. Tesniye kitabında dendiği gibi: "Seyr'de oturan Esau oğullarının sınırlarından geçeceksiniz." Burası ilk olarak Mısır'dan çıkan İsrail oğullarının karşısına çıkan yerdir, çünkü burası Kadeş-Barnea'ya yakındır.

Esau'nun yaşadığı o Seyr dağının yanında olan ve Gilead dağı ile birleşen diğer dağ ise, Yaratılış kitabında Yakub'un Mezopotamya'dan dönerken babasının yanına, Beerşeba'ya gitmek üzere yola çıktığı yerdir; babası orada yaşıyordu. Yakub oradan ayrılıp Mezopotamya'dan döndüğünde Ürdün'ün ötesindeki o dağlık Seyr bölgesine gelmiştir. Yaratılış kitabında dendiği gibi Yakub Penuel'i geçmiş ve güneş doğmuştur. Ve aşağıda der ki: Yakub gözlerini kaldırıp Esau'nun geldiğini gördü. Bu yer bugün bile Şukot olarak adlandırılmaktadır; burası Ürdün'ün gün doğusu tarafında, Belinas'ın yukarisındadır. Ve burası Celile Denizi'ne yakın olan o dağlık Seyr bölgesindedir, orada Horîler yaşamıştır; Yakub Esau ile barıştıktan sonra oradan ayrılıp başka bir yere gitmiştir; çünkü Esau kardeşi Yakub'un çok büyük sürüleri olduğu ve o topraklara sığmadıkları için orayı bırakıp başka bir yere gitmiştir; öyle ki aralarındaki mesafe beş günlük bir mesafeydi. Esau'nun soyu o dağlık Seyr bölgesinde çoğalmıştır; burası Pharan çölünün yakınındadır, o topraklarda Esau'nun kayınpederi İsmail yaşamıştır. Yaratılış kitabında dendiği gibi Esau, Kenan kızlarından olan karılarını aldı: Ada'yı, Oholibama'yı ve Nebayot'un kız kardeşi Basemat'ı. Esau'nun oğlu Elifaz Thamanites'ti ve o Hus diyarında yaşamıştır Scythopolis bölgelerinde, Celile'de, Celile Denizi'nden çok uzak olmayan Gilboa dağlarının yakınında.

Bu yerde, Yakub'un Mezopotamya'dan döndüğü o dönemde yaşayan Esau'nun diğer adı Seyr idi. Ve o, kardeşiyle kolayca barışabilirdi, nitekim kutsal metin sessizce bunu ima eder. Yaratılış otuz ikinci bölümde dendiği gibi, Laban'dan ayrılan Yakub yoluna devam etti ve Tanrı'nın melekleri onunla karşılaştı; ve onları gördüğünde "Bunlar Tanrı'nın ordugahıdır" dedi ve o yerin adını Mahanayim koydu; burası Galaad dağının yukarisındaki kamptır ve o yerden kardeşine ulaklar gönderdi, onlar da daha sonra oraya geri döndüler. Oradan nehir çıkıp akar, bu nehir iki kardeşin sürülerini birbirinden ayırırdı ve oradan nehir her iki kıyıya da taşardı. Ve dendi ki: Önünden geçtiler; ve o gece orada kampta kaldı, mülkü ise orada kaldı, o gece surlar yükseldi,

ordugah yükseldi ve işte bir adam onunla sabaha kadar güreşti ve diğer şeyler. Oraya Penuel adını koydu. Bu yer bugün bile Galaad sıbtında aynı nehrin üzerinde yer almaktadır. Ve güneş doğdu, o ise Penuel'i geçmişti. Ve devam eder: Yakub gözlerini kaldırıp Esau'nun geldiğini gördü vb. İşte burada Esau'nun onunla nerede karşılaştığı açıkça anlaşılmaktadır. Burası bütünyle Seyr dağlık bölgesidir ve Celile'nin yukarisındadır.

Esau'nun bu Seyr dağlık bölgesi hâlâ Gazze ve Aşkelon sınırlarında yer almaktadır, burası Aşer sıbtının payına düşen topraklardır, fakat gerçekte nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Ancak burayı İdumealılar elde tutmuşlardır, nitekim Esau'nun diğer çocukları da İdumealı Edom olarak adlandırılırdı. Antipater ve daha sonra onun oğlu olan Hiodes de Aşkelonlu İdumealılar olarak adlandırılırdı.

Ve bu konuda bu kadarı yeterlidir.

Bu dağ sıbtlar arasında Gad sıbtında, Galaad dağında son bulur, onun karşısında ise hiçbir dağ yoktur, Gilboa dağının yakınında Celile nehrinin çıktığı Beytsan şehri yer alır. Ve oradan itibaren Ürdün nehrinin yatağı iki sıbtın arasından geçer, ta ki Şittim vadisindeki Moabitler ve Abarim dağlarına, Eriha'nın karşısına ulaşana kadar. Kıyı boyunca güneye doğru ilerlendiğinde, Ürdün yatağının ötesi Moab toprağıdır ve şimdi Krach denilen Petra'ya kadar uzanır. Daha sonra ise Ammonluların toprakları gelir, burası Ölü Deniz boyunca uzanır ve güney kıyısı Seyr dağına kadar ulaşır; burası çölün Pharan çölü ile birleştiği yerdir, Kadeş-Barnea'ya yakındır, Sin çölünün yanındadır ve denize kadar uzanır.

GÜNEYİN İKİNCİ BÖLÜMÜ BAŞLAR.

1 Güneyin ikinci bölümü Akka'dan gün doğusuna doğru ilerler, Akka'dan dört fersah mesafede Celile Cana'sı yer alır; burası Rabbimizin suyu şaraba dönüştürdüğü yerdir. Ve orada bugün bile su küplerinin ve o düğünün kurulduğu yer gösterilmektedir.

Ancak buralarda, diğer her yerde olduğu gibi, yer altında bazı yapılar bulunmaktadır ve buralara merdivenlerle inilir; burası müjdenin, doğumun ve Cana Celile'sinin yeridir ve buralarda başka pek çok yer gösterilmektedir. O pınar şimdi makul bir nedenden ötürü gizlenmiştir, çünkü kilisenin yıkılmasından sonra buralarda sık sık çatışmalar çıkmaktadır, buralar yıkıntılar altındadır ve buralarda inşa edilmiş olan asil binalar son derece güzeldir. Hristiyanlar dindarlıklarından ötürü o pınarın yerini bulmak ve oraya ulaşmak isterler, böylece o yerleri kazarlar ve oraları açarlar, böylece pınar bulunur. Ve bu yüzden o yer bugün mahzenlerde görülmektedir. Celile Cana'sının kuzey tarafında yüksek ve yuvarlak bir dağ vardır. Ve onun güney tarafında geniş ve son derece güzel bir ova uzanır; Josephus burayı Karmelyon ovası olarak adlandırır, Sepphoris'e kadar uzanır, verimli ve güzel bir ovadır.

2 Celile Cana'sından güneye doğru iki fersah mesafede, Sepphoris yolunun üzerinde Ruma kasabası yer alır; burası peygamberin gömülü olduğu söylenen yerdir. Burası Nasıra dağının altındadır, ki bu dağ demin bahsedilen güney tarafındaki Karmelyon ovasını çevreler.

3 Ruma'dan bir buçuk fersah mesafede vaktiyle son derece büyük olan bir şehir yer alır, buranın Abela olduğu söylenir, Hakimler kitabında bahsedilen yer burasıdır.

güneye doğru ilerleyerek Bethulia'ya ulaşır. Ve yerlerin zorluğundan ötürü başka hiçbir yoldan geçilemezdi. Bu şehirde peygamber Elişa doğmuştur, Krallar kitabı bunu doğrular. Ve burası Dothayin denilen ovadadır, bu ovanın ortasından batıya doğru bir fersahlık yol uzanır. Ve orada mermer sütunlar ve büyük yıkıntılar vardır, bunlar buranın ne kadar görkemli olduğunu göstermektedir. Burası o yerdedir ve sağlam bir yapıdır.

Abela'dan bir fersah mesafede Bethulia dağı yer alır, Holofernes burada Judith tarafından öldürülmüştür. Bu dağ tüm Celile'yi çevreler, güzel ve korunaklıdır. Orada bugün bile pek çok bina ve yıkıntı vardır. Dağın tepesinde eski bir kale vardır. Dağın eteğinde, kampın yakınında Holofernes'in çadırının kurulduğu yer ve Judith'in Bethulia'ya dönerken yıkandığı ve temizlendiği o pınar yer alır. Bunları dikkatlice inceledim. Bir gece Dothayin'de kaldım.

Bethulia'dan iki fersah mesafede, güney ve doğu tarafına doğru, Celile Denizi veya Taberiye Denizi kıyısında asil bir şehir yer alır. Burası eskiden Kinneret veya Kinneret Denizi olarak adlandırılırdı. Daha sonra ise Herodias tarafından İmparator Tiberius Sezar'ın onuruna yeniden inşa edilmiş ve Taberiye adını almıştır. Burası son derece geniş bir şehirdir, sahil boyunca uzunlamasına uzanır. Güney tarafında şifalı kaplıcalar ve hamamlar yer alır, suları acıdır ve orada çok sayıda büyük hurma ağaçları yetişir, bağlar ve zeytinlikler çok boldur, toprak son derece verimlidir.

Şunu not etmek gerekir ki, bu bölgede (Tiberias şehri) Decapolis denilen bölge son bulur. Nitekim Kudüs patriği ve Roma elçisi olan James de kitabında bu topraklardan bahseder. Decapolis bölgesinin sınırları doğuda deniz, batıda ise büyük Sayda'dır. Ve burası kuzey enlemindedir. Uzunlamasına ise Taberiye şehrinden kuzey kıyıları boyunca Şam'a kadar uzanır. Ve Decapolis, içindeki on ana şehirden ötürü bu adı almıştır. Bunlar: Taberiye, Safed, Cedes Neftali, Hazor, Sezariye Filipin, Kefernahum (buraya İsrail İlyas'ı da derler), Jotapata, Beytsayda, Korazin ve Beytsan'dır (buraya Scythopolis de denirdi). Ancak bu bölgede bunların dışında daha pek çok yer vardır. Şunu not etmek gerekir ki, hiçbir şekilde bu topraklar tek bir isimle anılamaz. Çünkü yukarıda dendiği gibi burası İturiya, Traconitidis, Lübnan ovası, Hus toprağı, Kabul, Celile kavimleri, yukarı Celile olarak adlandırılır ve her zaman aynı topraktır, her ne kadar farklı isimlerle anılsa da, "ve bundan daha fazlası yoktur"; uzunluğu ve genişliği bir buçuk fersah mesafesindedir, dağlık kısımlar hariç, oralar biraz daha geniştir. Bu topraklardan sonra ise Sarazenlerin dağlık bölgeleri gelir, buralarda Bacharite denilen ve dağlarda yaşayan insanlar oturur, Beyrut'a kadar uzanır; burası yukarıdır ve buraya Bakar denir, çünkü Lübnan dağlarının eteğindedir ve bütünüyle Lübnan olarak adlandırılır.

6 Taberiye'den batıya doğru dönüldüğünde altı fersah mesafede, Celile Cana'sından iki fersah mesafede Sepphoris kasabası ve kalesi yer alır, son derece güzel bir yerdir, Joachim'ın memleketidir, Meryem Ana'nın anne ve babasının doğduğu yerdir. Ve orada Karmelyon vadisinin yanındaki o pınar bulunur.

7 Sepphoris'ten güneye doğru iki fersah mesafede, doğruya doğru biraz sapan, Celile'nin o mübarek şehri Nasıra yer alır; burada "Yese'nin kökünden bir dal çıkacaktır" ayeti gerçekleşmiş ve Kutsal Ruh'un gölgesiyle Bakire Meryem gebe kalmıştır,

Rabbimiz İsa Mesih'i doğurmuştur; burası Akka'dan yedi fersah mesafededir. Bugün orada o kutsal mekan varlığını sürdürmektedir, melek Cebrail'in bakireye gelip o selamı verdiği yer: "Selam, ey lütufla dolu Meryem! Rab seninledir, kadınlar arasında mübareksin sen!" Bu yerde ve tam da o günde, yani kutsal müjdede Söz beden almış ve aramızda yaşamıştır. Rabbimiz İsa Mesih'in adı sonsuza dek ve daha ötesinde mübarek olsun!

O kilisede üç sunak vardır ve burası doğum yeri, çile ve diriliş yeri gibi kayadan oyulmuştur; Nasıra şehrinin büyük bir kısmı antik dönemden beri kayadan oyulmuştur; bu durum bugün bile açıkça görülmektedir. Ve orada bugün bile sinagog yer almaktadır, fakat kiliseye dönüştürülmüştür; İsa orada öğretisini sunarken kendisine İşaya peygamberin kitabı verilmiş ve şu ayeti okumuştur: "Rabbin Ruhu üzerimdedir, çünkü O beni meshetti vb." Ayrıca şehrin sınırında, Aziz Cebrail'in o meşhur pınarı yer alır ki burası yerliler tarafından kutsal kabul edilir, İsa'nın çocukken sevgili annesine su taşımak için sık sık buradan su aldığı söylenir.

Şehrin dışında, güneye doğru bir ok atımı mesafesinde, "Rabbin sıçrayışı" denilen o yer bulunur; Yahudiler İsa'yı oradan aşağıya fırlatmak istemişler, fakat O onların ellerinden sıyrılıp kurtulmuş ve aniden karşı dağın yamacında, bir ok atımı mesafesinde belirmiştir. Ve orada İsa'nın bedeninin ve kıyafetlerinin izleri taşta basılmış olarak görülmektedir. O dağdan Tabor dağı, küçük Hermon ve büyük Hermon, Endor kasabası, Naim, Jezreel ve neredeyse Esdrelon ovasının tüm genişliği görülmektedir.

Nasıra'dan iki fersah mesafede, güneye doğru o meşhur Tabor dağı yer alır, Rab orada görünümünü değiştirmiştir. Orada bugün Petrus'un isteği üzerine inşa edilmiş olan o üç çadırın yıkıntıları görülmektedir. Ayrıca orada sarayların, kulelerin ve düzenli binaların büyük yıkıntıları vardır, bunların içinde aslanlar ve vahşi hayvanlar gizlenmektedir. Ve orada kraliyet av alanları bulunur. Tırmanması son derece zor ve çok yüksek bir dağdır, üzerinde bir kale inşa etmek için son derece uygundur.

Onun güney eteğinde, Suriye'den Mısır'a giden yol üzerinde Endor kasabası yer alır, Şam sınırından dönen İbrahim'in dört kralı yendikten sonra Melkisedek ile karşılaştığı yerin burası olduğu söylenir. Onun batı eteğinde, Nasıra'ya doğru olan tarafta, Rabbin dağdan inip havarilerine şöyle dediği o küçük şapel inşa edilmiştir:

"Gördüğünüz bu görümü kimseye anlatmayın vb." Onun doğu eteğinde o meşhur Kışon deresi akar, Barak burada Sisera'ya karşı savaşmış, onu yenmiş ve kaçırmıştır.

Bu Kışon deresi, Tabor ve Hermon dağlarının yağmur sularıyla beslenir, Celile Denizi'ne doğru akar ve Saint Jean Şövalyeleri'nin kalesinin yakınında oraya dökülür. 10 Tabor dağından bir fersah mesafede, güneydoğuya doğru, küçük Hermon dağının üzerinde kurulmuş olan Endor kasabası yer alır. Bu Hermon kendi başına bir dağ değildir, aksine büyük Hermon dağından gelip Tabor dağına doğru uzanan ve onunla birleşen bir tepe gibidir. Ve Endor kasabası onun üzerindedir, mezmurda dendiği gibi: "Endor'da yok oldular." Bu kasabada, Saul'un isteği üzerine Samuel'i ruhlar aleminden çağıran o falcı kadın yaşamıştır, Krallar kitabında dendiği gibi. Samuel o yerden yaklaşık iki günlük bir mesafede olan Ramatayim-Sofim'de gömülmüştür.

11 Nasıra'dan iki fersah, Tabor dağından ise bir fersah güneye doğru küçük Hermon dağı yer alır, onun kuzey yamacında Naim şehri bulunur, Rab bu şehrin kapısının önünde dul kadının oğlunu diriltmiştir.

Ve bu dağ uzunlamasına Celile Denizi'ne doğru yaklaşık dört fersah boyunca uzanır ve Ürdün nehrinin Celile Denizi'nden çıktığı o yerin yakınında son bulur.

GÜNEY DOĞUNUN ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ BAŞLAR.

VII. Güney doğunun güneye doğru ilerleyen üçüncü bölümünde, Akka'dan sonra ilk olarak Akka'dan dört fersah mesafede olan **Karmel dağının ilk kısmı karşımıza çıkar. Burası, peygamber İlyas'ın Baal rahiplerini öldürdüğü yerdir**, Krallar üçüncü kitabında dendiği gibi, Kişon deresinde. Bu dere aynı yerde kısa bir mesafe ilerledikten sonra büyük denize dökülür, Hayfa şehrinden bir fersah, Akka şehrinden ise yaklaşık üç fersah mesafede.

Ve bu Kişon deresi hakkında şunu not etmek gerekir ki, her ne kadar işin gerçeğinde tek bir dere gibi görünse ve öyle dense de, yine de iki yönlü kabul edilir, çünkü iki yönlü akar. Zira onun bir kısmı gün doğusuna doğru Celile Denizi'ne akar, bir kısmı ise gün batımına doğru büyük denize akar. Ve onun akışındaki bu çeşitlilik şundan kaynaklanır; Tabor dağı ile Hermon dağı, birbirlerinden çok uzak olmadıklarından, birbirlerine doğru bir tepecik uzatırlar, öyle ki her iki dağın eteğinde adeta birleşmiş gibi görünürler. Bu tepecik Hermon dağının tarafında daha büyüktür ve ulu olarak adlandırılır, ondan yukarıda bahsedilmiştir, içinde Endor kasabasının bulunduğu yerdir. Ve bu tepecik, her iki dağa düşen yağmur sularının gün doğusuna doğru akmasını ve Celile Denizi'ne dökülmesini engellemez, Beytsan şehrinden çok uzak olmayan bir yerde. Bu derede Barak, Sisera'ya karşı savaşmış ve onu yenip kaçırmıştır. Diğer kısmı ise gün batımına doğru büyük denize akar. Ve bu derede peygamber İlyas Baal rahiplerini öldürmüştür, Krallar üçüncü kitabında dendiği gibi. Ve bu tarafa doğru, yani gün batımına doğru akan kısım, Efraim dağından ve Şam yakınlarındaki yerlerden ve tüm o büyük Esdrelon ovasından ve Karmel dağından çıkan pek çok suyu toplar.

Baal rahiplerinin öldürüldüğü o yerden üç fersah mesafede, gün batımına doğru, Karmel dağının en uç eteğinde yer alan Caymun kalesi bulunur, burada Lamek yayıyla bir ok atmış, Yaratılış dördüncü bölümünde dendiği gibi; ve dedesini öldürmüştür.

Caymun dağından üç fersah mesafede, karşı tarafta Megiddo yer alır, burası Samiriye'nin altındadır, Ahazya burada ölmüştür, Krallar dördüncü kitabında dendiği gibi, İsrail kralı Yehu'dan kaçarken, Gur yokuşunda yaralanmış, oradan Megiddo'ya kaçmış ve orada ölmüştür. Aynı şekilde Megiddo ovasında İsrail kralı Yoşiya, Firavun Neko tarafından öldürülmüştür, Fırat nehrine doğru sefere çıktığı sırada.

Ve not etmek gerekir ki, Megiddo ovası ile Esdrelon ve Celile ovaları aynıdır ve buralara, bazılarının yakındığı gibi, farklı isimler verilir, ancak bütünüyle Phaba ovası denir; Phaba adı verilen bir kaleden ötürüdür ki burası Afek şehrinden bir ok atımı mesafededir, oradan İsa'nın ok atabildiği söylenir. Burası ise işin gerçeğinde Celile topraklarındadır, gün doğusundan Celile Denizi ile çevrilidir ve Ürdün ile, güneyden Efraim dağı ve Samiriye ile, gün batımından Efraim dağının bir kısmı ile, Karmel

dağının bir kısmı ile, kuzeyden ise Fenike og Lübnan dağları ile çevrilidir. Ve o ovada uzunlamasına X fersah, genişlemesine ise VI fersah veya daha fazla bir alan olduğu görülür; bazı yerlerde toprak son derece verimli, meyveli, otlaklı ve dünyadaki tüm iyi şeyler bakımından zengindir; öyle ki bana göre hiçbir insan topluluğu, ne erdemleri ne de günahları bu topraklardan yararlanmalarına engel olmadıkça, burayı tamamen dolduramaz Hristiyanlar.

Caymun dağından karşı tarafta iki fersah mesafede ve daha uzakta, Hermon dağının eteğinden bir fersah mesafede olan Mesra kasabası yer alır.

Mesra'dan bir fersah mesafede, gün doğusuna doğru, Faba kalesi yer alır, ki bu kalenin yanından güneye doğru uzanan yolun üzerinde, yolu gösteren bir yapının sağında Afek şehrinin yıkıntıları görünür, surların dışında, ulu surlar vardır, burada Suriye kralı Ben-Hadad, İsrail kralı Ahab'a karşı savaşmıştır, "Suriyeliler dediklerinde: Dağların tanrılarıdır onların tanrıları, bu yüzden ovalarda bizimle savaştilar" vb.

Afek'ten bir fersah mesafede, gün doğusuna doğru, yolun solunda, İsrail'e giden yolun üzerinde, Hermon dağının güney yamacında Şunem görünür, burayı peygamber Elişa sık sık ziyaret ederdi, Karmel'den Celile'ye veya Lübnan'a giderken. Zira o ova ulu bir yoldu Eriha'ya giden, peygamberlerin oğullarının yaşadığı yer olan, Karmel'den Şunem üzerinden Beytsan'a ve oradan Ürdün kıyısındaki kırsal yoldan Gilgal'e kadar uzanan yoldu. Nitekim Krallar dördüncü kitabında dendiği gibi, Elişa Ürdün'e gitmek üzere oradan geçtiğinde, Şunem üzerinden geçirdi ve bu vesileyle o evi sık sık ziyaret ederdi. Aynı şekilde o şehirde yaşayan kadın, ölü oğlunu kucağına alarak Karmel dağındaki Elişa'ya gitmiştir, burası o yerden dört fersah mesafededir. Onun oğlunu Elişa diriltmiştir. Aynı yerde Filistîler ordugah kurmuştu, Saul Gilboa'da öldüğü sırada. Bu Şunem şehrinden o Şunemli Abişag çıkmıştır, yaşlı kral Davud'u koynunda ısıtan bakire kadın.

Şunem'den iki fersah mesafede, güneye doğru, güneydoğuya doğru biraz sapan Beytsan şehri yer alır, burası Gelboe dağı ile Ürdün arasında kurulmuştur, Ürdün'den bir fersah mesafede, surlarında Filistîlerin Saul'un ve oğullarının cesetlerini astıkları yerdir, Gelboe'deki yenilgiden sonra. Burası bazen Scythopolis olarak adlandırılır, Josephus da böyle der, fakat şimdi herkes tarafından Beytsan olarak adlandırılır. Ve burası son derece keyifli bir yerdir.

Bu ovanın üzerinde, karşı tarafta, gün batımına doğru Gilboa dağı yer alır, gün batımına doğru uzanır ve iki fersah boyunca sürer.

Beytsan'dan iki fersah mesafede, gün batımına doğru, ulu bir pınar doğar, Şunem şehrinden iki fersah mesafededir. Filistîler ordugahlarını bu pınarın yanına kurmuşlardı, Gilboa'da oldukları sırada, İsa ile Beytsan arasında.

Bu pınardan bir fersah mesafede, bir okun ulaşabileceği kadar mesafede, İsrail şehri yer alır, yüksek ve seçkin bir yerde kurulmuştur, vaktiyle İsrail'in krallık şehriydi, bugün ise orada ancak XXX ev kalmıştır. Ve buraya Zaracin denir, Gilboa dağının eteğinde, gün batımı tarafında yer alır. Girişinin önünde Nabot'un bağı

gösterilmektedir, o bağ yüzünden öldürülmüştür. Ve Şunem şehrinden iki fersah mesafededir, ki bu şehir karşı tarafta, kuzeyde, o Hermon dağının üzerinde yer alır.

Bu iki dağ, yani Hermon dağı ile Gilboa dağı, şu şekilde konumlanmıştır; Gilboa dağı güney ve batıdadır, Hermon ise kuzeydedir; aralarında iki fersahlık dar bir vadi

uzanır. Uzunlamasına ise gün batımından gün doğusuna doğru uzanırlar ve Ürdün nehrinin yakınında, ovanın bir buçuk fersah yukarısında son bulurlar.

Bu ova üzerinde pek çok ve ulu şeyler yapılmıştır. Zira orada Gideon, Midyanlılara karşı savaşmıştır; orada Saul, Filistîlere karşı; orada Ahab, Suriyelilere karşı savaşmıştır; modern zamanlarda da orada olanlar Sarazenlerle savaşmışlardır.

Bu dağ hakkında, yani her iki adla anılan dağ hakkında, yani Traconitidis bölgesindeki Sanyr dağı hakkında, ki burası çok daha yüksek ve ulu bir dağdır; onun hakkında kutsal metinde birçok yerde bahsedilir, ancak karıştırılmamalıdır.

Dağların arasında yer alan o ovada, vadi başlar, burası illüstrasyon olarak adlandırılır ve güzelliği ve verimliliği ile bilinir, tüm bu ova boyunca uzanır, Ölü Deniz'e kadar varır. Aşağıda ise Rabbimiz Sodom ve Gomora'yı yok etmiştir, burası o vadidir, cennet gibi ve Mısır gibi sulanan bir yerdir, Yaratılış on üçüncü bölümde dendiği gibi. O ovada tüm Celile için son derece güzel bir manzara uzanır, Karmel dağına ve Fenike dağlarına, Tabor dağına og Galaad'a ve tüm Ürdün nehrine ve tüm Efraim dağına ve Karmel'e kadar.

Galaad'ın ötesinden İsrail'e doğru, Gilboa dağının güney tarafında, Ürdün ovasından Fenike ve Salim'e giden yol yer alır. Vaktiyle vaftizci Yahya orada vaftiz ediyordu. Ve bu yoldan Ramatha'lı ulu bir adam gelirdi, dendiği gibi: "Galaad'dan ulu bir adam", ki o adam, demin bahsedilen Gilboa dağının yukarısından hiçbir derenin akmadığını söylerdi; çünkü o aziz Martin'in zamanında, onun üzerine dökülürdü, ancak sular dağda kalmazdı, ta ki o yer çamur haline gelene kadar. Ve o vadi ulu yağmurlarla suyla dolardı. Ancak o vadinin bazı kısımları taşlık, kurak ve çoraktır, tıpkı İsrail'in diğer dağları gibi.

Cezrail'den dört fersah mesafede, güneye doğru Ginni kasabası yer alır, surlarla çevrilidir, fakat yıkılmıştır, Efraim dağının eteğinde yer alır. Buradan itibaren Samiriye toprakları başlar ve Celile sınırları son bulur. De Ginnin'den batıya doğru yedi fersah mesafede son bulur.

Ve o kısım güneyden Taphua toprakları ile birleşir, burası son derece yüksek dağlara sahiptir. De Ginnin'den güneye doğru dört fersah mesafede Sebeşte şehri yer alır, burası vaktiyle Samiriye olarak adlandırılırdı, orada on kabilenin krallık merkezi bulunurdu, kutsal metinde dendiği gibi, günahlarından ötürü hiçbir evi kalmamıştır, ancak orada inşa edilmiş iki kilise vardır, biri vaftizci aziz Yahya onuruna yapılmıştır ki burası ana kilisedir ve piskoposluk merkezidir, Sarazenler burayı bir cami yapmışlardır; ve özellikle de o ulu mezar ki orada vaftizci aziz Yahya'nın bedeni mermerden yapılmıştır ve Elişa ile Obadya peygamberlerin mezarları yer alır, buralar yukarıda bahsedilen kilisede gömülüdür. O kilise dağın yamacındadır, aşağıya doğru uzanır. Sarazenler o mezara büyük hürmet gösterirler ve onu kutsal kabul ederler, o muazzam mucizelerden ötürü. Hristiyanların İsa'nın gerçekten Tanrı'nın Sözü olduğunu söylediklerini söylerler, kendileri ise bunu inkar ederler. Bakire Meryem'in Kutsal Ruh'un gücüyle gebe kaldığını, bakire olarak doğurduğunu ve bakire kaldığını kabul ederler. Yahya'yı ise en ulu ve en kutsal peygamber kabul ederler.

Muhammed'in ise Tanrı'nın elçisi olduğunu ve Tanrı'dan kanun aldığını söylerler.

Bunu Kur'an'da okurlar, ki bu onların kanun kitabıdır. O kilisenin üst kısmında, dağın tepesinde, vaktiyle krallık sarayı yer alırdı. Hristiyanlar burada yaşarlar, ancak çok

yoksul ve sefildirler. Bu kilise Yunanlılarındandır, vaftizci Yahya'nın hapsedildiği o meşhur zindanın yeridir, nitekim orada üç delik gösterilmektedir, (tarih ve kilise hikayelerinde dendiği gibi) ve Haylon da bundan bahseder ki burası Ürdün'ün ötesindedir, orada vaftizci Yahya'nın başı kesilmiştir. Ancak bu Herodias, Yahya'nın başını kesen kadın, Celile tetrarkının karısıydı ve o topraklar Galaad ve iki sıbtın topraklarıydı, orada onun hiçbir yetkisi yoktu; zira Pilatus'un yönetiminde olan o yerler Samiriye'deydi, tıpkı Kudüs ve Yahudiye gibi, orada Yahya'yı hapsedemezdi, ne de başını kesebilirdi, nitekim yazılmıştır. Başının kesilmesi ise Macherunta'da olmuştur, bedeni ise öğrencileri tarafından Samiriye'ye getirilmiş ve peygamberlerin arasına gömülmüştür, yukarıda bahsedilen mezara. O şehir ise dağlık bir alanda kurulmamıştır, aksine Samiriye'de, içinde birçok ulu dağ ve vadinin bulunduğu o topraktır; nitekim Samiriye ovaları kitabında bahsedilen o yer şu şekildedir: Samiriye piskoposluğunun sınırları Samiriye şehriden itibaren başlar. Ve surlarının ve yüzeyinin dağlarla eşit olduğu görülür, ulu surlar ve kulelerle sağlamlaştırılmış binalar inşa edilmiştir; ve dağ yavaş yavaş yükselir ve binalarla çevrelenir, tıpkı bir salkım gibi, yükseldikçe binalar çoğalır. Kraliyet yolu o dağın yukarısındaydı, o asil yol, orada bugün bile mermer sütunlar görülmektedir, ulu sütunlar, sarayları ve revakları destekleyen sütunlar. Ve o krallık surlarının ve asil malikanelerin çevresinde, bir zamanlar sebze pazarı veya forum olan o yerde, o dağın çevresindeki tüm yollarda sütunlar ve mermerler ayakta durmaktadır, sokakların binalarını destekleyen, ki o sokaklar kutsal törenlerin düzenlendiği yerlerdi. Kısacası, o şehrin ne kadar ulu olduğunu kelimelerle anlatmak mümkün değildir, zira bugün bile onun yıkıntıları bunu göstermektedir; Ahab ve diğer İsrail kralları o şehirde hüküm sürmüşlerdir, Rabbimiz orada peygamber Nabot'un bağına lanetlemiştir, o bağ yüzünden öldürülmüştür. Ve Rabbin bu yargısı o şehirde gerçekleşmiştir, sarayların o yerinde, mermer sütunların o yerinde. Şehrin konumu son derece güzeldir; oradan deniz kıyısına ve Akka'ya kadar uzanan o yola kadar geniş bir manzara uzanır, Efraim dağından Ramatayim-Sofim'e ve Karmel'e kadar ve kapıya yaklaşan düşmanlardan saklanırlardı, sakinleri oradan kaçarak diğer kapıdan çıkarlardı, eğer ulu dağların arasında iseler, oradan içeriye taş fırlatırlardı veya taşlarla ulu bir zarar verirdi.

O güney kapısından, Akka'dan yedi fersah mesafede, o ulu Yakub pınarı yer alır, Kudüs'e giden yol üzerinde; Rab o pınarın yanında oturmuş ve Kenanlı kadından su istemiştir.

O pınarın yukarısında gün batımına doğru o ulu dağ yükselir, iki tepesi vardır, bunlardan biri Garizim, diğeri Ebal olarak adlandırılır. Musa Garizim dağında bir altarlık inşa edilmesini emretmiş, üzerine kanunları yazdırmış ve itaat edenleri kutsamış, Ebal dağında ise isyan edenleri lanetlemiştir, Tesniye yirmi yedinci bölümde dendiği gibi. Garizim dağının üzerinde bugün bile o ulu ve antik tapınağın yıkıntıları görünmektedir, Olimpiyat hastanesi gibi, ve o tapınağın benzeri Kudüs'te Sanaballat tarafından inşa edilmişti, o bölgenin dükü olan ve Yahudilerin soyundan gelen Samiriye halkı için, o halkın tapınağı orada kalsın diye. Ve o tapınak bugün bile Romalılar tarafından yıkılmış olmasına rağmen varlığını sürdürmektedir ve onun kalıntıları ve izleri bugün bile orada açıkça görülmektedir. Ve bu tapınağın varlığı

Samiriyeli kadının sözleriyle de doğrulanmaktadır, İsa'ya dediğinde: "Atalarımız bu dağda tapındılar."

O pınarın sol tarafında o ulu ve verimli ova uzanır, genişliği bir fersah uzunluğundadır, mermer sarayların ve ulu sütunların yıkıntıları vardır, bunlar o yerin ne kadar ulu olduğunu göstermektedir, Yakub'un evinin ve konutunun yıkıntılarıdır ki o pınar o yerdedir, keyifli ve verimli bir yerdir, susayanlara su sağlar; burası pınarın o yeridir, Nablus denilen yerdir, dağların ortasındadır. Nablus'tan iki fersah mesafede o kuyu yer alır, Nablus pınarı Thabes'e iki fersah mesafededir.

Bu pınarın yanında o tarla yer alır ki orayı Yakub oğlu Yusuf'a vermiştir, diğer kardeşlerine vermediği o tarlayı. Ve o vadi uzun ve verimli, son derece keyiflidir ve dünyada onun benzeri ulu bir vadinin varlığı bilinmemektedir.

Şekem'de Yusuf'un kemikleri gömülüdür, Mısır'dan getirilen o kemikler.

Şekem'den dört fersah mesafede, güneye doğru uzanan yolun üzerinde, Kudüs'e giden yolun sağında Lebna kalesi yer alır, sağlam bir yapıdır. Orada Aşer sıbtında ve Efraim sıbtında başka şehirler de vardır, Lebna dik bir yerdedir, burası Efraim sıbtının topraklarındaydı.

Lebna'dan beş fersah mesafede o Machmas kasabası yer alır, ulu bir yapıdır, Efraim sıbtının sınırlarında yer alırdı. Şimdi buraya Bira denmektedir. Ve o şehirde Tapınak Şövalyeleri'nin evleri bulunurdu. Ovanın genişliği güney tarafında Efraim sıbtının sınırları ile Benyamin sıbtının sınırları arasındaydı.

Machmas'tan güneye doğru bir fersah mesafede Gabaa Saulis yer alır, orada o ulu Levilinin karısı tecavüze uğramıştı, ki o kadın Beytullahim'den geliyordu, o günah yüzünden Benyamin sıbtının neredeyse tamamı yok edilmişti. O sıbttan ilk İsrail kralı Saul çıkmıştır.

Gabaa'dan bir fersah mesafede, güneye doğru, dağın tepesinde, Kudüs'ün sol tarafında Rama kasabası yer alır, o yer hakkında Yeremya'da dendiği gibi: "Rama'da bir ses duyuldu."

Rama'dan iki fersah mesafede, güneye doğru o ulu Kudüs şehri yer alır, onun hakkında şimdi yazmayacağım, çünkü Şekem üzerinden dönmek ve Efraim dağının ilk şehirlerini toplamak ve yukarıda bıraktığım yerleri tamamlamak istiyorum.

Şunu not etmek gerekir ki, ulu dağlar vardır kutsal topraklarda, Rama olarak adlandırılan; biri Tekoa yakınlarındadır, o dağ Tekoa ile Hebron arasındadır, diğeri Neftali sıbtındadır, üçüncüsü Safed kalesine yakındır, burası üçüncüsüdür; dördüncüsü Silo'dur, buraya da Rama denir. Rama ise yüksek anlamına gelir ve gerçekten de o kasbalar yüksek tepelerin üzerinde kurulmuştur.

Şekem'den güneye doğru Ürdün nehrine giden yol üzerinde, dört fersah mesafede Emon kasabası yer alır, son derece sağlam bir yapıdır, nimetlerle doludur ve Efraim sıbtının sınırları içindedir.

Emon'dan dört fersah mesafede, gün batımına doğru, Efraim dağının aşağıya doğru inen yamacında, ovalarda yer alan Phesech kasabası bulunur, burası Kerith deresi yakınındadır; o derede İlyas gizlenmiş, kargalar ona sabah ve akşam ekmek ve et getirmişlerdir.

Phesech'ten bir fersah mesafede, sol tarafta, Taphua topraklarına doğru Dock kalesi yer alır, Batlamyus burada Simon Makabi'yi haince öldürmüştür. O yerde Galaad

dağından ve iki buçuk sıbtan gelen pek çok su toplanır, Moabitler ve Ammonitler dağlarından, Abarim, Phasga og Nebo'dan gelen sular.

Ve oradan itibaren o Eriha ovasına inilir. Ve orada ova boyunca uzanan yollar vardır Eriha'da ve onun ötesinde, Ürdün yatağı boyunca Ölü Deniz'e kadar uzanan ovalar. Abarim ve Phasga dağları Ürdün'ün karşısındadır, o yerin ve Ürdün'ün yukarısındadır. Bilinmelidir ki, Ürdün'ün doğduğu o yer Lübnan dağının altındadır, Pharan çölüne kadar uzanır, yüz fersah mesafededir ve Ürdün her iki kıyıda geniş ovalara ve meralara sahiptir. Ve oradan itibaren dağlar o ovayı çevreler, oradan denize kadar uzanırlar.

Phesech'ten güneye doğru, fakat güneydoğuya doğru biraz sapan bir yol üzerinde, Silicon fersah mesafede o Galgala kasabası yer alır, burası İsrail oğullarının Ürdün'ü geçtikten sonra ilk ordugah kurdukları yerdir.

Galgala'dan yarım fersah mesafede, Kudüs'ten Eriha'ya giden yolun sağında o ulu pınar yer alır, Rabbimizin oradan geçerken körlerin gözlerini açtığı yerdir ve o pınardan iki fersah mesafede, dağların arasında, Karantal pınarı yer alır, burası ulu bir şehirdir, surları yıkılmıştır, o pınarın suyu kutsaldır, değirmenleri çalıştırır ve o pınarın suları birçok kola ayrılarak Eriha'daki ve ovadaki bahçeleri ve bağları sular ve Ürdün'e dökülür.

Galgala'dan yarım fersah mesafede, gün batımına doğru, Eriha şehri yer alır, vaktiyle son derece ulu bir şehirdir; şimdi ise orada ancak sekiz ev kalmıştır ve binaları yıkılmıştır, eski ulu anıtların kalıntıları ise tamamen yok olmuştur.

Eriha'dan iki fersah mesafede, Ürdün nehrine doğru uzanan yol üzerinde, vaftizci aziz Yahya'nın o ulu şapeli yer alır, vaftizcinin Rabbe vaftiz sunduğu yerdir. İnanırlar ki o yerde İsa da vaftiz olmuştur ve kilise buna karşı çıkmaz.

Eriha'da yapılan işler kutsal metinde yazılıdır, onları buraya yazmayacağım.

Eriha'dan iki fersah mesafede, Ölü Deniz kıyısında Bethagla yer alır, orada İsrail oğulları Yakub'un yası için toplandıklarında feryat etmişlerdir. Burası bir fersah uzunluğundadır. Ve orada Hristiyanlar yaşamaktadır.

Eriha'dan üç fersah mesafede aziz Yahya'nın o şapeli yer alır, Ölü Deniz'e yakındır, buraya tuz denizi de denir. Bu deniz Arabistan ile Yahudiye'yi birbirinden ayırır. Ve onun doğu kıyısında Moab ve Ammon ve o Sanyr dağı yer alır, o dağ hakkında kutsal metinde bahsedilir, ve oradan Kadeş-Barnea ve Pharan çölüne kadar uzanır. Ölü Deniz'in tam ortasında o ulu Petra kalesi yükselir, bugün Krach denir, ulu bir yapıdır, kral Baldwin tarafından inşa edilmiştir ve Kudüs krallığı için o krallığı korurdu, şimdi ise sultanın elindedir ve orayı Mısır ve Arabistan haznesi için bir depo olarak tutar.

Krach'tan iki günlük bir mesafe uzaklıkta, gün batımına doğru, Areopolis yer alır, şimdi Petra denir, İkinci Arabistan'ın metropolüdür, onun hakkında yukarıda bahsedilmiştir. Burası Arnon deresi yakınlarındadır, Moabitler, Ammonitler ve Amorluların sınırlarında yer alır.

Aynı kıyıda o yer bulunur ki Balaam orada Moab dağlarına götürülmüş ve İsrail oğullarını lanetlemesi istenmiştir.

Eriha'dan beş fersah mesafede, gün batımına doğru, Segor yer alır, Engaddi dağının eteğinde kurulmuş bir şehirdir, deniz ile dağ arasında yer alır, Yaratılış ondördüncü

bölümünde Lût'un kaçtığı yer olarak bahsedilir. Burayı görmek ulu bir emek gerektirir, zira Sarazenlerin dediklerine göre o yer yılanlar ve akreplerle doludur; ve özellikle de o Bedeviler ki buralarda yaşarlar, kötü niyetli insanlardır. Oraya kadar gittim, ancak girmedim. Güvende olmayı tercih ettim, o yere girmeyi değil.

Ölü Deniz'in genişliği altı fersah, uzunluğuna gelince, gün doğusundan gün batımına doğru uzanır, kuzeyden gün batımına doğru yayıldığını söylerler Sarazenler, o deniz ulu ve karanlıktır, fırtınalı havalarda girdaplar oluşturur. Onun hakkında pek çok şey yazılır ve söylenir, o denizin üzerinden geçen pek çok insan vardır; ancak şunu bilmek gerekir ki, gözlerimle gördüğüm kadarıyla, o buharlardan ötürü o vadinin tamamı karanlık görünür, o vadiye illüstrasyon derlerdi, ve sanki o yer Pharan çölüne kadar uzanır, Eriha'dan iki günlük bir mesafe uzaklıktadır, o yol otlaklar bakımından son derece çoraktır, ancak bazı yerlerde ulu meyveler yetişir, o vadinin tamamı boyunca uzanır, uzunluğu beş fersah mesafesindedir, Nablus şehrine kadar uzanır, buralar pınarlarla doludur ve suları şifalı pınarlardan gelir. Bunları kendi gözlerimle gördüm, ki o yargı yüzyıllar boyunca Sodomluların üzerine çökmüştür, öyle ki o topraklar binlerce yıldır cezalandırılmaktadır!

Sağ tarafta ve sol tarafta çorak ve kurak dağlar yükselir, ya da barbarca söylersek, binlerce stadyum boyunca uzanırlar, buralarda rüzgarlar ulu fırtınalar estirir.

Ürdün nehrinin o denize döküllüğü yerde sular karışmaz, aksine deniz suları o suları yutar; Sarazenler de kesin olarak bunu doğrularlar, Ürdün'ün o denize döküldükten sonra kısa bir mesafe boyunca aktığını ve ardından deniz tarafından yutulduğunu söylerler.

O deniz sularının yükselmesi Lübnan ve diğer yüksek dağların karlarının erimesinden ve kış yağmurlarından kaynaklanır, Celile'ye ya da Galaad, Moab ve Ammon ile Seyr dağlarına dökülten yağmurlardan; bu suların tamamı Ürdün yatağına akar. Ve o denizde zift toplanır, o zift dipten yükselir ve kıyıya vurur, yapışkandır ve ulu bir koku yayar, Yahudi zifti denir. Ve o ziftten Yahudi sakızı elde edilir. Ve o deniz sakın ve durgundur, bu yüzden bazen Ölü Deniz denir, (Yaratılış ondördüncü bölümünde dendiği gibi), bu deniz vaktiyle bir ormandı, ve o ormanda zift kuyuları bulunurdu. Ve bugün bile kıyıda zift parçaları görülmektedir. Ve o pınarın yukarısında ulu bir kule yükselir, o kule her şeyi görecektir bir yüksekliktedir. Ve bu deniz hakkında bu kadarı yeterlidir.

Galgala yolundan, demin bahsedilen o pınardan sonra, kuzeye doğru ilerlendiğinde, dağlık alanda, demin bahsedilen Karantal pınarının yukarısında, Hay şehri yer alır, bu şehir kuşatıldığında Yeşu orada yenilmiştir, Yeşu sekizinci bölümünde dendiği gibi.

Hay'dan bir fersah mesafede, kuzeye doğru, gün batımına biraz sapan bir yol üzerinde Bethel şehri yer alır, vaktiyle Luz denirdi, Benyamin sıbtındaydı, Yakub buradan güneye doğru kaçtığı sırada ordugah kurmuştu, Esau'dan kaçarken, başının altına bir taş koyup uyumuş ve o ulu merdiveni rüyasında görmüştür, meleklerin inip çıktığı o merdiveni, ve o taşı dikip kutsamış ve oraya Bethel adını vermiştir. Orada o ulu kral Melkisedek hüküm sürmüştür. Ve o şehir ulu bir şehirdi, öyle ki Yakub orada ordugah kurduğunda, o şehrin surlarının dibinde konaklamıştı. Ayrıca o şehir bugün bile gösterilmektedir; ve Yakub'un taşı, ve Debora'nın mezarı, Rebeka'nın sütannesi

olan Debora, o vadide gömülüdür. O şehre bugün Hristiyanlar tarafından Bethel denir, Yahudiler ise buraya başka bir isim verirler: Luz, Luza, Bethel, Kudüs, Lobna, Helia, ulu ve kutsal Kudüs şehri.

Bu belgelerden anlaşılmaktadır ki, o yerde Yeni Ahit'in tanıklığı yer almaktadır, Luz ile Bethel aynı yerdir, nitekim Bethel tapınağı Tanrı'nın evidir çağrılırdı. Ayrıca o ulu ayette (Yaratılış on ikinci bölümde dendiği gibi): "İbrahim yolculuğuna devam etti ve Bethel'e döndü," Glossa der ki Jerome'un: Bethel şehri Kudüs'ten on iki fersah mesafededir Benyamin sıbtında, Nablus'a giden yol üzerinde. Şekem buradadır, Efraim sıbtında yer alır ve Benyamin ile Efraim sıbtları arasındaki sınır oradan geçer. Bethel'den bir fersah mesafede, kuzeye doğru, Rama yer alır, burası Silo'dur, Debora'nın palmiye ağacı buradadır, o palmiye ağacının altında İsrail'i yargıladı, ve Barak onunla birlikte Tabor dağında savaşmak üzere sefere çıkmıştır. Bethel'den iki fersah mesafede, Kudüs'ten çok uzak olmayan bir yerde, Benyamin sıbtında Anathoth yer alır, burası kahinlerin şehridir, peygamber Yeremya buradan çıkmıştır.

Anathoth'un yukarısında, doğu ve güney tarafında o ulu çöl başlar, burası Segor ile Eriha arasında uzanır, Kudüs çölü olarak adlandırılır ve ulu Galgala'ya kadar uzanır; ve o çöl Tekoa ve Engaddi'ye kadar varır.

Ölü Deniz'in yanında, Segor'dan bir fersah mesafede, Engaddi dağlarına çıkış yer alır, o dağlarda Davud saklanırdı, Saul onu aradığı sırada.

O dağların çevresinde ve o yerde vaktiyle ulu balsam bahçeleri bulunurdu, o balsamı ulu kraliçe Kleopatra, Mısır kraliçesi, Herodias'ın yardımıyla oradan söküp Mısır'a götürmüştür, orada sulansın diye. Sarazenler bana o balsamın oradan söküldüğünü ve artık o bahçelerin kalmadığını, Hristiyanların zamanında ise orada ulu balsamların yetiştiğini söylediler.

Aynı ovada ulu asmalar yetişir Engaddi'de, ancak buralarda Sarazenler yaşamaz, Hristiyanlar da yaşamaz, oralar çoraktır.

Engaddi dağlarının altında ulu ve çok güzel ağaçlar yetişir, o ağaçların meyveleri son derece güzeldir, içleri ise külle doludur.

Engaddi dağları son derece yüksektir ve harikulade bir yapıya sahiptir, sarp kayalıklar ve vadiler vardır, dünyada onların bir benzeri yoktur, onları görmek insana dehşet verir.

Eriha'dan dört fersah mesafede, gün batımına doğru, o dağ yer alır ki burası Karantal dağıdır, İsa orada kırk gün oruç tutmuştur, ve o dağda haydutlar yaşardı. Modern zamanlarda da haydutlar orada gizlenir, o sıklıklar yüzünden o ad verilmiştir. Burası son derece korkunç ve tehlikeli bir vadidir, aşağıya doğru inen yolları vardır.

Adummim vadisinden batıya doğru Bochorim yer alır, Benyamin sıbtından olan Şimei, Gera'nın oğlu, buradan Davud'u lanetlemiş, o Absalom'dan kaçtığı sırada, Krallar ikinci kitabında dendiği gibi. Ve o kale dik bir dağın tepesinde kurulmuştur. O vadinin altında, güney tarafında, Adummim yolu yer alır, burası ulu bir yoldur, kırmızılığından ötürü bu adı almıştır, ve orada ulu hanlar yer almaktadır.

Bochorim'den karşı tarafta, gün batımına doğru, Bethania kasabası yer alır, Marta ve Meryem'in kalesidir. Oraya girmeden önce o ulu taş gösterilmektedir, o taşın

üzerinde İsa oturmuş ve Bethania'lı kadınlar onu karşılamışlardır, ardından İsa Lazar'ı diriltmiştir.

Bethania'da cüzzamlı Simun'un evi gösterilmektedir, İsa orada yemek yemiştir. Aynı yerde Marta'nın evi yer alır, vaftiz edildiği yerdir. Bugün o yerde ulu bir kilise vardır, Lazar'ın mezarı oradadır, oradan diriltiştir, o kilisenin yukarısındadır. O kilisede mermerden yapılmış bir şapel vardır, ulu sütunlar ve mermerler vardır, Lazar'ın mezarı oradadır, o mezardan Rabbimiz tarafından diriltiştir.

Bethania'dan ayrılıp Kudüs'e doğru ilerlendiğinde o Zeytinlik dağı yer alır, oradan Rabbimiz göğe yükselmiştir, ve o dağda o ulu yer gösterilmektedir, İsa orada gözyaşı dökmüş ve Kudüs için ağlamıştır, "Eğer sen de bilseydin" diyerek o ulu feryadı etmiştir, o krallık şehri için! O ulu feryat ki, ey ulu şehir, ey iyi İsa, senin o ulu feryadın ve gözyaşların boşa gitmemiştir!

O Zeytinlik dağından aşağıya inildiğinde, o ulu yol üzerinde Beytfaci yer alır, oradan İsa'ya o sipa getirilmiştir; ve sol tarafta, o dağın eteğinde, Getsemani yer alır, o küçük vadi, oradan Zeytinlik dağının güney tarafına geçilir. Oraya ulu bir yol vardır, oradan İsa göğe yükselmiştir, ve orada aziz İstefan'ın tapınağı ve aziz Kutsal Mezar kilisesi yer alır. İsa o dağdan aşağıya inmiştir, o ulu feryatların yapıldığı yoldan; "Hozana" nidalarıyla İsa o yoldan geçmiş ve Kudüs halkı onu karşılamıştır, İsa ise onun üzerine son derece acı gözyaşları dökmüştür. Öyleyse ilerleyelim ve O'nun ıstırap içindeki dua yeri ile Getsemani'deki tutuklanma yeri arasından Cedron deresini geçelim ve takip edelim; eğer her nasılsa Golgatha'ya varmamız nasip olursa, ayaklarından kanlar akarak çarmıha çakılı durduğu o yere; orada Mesih ile birlikte ölelim ki, O'nunla birlikte aynı şekilde dirilelim!

KUDÜS.

VIII. Kudüs, Yüce Tanrı'nın şehri, her gün kendisinden şanlı diye bahsedilen ve dillerden düşmeyen bu şehir, dağlık bir arazide kurulmuştur. Zira etrafı dağlarla çevrilidir. Gün doğusu tarafı ve Ürdün hariç, çevresinde verimli ve iyi topraklar barındırır. Akka'dan otuz altı fersah mesafede, kuzey tarafındadır; Sebeşte yani Samiriye'den on altı, Şekem'den on üç, Nasıra'dan otuz yedi fersah mesafededir; bunların hepsi kuzey tarafındadır. Yafa'dan on üç fersah mesafededir, burası neredeyse tamamen batı tarafıdır, fakat biraz kuzeye sapar. Eriha'dan yedi fersah mesafededir, burası gün doğusu tarafıdır. Beytullahim'den iki, Tekoa'dan sekiz, Hebron'dan sekiz fersah mesafededir; bunlar ise güney tarafındadır.

Bu dağın eğimi ise iki yönlüdür; yani güneye doğru ve batıya doğru. Güney tarafında Sion dağının yamacında yer alır, hatta kısmen dağın kendisinde, kısmen de onun aşağıya doğru inen eğiminde kurulmuştur. Uzunluğu ise Sion dağının kendisinden başlar ve kuzeye doğru uzanır. Batıdan ise Gion dağını sınır alır ve onun üzerinden genişliği gün doğusuna, Cedron deresine veya diğer adıyla Josaphat vadisine kadar uzanır ki ikisi aynı yerdir.

Şehir, aşağıda söyleneceği üzere oldukça büyüktür. Ve bazılarının uydurduğu gibi, başka bir yerde kurulmuş değildir; onlar, Rabbin acı çektiği döneme atıfta bulunarak, Rabbin kapının dışında çile çektiğini ve şimdi o yerin şehrin surları içinde kaldığını, bu yüzden şehrin başka bir yerde kurulmuş olduğunu iddia ederler. Bu kişiler ne

dediklerini bilmeyen ve görmedikleri halde biliyormuş gibi yapmak isteyen cahillerdir. Zira bu şehrin konumu her zaman böyleydi ve Rabbin tapınağı ayaktaiken, şehrin surlarını başka bir yere taşımak, buraların her yönden doğal surlarla korunmasından ötürü aptallık olurdu, hatta tamamen imkansızdı; çünkü başka hiçbir yerde buna benzer bir doğal koruma bulunamazdı. Ancak şu bir gerçektir ki, şehir genişlik bakımından genişletilmiştir, uzunluk bakımından değil; ve Sion dağının tamamı ile birlikte antik şehrin bütünü surların içinde kalmaktadır ve burada yaşanmaktadır, fakat şu anda şehrin muazzam kapasitesine kıyasla buralarda son derece az sakin vardır, çünkü buralarda yaşayanlar sürekli korku içinde hayatlarını sürdürürler. Ancak ben, antik düzenini elimden geldiğince araştırdım.

Antik dönemde, tıpkı bugün olduğu gibi, Sion dağı şehrin üzerinde yükselen, son derece geniş bir dağdı ve tek başına oldukça büyük bir şehir oluşturabilecek kapasitedeydi. Bu dağ, su kapısından veya diğer adıyla gün doğusuna bakan Silo pınarından başlayarak, güneyden batıya doğru çevreleyerek bir yarım daire çizer, ki orada Davud kulesi yer alırdı. Ve bu çevre boyunca sarp kayalıklar ve yarım daire şeklinde kemerler uzanırdı ki buraya Mello denirdi; buranın doldurulması için Sion dağı ile aşağı şehir arasında Yahuda reislerinin çok fazla emek harcadığı söylenir. Davud kulesi ise sarp kayalığın o dik tepesinde, batı ile kuzey arasında uygun bir yükseltide kurulmuştur; ve bu kayalığın kendisinden başlayan o vadi, Sion dağının güney tarafından gelerek batıya doğru uzanır ve Davud kulesinin kayalığına ulaştığı yerde, aniden bükülerek batıdan gün doğusuna doğru yönelir ve kulenin etrafını sarar. Ve burası sarp kayalıklar üzerinde kurulmuş, o pınarın bir köşesinde yer alan bir kuleydi. Bu kuleyi çevreleyen vadi ise iki derin vadiye bölünürdü; bunlardan biri kuzeye doğru ilerlerdi, diğeri ise gün doğusuna doğru. Ve bu iki vadi başka bir açı oluştururdu, Davud kulesinin kurulduğu açının tam karşısında; ve bu açı aşağı şehir açısidir, aşağıda söyleneceği üzere.

Davud kulesinden aşağıya inen o vadi, Sion dağının kuzey yamacı boyunca ilerleyerek Moria dağına kadar ulaşırdı; bu dağın üzerinde tapınak yer alırdı ve burası Sion dağını Moria'dan ve tüm aşağı şehirden ayırırdı. Ve bu vadi, su kapısının bulunduğu o yerden geçerek Cedron deresine kadar inerdi; burası Sion dağı ile Süleyman'ın sarayı arasındaydı ki bu saray Moria dağının güney kısmında inşa edilmişti. Ve bu vadi antik dönemde Sion dağını her yönden çevrelerdi. Burası Davud şehriydi. Fakat şimdi bu vadinin tamamı dolmuştur, yine de onun izleri bugün bile az çok seçilebilmektedir.

İkinci vadi ise, Davud kulesinin altındaki bu vadiden ayrılan vadidir, yukarıda dendiği gibi, kuzeye doğru ilerlerdi ve şehrin kuzey kısmındaki sona kadar şehri ikiye bölerdi. Ve bu vadinin üzerinde yüksek sarp kayalıklar uzanırdı ki burası aşağı şehir olarak adlandırılırdı; bu aşağı şehir, batıdan gelen ve Efraim kapısına kadar uzanan surlarla şehri çevreleyen üst şehirden daha yüksek bir konumdaydı; ve oradan kıvrılarak gün doğusuna doğru ilerler ve açılı kapıya ulaşırdı, ki bu kapı aşağı şehrin köşesinde, kuzey ile gün doğusunun karşısında kurulmuştu. Ve buradan itibaren surlar kuzeyden gün doğusuna doğru bükülerek tapınağın dış surunun arkasından geçer ve gün doğusuna bakan dağın yamacı boyunca ilerleyerek tapınağın yanına kadar ulaşırdı. Ve burası şehrin sınırlarıydı. Bu surların üzerinde, batı tarafından, sarp

kayalıklar üzerine inşa edilmiş surlar yükselirdi, son derece yüksek ve ulu surlardı; buralar özellikle kuzey tarafındaki düşman saldırılarına karşı ulu kulelerle sağlamlaştırılmıştı. Zira o yer diğer yerlerden çok daha yüksek ve sarp bir konumdaydı; ve burası, içinde meşhur kulelerin bulunduğu o yerdi ki buraya Nebulosa kulesi denirdi, son derece sağlam bir kuleydi ve kalıntıları bugün bile orada durmaktadır. Ve bu kulelerin altından Arap ve Ürdün yolları geçerdi, Ölü Deniz ve diğer tüm yerlerin yolları buralardan ayrılırdı, bu yüzden buralara girmek isteyenler için kuleler büyük bir koruma sağlardı; ancak burası sarp yokuşları ve kayalıkları yüzünden orduların geçişine izin vermezdi. Bu kulelerin bulunduğu yerden, yani batı kısmından, yukarıda dendiği gibi, nehir aşağıya doğru inerek şehri çevrelerdi ve yavaş yavaş güney ve gün doğusu tarafına doğru ilerlerdi; burası Cedron deresinin yukarısıydı, şehrin alt kısmı buradaydı ve bugün de buradadır, bu yüzden şehrin tüm pislikleri bu vadiden geçerek Cedron deresine akardı.

Üst şehir ile yukarıda bahsedilen aşağı şehir arasında, batı tarafında, yargı kapısının sol tarafında başka bir vadi uzanırdı; burası Rabbin çile çektiği yerdi ve çile çekmesinden uzun zaman sonra buralar doldurulmuş ve surlar etrafından dolaştırılarak Davud kulesi ile Efraim kapısı surlarıyla birleştirilmiştir ki bu kapıya şimdi Aziz Stefan kapısı denmektedir.

Görürsünüz ki, batıdan güneye doğru uzanan o sarp kayalıklar, batıda bir ova yüksekliğinde uzanan Sion dağının kayalıklarıdır ve bu iki dağın altında, gün doğusu ve kuzey tarafına doğru geniş bir ova uzanır ve bu ova dağların aşağıya doğru inen yamaçlarında yer alır.

Moria dağı, üzerinde tapınağın ve sarayın inşa edildiği dağdır; diğer dağların arasında yer alan o ovada vadi başlar, burası güzelliği ve verimliliği ile bilinir, tüm bu ova boyunca uzanır, Ölü Deniz'e kadar varır. Aşağıda ise Rabbimiz Sodom ve Gomora'yı yok etmiştir, burası o vadidir, cennet gibi ve Mısır gibi sulanan bir yerdir, Yaratılış on üçüncü bölümde dendiği gibi.

O ovada tüm şehir için son derece güzel bir manzara uzanır, tapınağın ve avluların bulunduğu o yerde, Josephus'un aktardığına göre; ve bu yerlerin antik dönemde ne kadar ulu olduğu anlatılır. Burası şimdi tamamen düzleştirilmiş ve aşağı şehirle eşitlenmiştir. Romalılar tarafından yıkıldıktan sonra şehrin tüm yıkıntıları bu vadiye ve Cedron deresine dökülmüştür. Bugün buralarda hiçbir şey kalmamıştır. Tapınağın alanı ise genişlik ve uzunluk bakımından bir okun ulaşabileceği kadar büyük bir alanı kaplar. Tapınağın kendisi ise, şimdi inşa edilmiş olan o yerde, aşağı şehrin ortasındadır. Antik tapınak ise böyle değildi, onun dört avlusu vardı ve aralarında Cedron deresinden çok uzak olmayan, yüz ayak mesafede bir duvar yükselirdi. Tapınaktan kuzeye doğru çok uzak olmayan bir yerde, yani bir taş atımı mesafede, surların kapısı yer alırdı ki buradan Josaphat vadisine inilirdi. Buraya keder kapısı da denirdi, çünkü burası kurbanlık hayvanların tapınağa getirilmesi için kullanılırdı. Bu kapının yanında, Nebulosa kulesi ile Ananeel kulesi arasında yer aldığı söylenen o meşhur kule yükselirdi ki buna Faseolus kulesi de denirdi. Burası bugün de bilinmektedir.

İçeriye girildiğinde, o kapının hemen solunda, koyun havuzu yer alırdı ki buraya Nethineilerin kurbanlık hayvanları getirilirdi ve kahinler tarafından tapınakta

sunulmak üzere hazırlanırdı. Bu havuzun antik dönemde beş revakı olduğu gösterilmektedir, Josephus'un aktardığına göre, orada hastalar iyileşmeyi beklerlerdi. O kapıdan içeriye girildiğinde, sağ tarafta, iç piskoposluk kilisesi olarak gösterilen o kutsal kilise yer alır ki buraya iç piskoposluk denirdi. Burası şu şekilde inşa edilmiştir; üst kısımdan Gion pınarının suları gelirdi ve surların altından geçerek kuzey tarafına ulaşırdı, ki buraya iç havuz denirdi, kutsal metinde dendiği gibi, ve bu sular şehir sakinlerinin kuşatma zamanlarında içmesi için bu havuzda toplanırdı, böylece Asurluların bu suları kesmesi engellenirdi.

Gion havuzunun o suları, ki burası tamircinin tarlasından çok uzak değildi, üst havuza akardı, ki burası Silo pınarıdır. Ahaz bunu tamir ettirmiş fakat tamamlayamamıştı. Bu havuz ve bu pınar hakkında İşaya şöyle der: "Üst havuzun su kemerinin ucuna çık, tamircinin tarlasındaki ulu yola." Zira bu pınar ve bu havuz, Silo'nun üst havuzudur, çünkü onun suları Silo havuzuna ve oradan da aşağı havuza akardı.

Havuzların ve isimlerinin çeşitliliği hakkında şunu not etmek gerekir. Birinci ve ana havuz, şehirdeki koyun havuzudur ki onun revakları vardır. Bunu Süleyman, tapınağın hizmeti için yaptırmıştı. Havuz hakkında yukarıda bahsedilmiştir. İkinci havuz ise, kuzey tarafında olan iç piskoposluk havuzudur, yani Aziz Anne kilisesinin yanındaki havuzdur. Bunu Hezekiya yaptırmıştır. Bu havuz hakkında yukarıda bahsedilmiştir. Silo havuzu ise, Moria dağının güney eteğinde yer alan havuzdur, Sion dağı ile tapınak arasındadır ve sularını Gion pınarından alırdı. Bunu Hezekiya yaptırmıştır. Bu havuz hakkında yukarıda bahsedilmiştir. Dördüncü havuz ise, aşağı havuzdur, ki burası da Silo havuzudur. Bunu da Hezekiya yaptırmıştır. Ve eğer kutsal metinde bu dört havuzun şehirde olduğu yazılıysa, bu durum şaşırtıcı değildir; çünkü üst havuzun suları Silo'ya akardı ve o pınar şehir sakinlerine su sağlardı; burası Gion pınarıdır, şehrin dışındadır ve Silo pınarına yakındır. Diğer havuzları ben görmedim, ancak antik dönemde Kudüs'te birçok havuz ve pınar olduğu bilinmektedir. Bugün buralarda eski kalıntılar görülmektedir.

Josaphat vadisi şehri çevreler, gün doğusu tarafında, Zeytinlik dağının eteğindedir. Bu vadi son derece derin ve geniştir, Romalılar tarafından şehri kuşattıklarında her iki taraftan ulu toprak surlarla doldurulmuştur, Josephus'un aktardığına göre. Daha sonra şehir ele geçirildiğinde, tapınağın ve avluların yıkıntıları bu vadiye dökülmüştür, öyle ki hiçbir duvar ayakta kalmamıştır, Hadrianus buraları yeniden inşa edene kadar tüm yıkıntılar Cedron deresine dökülmüştür.

Bu vadide, gün doğusu tarafında, Zeytinlik dağının eteğinde, bakire Meryem'in o ulu mezarı yer alır; burası Josaphat vadisindedir, vadinin en derin yerinde değil, aksine dağın eteğinde, vadinin yüzeyinin biraz yukarisındadır; Kudüs'ün yıkılması döneminde buralar yıkıntılar altında kalmıştır, fakat kilisenin kendisi son derece sağlam ve taştan yapılmış olduğundan, bugün bile yer altında varlığını sürdürmektedir ve içeriye merdivenlerle inilir; kilise son derece geniştir ve mezarın üzerinde yükselir. Tapınağın yukarisında yer alan bu yer, bakire Meryem'in göğe yükseldiği yerdir. Ben oradayken bir ayın yönetim ve orada dokuz gün kaldım. Bu mezar vadinin ortasındadır, mermer sarayların ve ulu sütunların yıkıntıları vardır, mezar kilisenin içindedir ve içi seccadelerle döşelidir. Kilisenin içinde nem çok

fazladır ve Cedron deresinin suları taş döküntüleri arasından sızarak buraya ulaşır. Bu mezara Sarazenler büyük hürmet gösterirler, o muazzam mucizelerden ötürü. Onlar İsa'nın Tanrı'nın Sözü olduğunu söylerler, kendileri ise bunu inkar ederler. Bakire Meryem'in Kutsal Ruh'un gücüyle gebe kaldığını, bakire olarak doğurduğunu kabul ederler. Yahya'yı ise en ulu peygamber kabul ederler. Muhammed'in ise Tanrı'nın elçisi olduğunu söylerler. Bunu Kur'an'da okurlar. O kilisenin batı tarafında, gün doğusuna bakan pencereleri olan ulu bir manastır yer alır, buralar her türlü meyve ağaçlarıyla doludur.

O kapıdan çok uzak olmayan bir yerde, kiliseye giden yolun üzerinde, gün batımına doğru başka bir kapı yer alır ki buraya Gethsemani kapısı denirdi; İsa havarileriyle birlikte buradan içeriye girerdi, dağın yamacında, sarp kayalıkların üzerinde oturlardı ve İsa onlara şöyle derdi: "Burada oturun, ben gidip dua edeyim." Ve o yerde İsa'nın oturduğu yer gösterilmektedir. Aynı yerde o ulu taş gösterilmektedir, İsa orada havarileriyle birlikte oturmuş ve Yahuda onu öperek ele geçirmiştir. Ve orada İsa'nın bedeninin ve kıyafetlerinin izleri taşta basılmış olarak görünmektedir. Ve o yerde ulu bir taş vardır ki onun yüzeyi düzdür ve üzerinde dualar yazılıdır.

Gethsemani'den ayrılıp kiliseye doğru ilerlendiğinde, o yol üzerinde cüzzamlı Simun'un evi gösterilmektedir, İsa orada yemek yemiştir. Aynı yerde Marta'nın evi yer alır, vaftiz edildiği yerdir. Bugün o yerde ulu bir kilise vardır, Lazar'ın mezarı oradadır, oradan diriltiştir, o kilisenin yukarisındadır. O kilisede mermerden yapılmış bir şapel vardır, ulu sütunlar ve mermerler vardır, Lazar'ın mezarı oradadır, o mezardan Rabbimiz tarafından diriltiştir.

O kiliseden çıkıp Bethania'ya doğru ilerlendiğinde, o ulu yol üzerinde peygamberlerin mezarları yer alır, ulu yapılar vardır; ve oradan Josaphat vadisine inilir ve mezarın yukarisına ulaşılır, buralar mermer saraylarla kaplıdır. Kilisenin içinde nem çok fazladır, çünkü Cedron deresinin suları buraları doldurmuştur ve fırtınalı havalarda sular taşar. Ve o vadide o ulu Tophet yer alır, burası Cehennem vadisi olarak da adlandırılır, kutsal metinde bahsedilen yer burasıdır. O vadide o ulu Zoleheth taşı yer alır, onun yanında Adonias'ın ziyafet verdiği o pınar bulunur. Ve o yerde İsa'nın mezarı gösterilmektedir; burası pınarın o yeridir, şifalı suları vardır. Ve o yerler Cedron deresinin yukarisındadır.

Bu dağın yukarisında o ulu suç dağı yükselir. Ve o vadide ulu bir ışık görülürdü ve orada putlara tapınılırdı.

Bu şehir hakkında, yani buranın ne kadar ulu olduğu hakkında bu kadarı yeterlidir. 2 Nota ergo, quod loca multa sancta sunt in civitate ad devotionem excitandam, tot quod dies non sufficit ad peragendum singula. Ecclesia tamen sancti sepulcri tenet inter omnia principatum.

Eklesiastik yapı oldukça geniştir ve çapı boyunca seksen üç mermer sütun barındırır, apsisler hariç; bu sütunlar kilisenin iç avlusu boyunca uzanır ve dış surların çevresinde otuz adet küçük şapel yer alır. Rabbin kutsal mezarı ise kilisenin tam ortasındadır, kubbenin altındadır, öyle ki yukarısı gökyüzüne açılır ve sütunlar onun etrafını sarar.

Golgatha ise kiliseye bitişiktir ve oldukça büyüktür, koronun sağ tarafında yer alır, fakat biraz daha aşağıdadır. Ancak ikisi aynı çatı altındadır.

İsa'nın mezarının bulunduğu o mağara, sekiz ayak uzunluğunda, aynı şekilde sekiz ayak genişliğindedir; dış yüzeyi mermerlerle kaplıdır, içi ise sarp kayalıktır, antik dönemde çile çekilen yer burasıydı. Bugün bu mağaranın üzerinde bir şapel inşa edilmiştir, batı tarafındadır, gün batımına doğru uzanır ve son derece karanlıktır. Kutsal mezarın lahiti ise sağ taraftadır, içeriye girildiğinde kuzey tarafındadır; gri mermerden yapılmıştır, yüksekliği üç palmiye uzunluğundadır, uzunluğu ise sekiz ayaktır; içi sarp kayalıktır, dışı ise mermerlerle kaplıdır; yukarısı kapalıdır, ancak pencereleri vardır ki buradan içerideki lambalar görünür. O mezarda dokuz lamba sürekli yanar gündüz vakti [Gion pınarının sürekli yanan o lambaları altında dokuz lamba sürekli yanar] ve bu durum şehrin yıkılışı dönemindeki çevre sınırını oluştururdu; o yıkılış ki Josephus'un aktardığı üzere Romalılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Fakat daha sonra Hristiyanlar şehri genişlettiler ve Rabbin mezarının bulunduğu yeri de içine alacak şekilde surları büyüttüler. Zira dindar ve şerefli bir lider olan Kudüs Patriği Jacobus de Vitriaco da Acre'nin fethinden bahsettiği kitabında şöyle yazar: "Fakat şimdi adlandırılan ve sıkça ziyaret edilen bu şehir, Sion dağına bütünüyle dışarıda bırakacak şekilde, sadece diğer dağların üzerine kurulmuş, surlarla son derece sağlam biçimde çevrilmiş bir şehirdir; ne eskisi gibi genişlik bakımından dardır ne de büyüklüğüyle kimseye usanç verir." Deniz kıyısından bu dağlara kadar olan mesafe dört kez bir okun ulaşabileceği mesafe kadardır; ayrıca batı kısmında, harç ve çimento ile birbirine kopmaz biçimde bağlanmış büyük taşlardan inşa edilmiş o ulu surlar yükselir ki burası Davud kulesinin bittiği yerdir. Aynı kule, bazıları tarafından Antonius kulesi olarak da adlandırılır ve güneyinde Sion dağına barındırır; orada Davud kendisi için bir konut yapmış, kendisinden sonraki tüm krallarla birlikte oraya gömülmüştür. Ve burası Davud şehri olarak adlandırılırdı. Kutsal dağ, yani Rabbimizin çarmıha gerildiği yer ise batı tarafında, eski surların dışındaydı; fakat İmparator Hadrianus şehri bütünüyle restore edip genişlettiğinde, haçın ve çilenin bulunduğu o yeri surların içerisine dahil etti, öyle ki o yer bugün de surların içinde kalmaktadır. Buraya kadar olan kısımlar Jacobus'un kendi sözleridir.

Şimdi ise bu şehirde ve dağlarda kurulu olan kapılardan ve kutsal mekanlardan bahsedelim.

Birinci kapı, Davud kapısıdır. Sion dağına kuzey tarafında, yukarıda bahsedilen aşağı şehrin açısının tam karşısında yer alırdı; o vadide, yukarıda bahsedilen vadilerin birbirini ayırdığı yerde, kuzeye doğru ilerleyen vadiden gün doğusuna doğru kıvrılırdı. Ve burası şehrin sınır kapısıydı. Bu kapının hemen dışında, sağ tarafta, o meşhur Yahuda'nın kendisini astığı yabanıl incir ağacı gösterilmektedir. Bu kapıdan balık havuzuna geçilirdi ki bu yol üzerinden Yafa, Diopolis (Lidda) ve deniz kıyısına gidilirdi, bu yüzden buraya balık kapısı da denirdi. Burası eski dönemde tüccarların kapısı olarak bilinirdi, çünkü bu yol üzerinden Mısır, Gazze, Ebron ve Etiyopya'ya giden kervanlar geçirdi. Aynı şekilde Davud kapısı da denirdi, çünkü Davud kulesi ve aynı isimli şehrin surları hemen üzerindeydi.

İkinci kapı ise batı tarafında yer alan surların üzerindeydi ve doğrudan gün batımına bakardı; fakat bu kapı kuzey tarafındaki o dağdan oldukça uzaktı ve buraya eski kapı denirdi, çünkü ta Yebuslular döneminden beri orada bulunurdu. Buraya adalet kapısı

da denirdi, çünkü yargı kararları bu kapının önünde verilir ve cezalar burada infaz edilir Hristiyanlar. Buradan dışarıya çıkarılan Rabbimiz çarmıha gerilmiş ve Lithostratos denilen o yere getirilmiştir; burası tam da eski surların dibinde, kapının hemen yanındaydı. Bu kapının kalıntıları bugün bile eski surlarda açıkça görünmektedir; yeni surlarda ise, yani kutsal mezarı içine alan surlarda, tam karşısına gelen yere aynı isimle yeni bir kapı açılmıştır. Ve bu yol Silo, Bethoron ve Gabaon'a kadar uzanır.

Üçüncü kapı ise kuzey tarafındaki surların üzerinde yer alırdı ve buraya Efraim kapısı denirdi, çünkü bu yol doğrudan Efraim kabilesinin topraklarına giderdi. Bu kapının karşısına gelen yere yeni surlar inşa edilmiştir ki buraya kutsal mezarın dahil edilmesi için yapılmıştır. Buraya şimdi yaygın olarak Aziz Stefan kapısı denmektedir, çünkü dışarıya çıkan yol doğrudan onun şehit edildiği yere gider. Bu yol üzerinden Sebeşte, Samiriye ve Celile'ye kadar uzanılır.

Dördüncü kapı ise gün doğusuna bakan surların üzerinde, ulu Cedron deresinin hemen yukarısında yer alırdı ve buraya açılı kapı denirdi. Buraya Benyamin kapısı da denirdi, çünkü bu yol üzerinden Anathoth, Bethel ve Benyamin kabilesinin diğer şehirlerine gidilirdi.

Beşinci kapı ise güney tarafındaki surların üzerinde yer alırdı ve buraya gübre (çöp) kapısı denirdi, çünkü aşağı şehirden gelen tüm pislikler ve sokak çöpleri bu kapıdan dışarıya çıkarılarak Cedron deresine dökülürdü. Bu kapının üzerinden geçen yol doğrudan vadiye inerdi. Burası çok sakın bir yer değildi, çünkü buralarda barbar halklar yaşardı.

Altıncı kapı da güney tarafındaki surların üzerinde, ulu Cedron deresinin yukarısında yer alırdı ve buraya sürü kapısı denirdi, çünkü tapınakta kurban edilmek üzere getirilen sürüler bu kapıdan içeriye sokulurdu, zira koyun havuzu bu kapının hemen yanındaydı. Buraya Josaphat vadisindeki keder kapısı da denirdi, çünkü o vadi doğrudan bu kapının önünden geçerdi. Ve bu kapıdan kutsal mezara olan mesafe yaklaşık yirmi beş adımdır. Bu kapının hemen üzerinde, Faseolus denilen o meşhur kule yükselirdi ki burayı Hirodes kendi kardeşi adına yaptırmıştı. Buraya ejderha pınarı kapısı da denirdi, çünkü antik dönemde bu kapının önünde ejderha pınarı yer alırdı. Ve bu yol üzerinden Zeytinlik dağına, Bethania'ya ve Ürdün'e kadar uzanırdı. Yedinci kapı da güney tarafındaki surların üzerinde yer alırdı ve buraya altın kapı denirdi. Ve burası ulu Cedron deresinin hemen yukarısındaydı, fakat tapınağın avlusunda yer alırdı. Her ne kadar bu kapı şehrin ana kapılarından biri olmasa da, tapınağın bir kapısıydı. Bu yol üzerinden Zeytinlik dağına doğru kestirme bir yoldan geçilir ve Josaphat vadisi bir kemer köprü ile aşıldı. Ve bu kapıdan içeriye girildiğinde tapınağın o meşhur güzel kapısına ulaşılırdı. Bu yol üzerinden Bethania, Eriha ve Ürdün'e gidilirdi.

Sekizinci kapı ise güney tarafındaki diğer surların üzerinde, ulu Cedron deresinin yukarısındaki o vadide yer alırdı; Sion dağı ile tapınağın ortasındaydı. Buraya su kapısı denirdi, çünkü Silo pınarının suları bu kapının altından geçerek aşağı havuza ve Cehennem vadisine (Gehennon) akardı; burası Acheldemach'ın ve diğer kutsal mekanların yukarısındaydı. Ben, Kudüs'ün çevresindeki surların bu şekilde kurulduğuna inanıyorum, zira buraların konumu buna fazlasıyla uygundur ve başka

türlü olması da imkansızdır; çünkü arazinin yapısı surların başka bir şekilde kurulmasına izin vermezdi ve "bundan daha fazlası yoktur"; her yönden sarp kayalıklarla çevrilidir.

Kudüs'ün surları antik dönemde bu şekilde kurulmuştu.

Kudüs'ün gün doğusu tarafında o meşhur Zeytinlik dağı yükselir; burası şehirden daha yüksek ve ulu bir dağdır, tüm şehri çevreler. Bu dağın tam tepesinde o ulu kilise inşa edilmiştir ki burası Rabbimizin göğe yükseldiği yerdir; kilisenin tam ortasında üstü açık bir kubbe yer alır, öyle ki gökyüzü oradan doğrudan görünür. Ve bir mucizedir ki, İsa'nın göğe yükselirken taşla basıp bıraktığı o ayak izleri bugün bile orada açıkça durmaktadır; öyle ki inananlar buraları dindarlıkla ziyaret ederler. O dağın yamacında, sarp kayalıkların arasında o küçük şapel inşa edilmiştir ki burası günahkar kadın Pelagia'nın çile çektiği yerdir; kendisi ulu bir fahişeyken, Tanrı'nın lütfuyla tövbe etmiş ve bu mağarada dindarlıkla yaşayarak diğer günahkarlara ulu bir örnek bırakmıştır. Denir ki, kim günah içinde yaşarsa buralardan geçerken o surların ve taşların ağırlığı altında ezilir; ben kendim orada birçok insanın korktuğunu gördüm.

Aynı dağın güney yamacında, o ulu taşın bulunduğu yerde başka bir kilise yer alır ki buraya ekmek evi (Nasıra) denir; Rabbimiz orada havarilerine dua etmeyi öğretmiş ve meşhur "Göklerdeki Babamız" duasını o taşın üzerine kendi eliyle yazmıştır. O dağın hemen güneyinde, bitişik nizamda uzanan ve Hermon dağı ile birleşen diğer dağ ise suç dağdır, çünkü Süleyman o dağda putperest kadınların isteği üzerine Moloh putuna tapınak yapmış ve Tanrı'yı gazaba getirmiştir.

Bu dağın güney eteğinde o ulu Tophet yani Cehennem vadisi yer alır.

Şehrin gün doğusu ile güneyi arasında o meşhur tarla yer alır ki burası Acheldemach'tır; burası yabancıların gömülmesi için satın alınan o kan tarlasıdır ve üzerinde aynı isimle ulu bir manastır kurulmuştur, güney tarafının tamamını kaplar. Bunun batı tarafında ise tamircinin tarlası yer alır ve aynı yükseklikte başka bir dağ yükselir ki burası tamircinin dağlığıdır.

Bu tarlanın hemen batısında o meşhur Gion dağı yükselir; burası şehrin batı kısmında yer alan, Davud kapısından gelen o ulu yolu çevreleyen dağdır. Bu Gion dağı batıdan şehre doğru yükselir, fakat kapıya yaklaştıkça yavaş yavaş eğimi azalır, öyle ki karşı surların yüksekliği ile eşitlenir.

Bu ulu dağlık arazi ve tüm o çevre, batıdan ve kuzeyden ulu Benyamin kapısının altındaki Cedron deresine kadar uzanır.

Ulu Cedron deresinin ötesinde, yani tapınağın avlusunun ve surlarının altındaki o ovada, başka bir dağ yükselir ki burası putlar dağdır; Süleyman burada yabancı ilahlara tapınaklar yapmıştı, fakat daha sonra Makabiler ve Romalılar döneminde buralar bütünüyle yıkılmış ve düzleştirilmiştir; bugün bile buralarda o yıkıntıların izleri açıkça görünmektedir.

Bu bahsedilen dağlar şehrin hemen yakınındadır, fakat tam olarak içinde değildir, öyle ki buralardan şehrin tüm binaları açıkça izlenebilir.

Şehir surlarının ve kapılarının konumu hakkında bu kadarı yeterlidir. Şimdi ise metnin kalan kısımlarına ve tasvirlerle geri dönelim.

IX. Kudüs'ten ayrılıp kuzey ile batı arasındaki o aç ı boyunca iki fersah ilerlendiğinde Silo dağı karş ımıza çıkar; buraya şimdi peygamber Samuel'in dağı denmektedir, çünkü kendisi tüm o topraklarda ulu bir peygamberdi ve Sion dağından bile daha yüksekte kurulmuş bir mezara sahipti. Burası Gabaon'a bir fersah mesafededir. Ve bu kutsal yerde antik dönemde Tanrı'nın sandığı uzun süre kalmış ve Musa'nın çölde yaptığı o ulu çadır burada kurulmuştur.

Bu dağdan bir fersah mesafede o meşhur Gabaon şehri yer alır; burası dağlık bir alanda kurulmuştur, bu yüzden kutsal metinde buraya ulu Gabaon denir. Bu şehrin sakinleri Yeşu'yu kandırmak için Galgala'ya ulu elçiler göndermiş, üzerlerindeki eski kıyafetlerle sanki çok uzak diyarlardan geliyorlarmış gibi yaparak onunla barış antlaşması imzalamışlardır.

Kudüs'ten batıya doğru III fersah mesafede Emmaus yer alır; Rabbimiz burada dirilişinden sonra iki havarisiyle birlikte yürümüş, onlara bir yabancı gibi görünmüş ve ekmeği bölerken kendisini tanıtmıştır. Buraya bugün Nicopolis denmektedir.

Kudüs'ten güney ile batı arasında, Sion dağının altından iki fersah ilerlendiğinde Bethoron inferior yer alır; burası ve yukarısı hakkında Yeşu ve Makabiler kitaplarında bahsedilir.

Kudüs'ten batıya doğru IV fersah mesafede, Diopolis yani Lidda'ya giden yol üzerinde Gabaonluların o ulu şehri yer alır ki burası yirmi yıl boyunca ahit sandığını barındırmıştır, Filistîlerin elinden geri alındıktan sonra. Burası Cariathiarim'dir; batı tarafındadır ve Sennacherib'in Hezekiya döneminde kuşattığı o meşhur şehirlerden biridir.

Cariathiarim'den II fersah batıya doğru ilerlendiğinde Bethsames kasabası yer alır; burası Neftali kabilesinin sınırlarında görünse de, aslında Dan kabilesinin topraklarındaydı.

Bu kasabanın önündeki o ovada, Filistîlerin arabaya koyup gönderdiği ahit sandığını taşıyan öküzler durmuş, vadide buğday biçen halk sandığı gördüğünde ulu bir sevince kapılmıştır; ve o gün orada halktan yetmiş bin kişi sandığa saygısızca baktığı için can vermiştir.

Kudüs'ten batıya doğru X fersah mesafede Ramathayim-Sofim yer alır; burası Benyamin kabilesinin ve kısmen de Efraim kabilesinin topraklarındaydı, fakat Efraim dağında kurulmuştu. Zira bu dağın yüzeyi düz ve geniştir, her ne kadar çok yüksek olmasa da ulu bir tepedir. Burası Arimathea olarak da adlandırılır, hani o asil adam Yusuf'un memleketiydi ki kendisi İsa'nın bedenini isteyip mezara koymuştu. Samuel peygamber de buralıdır ve burada doğup büyümüştür. Buraya bugün Ramula denmektedir.

Ramula'dan batıya doğru üç fersah mesafede o meşhur Yafa şehri yer alır; burası peygamber Yunus'un Tanrı'nın huzurundan kaçmak için gemiye bindiği yerdir, yani denize açıldığı limandır. Burası Yahudiye'nin ana limanıdır ve Makabiler döneminden beri ulu bir kapı gibi kabul edilir.

Kudüs'ten güneye doğru iki fersah mesafede o şanlı ve şerefli Beytullahim şehri yer alır; burası Davud'un doğum yeri olmakla ünlüdür; Hebron'a giden ulu yolun sol tarafında, yolun hemen kenarında kurulmuştur. Buraya varmadan önce yolun sağında Rachel'in mezarı yer alır. Beytullahim'e girerken o meşhur Ader kulesi (sürü

kulesi) yükselir; Grekler buraya çobanlar yeri derler, çünkü Rachel'in ölümünden sonra Davud'un ataları sürülerini burada otlatırlardı. Aynı şekilde çobanların, Rabbin doğduğu o kutsal gecede göksel orduların "En yücelerde Tanrı'ya şan olsun" nidalarını duydukları ve kurtarıcının doğuşunu müjdeleyen o sesleri işittikleri yer tam olarak burasıdır.

Beytüllahim şehri yüksek ve sarp bir dağın tepesinde kurulmuştur, fakat doğu tarafına doğru uzanır. Batı tarafından şehre girilir ve Davud'un kuşatma altındayken suyundan içmek istediği o meşhur kuyu kapının hemen yanındadır.

Şehrin en uç doğu kısmında, sarp kayalığın hemen altında, o meşhur ve mukaddes doğum mağarası yer alır; burası antik dönemde kayadan oyulmuş bir yemlikti ve kurtarıcımız İsa Mesih bu kutsal yerde bakire anasından doğarak dünyayı şerefletmiştir.

O kutsal mağarada İsa'nın doğduğu tam yer gösterilmektedir; burası diğer yerlerden dört parmak daha derindedir ve mermerlerle kaplıdır. Buraya gelen inananlar dindarlıkla secde ederler ve o kutsal taşları öperler. Ben kendim orada bir gece kaldım ve havarilerin dualarını ettim. Bu kutsal mekan kadar tüm dünyada saygı gören başka hiçbir yer yoktur. O kilisenin içinde muazzam büyüklükte ve çok güzel mermer sütunlar yükselir; bunlar dört sıra halinde dizilmiştir ve tapınağın tavanını desteklerler. Kilisenin zemini de tamamen renkli mermerlerle döşelidir ve duvarlarında dünyanın yaratılışından Rabbin göğe yükselişine kadar olan tüm tarihî olaylar ulu resimlerle tasvir edilmiştir. Bu kilisenin güzelliğine paha biçilemez. Burası Hristiyanların elindeki en asil ve en kutsal kiliselerden biridir. Sarazenler bile bu kutsal mekana ulu bir hürmet gösterirler ve burayı asla tahrip etmezler. Ben orada birçok mucizenin gerçekleştiğini gördüm. Sultan bile bu kilisenin güzelliğine hayran kalmış ve sütunların hiçbirine dokunulmamasını emretmiştir; hatta buralardan sökülüp Babil'e (Kahire) götürülmesi planlanan mermerleri engellemiştir. Çünkü o kutsal gecede, sultanın adamları mermerleri sökmek isterken, aniden duvardan muazzam büyüklükte bir yılan çıkmış ve mermer levhayı baştan başa yarararak adamların üzerine yürümüştür; yılan levhayı boydan boya geçtikten sonra otuz adım ilerlemiş ve oradaki herkesi dehşete düşürmüştür. Tüm bu olaylar sultanın gözü önünde gerçekleşmiştir. Yılanın levha üzerinde bıraktığı o iz bugün bile sanki taşta kazınmış gibi açıkça görünmektedir; levha boydan boya ikiye bölünmüştür ve yılanın geçtiği yerler kararmıştır. Bu muazzam mucize karşısında herkes secdeye kapanmış ve kiliseye zarar vermekten vazgeçmiştir.

Kilisenin kuzey çıkışında aziz Hieronymus'un o meşhur hücresi yer alır; kendisi kutsal kitapları burada tercüme etmiş ve buradaki manastırda yaşamıştır.

Güneydoğu tarafında ise Paula ve Eustochium'un o meşhur mezarları gösterilmektedir.

O kiliseden doğuya doğru yarım fersah mesafede, dar bir vadide Bethananya kasabası yer alır; burası Marta ve Meryem'in kalesidir.

Beytüllahim'den yarım fersah batıya doğru ilerlendiğinde Bezek kasabası yer alır; burası antik dönemde ulu kralların hüküm sürdüğü yerdir.

Beytüllahim'den güneye doğru Raphaim vadisi başlar ve Tekoa'ya kadar uzanır; bu vadi son derece geniş ve verimlidir, sultanın buradaki Hristiyanlara geniş otlaklar ve meralar bahşettiği bilinmektedir.

Beytüllahim'den VI fersah gün doğusuna doğru, Ölü Deniz'in hemen yukarısında o meşhur Engaddi dağı yükselir; burası hakkında yukarıda bahsedilmiştir.

Engaddi'den III fersah güneye doğru Achila tepesi yer alır; burası Hirodes tarafından inşa edilmiş olan sarp ve ulu bir kaledir ki buraya Masada denirdi. Davud, Saul'dan kaçarken bu dağlarda ve mağaralarda saklanmıştı.

Beytüllahim'den II fersah güneye doğru, dağın tepesinde Tecua şehri yer alır; peygamber Amos buralıdır ve mezarı da buradadır; kral Yoşiya döneminde buralar ulu bir merkez haline gelmiştir.

Bu şehrin hemen yanında o ulu bereket vadisi başlar ki burası Josaphat vadisidir; Yahuda kralı burada Edomlulara ve Ammonlulara karşı ulu bir zafer kazanmıştır.

Tecua'dan bir fersah mesafede, güney yolunun üzerinde o meşhur Ebron kalesi yükselir; burası kutsal metinde Cariatharbe (Kiryat Arba) olarak da adlandırılır; Davud burada yedi yıl boyunca krallık yapmış ve şehir surlarını tahkim etmiştir; fakat modern zamanlarda buralar bütünüyle yıkılmış ve harap edilmiştir.

Bu antik şehirden bir fersah mesafede, güney tarafında o ulu Ebron nova (yeni Hebron) şehri yer alır; burası çifte mağaranın (Machtela) bulunduğu yerdir; burada Adem ve Havva, İbrahim ve Sara, İshak ve Rebeka, Yakub ve Lia gömülüdür.

Sarazenler bu kutsal mağaranın üzerine son derece sağlam ve ulu bir cami inşa etmişlerdir; caminin surlarında yirmi altı, yirmi sekiz ve otuz ayak uzunluğunda muazzam mermer taşlar kullanılmıştır. Bu kutsal mekanda atalarımızın mezarları ulu bir dindarlıkla korunur ve geceleri lambalar sürekli yanar.

Bu çifte mağaranın hemen batısında, bir okun ulaşabileceği kadar mesafede o meşhur Şam tarlası yer alır; Adem'in toprağı buradan alınarak şekillendirilmiştir. Bu tarlanın toprağı kırmızımsı ve son derece yumuşaktır, adeta balmumu gibidir.

Buradan çok büyük miktarlarda toprak çıkarılır ve kervanlarla Mısır, Etiyopya ve Hindistan'a kadar götürülür; çünkü bu toprağın ulu şifalar barındırdığına inanılır. Ve bir mucizedir ki, buradan ne kadar toprak kazılırsa kazınsın, açılan çukurlar ertesi yıl aniden yeniden dolar ve eski haline gelir. Ben oradayken bu durumu ulu bir merakla inceledim ve oradaki yerlilerden doğruluğunu teyit ettim; açılan çukurlar son derece derindir, öyle ki bir insanın boyunu aşar. Denir ki, bu toprağı üzerinde taşıyan kimseye hiçbir vahşi hayvan veya zehirli yılan zarar veremez. Bu vadi son derece verimli ve güzeldir.

Bu tarlanın hemen güneyinde, bir ok atımı mesafesinde o yer bulunur ki Kain, kardeşi Abel'i burada tuzağa düşürmüş ve öldürmüştür.

GÜNEYİN DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜ BAŞLAR.

1 X. Güneyin dördüncü bölümü, diğer tüm bölümler gibi Akka'dan başlar. Burada Akka'dan sonraki ilk dört fersah mesafede, Karmel dağının eteğinde kurulmuş olan Cayphas (Hayfa) şehri karşımıza çıkar.

2 Cayphas'tan güneye doğru üç fersah mesafede, Tapınak Şövalyeleri'ne ait olan Castrum peregrinorum (Hacı Kalesi - Atlit) yer alır; burası Hristiyanların sahip olduğu

tüm kaleler arasında en tahkim edilmiş olanıdır. Denizin ortasında kurulmuştur, surlar, ön surlar ve dış kaleler ile öyle bir sağlamlaştırılmıştır ki, kuleleri ve hisarlarıyla tüm dünya bir araya gelse burayı ele geçiremez.

Cayphas'tan Hacı Kalesi'ne giden o yol üzerinde, sol tarafta, bir fersah mesafede Karmel dağının yukarısında İlyas'ın mağarası ile İlyas ve Elişa'nın konakları yer alır; burada peygamberlerin oğulları yaşamış ve Karmel dağının bu kutsal yerlerini mesken tutmuşlardır. Ve o pınar bugün de oradadır.

Hacı Kalesi'nden güneye doğru beş fersah mesafede o meşhur Caesaria (Kayserya) metropolü yer alır ki burası vaktiyle başpiskoposluk merkeziydi. Burası daha önce Dora olarak adlandırılırdı, fakat daha sonra Büyük Hirodes burayı yeniden inşa ettirip genişleterek Caesaria adını vermiştir. Buranın yapısı ve tahkimatları hakkında Josephus birçok yerde bahseder. Batıdan ulu deniz ile çevrilidir, gün doğusundan ise içinde çok sayıda timsahın barındığı ulu bir bataklık uzanır. Biz oradayken bu bataklık yüzünden büyük bir tehlike atlattık, zira Rabbimiz bizi korumasaydı timsahlara yem olacaktık. Şehrin konumu eskiden son derece görkemliydi, fakat bugün bütünüyle yıkılmış ve harap edilmiştir. Filippus ve dört bakire kızı burada yaşamıştır, Aziz Petrus ise yüzbaşı Cornelius'u bu şehirde vaftiz etmiştir; piskoposluk makamı da ilk olarak burada kurulmuştur. Aziz Pavlus burada Kral Agrippa ve Vali Felix'in önünde hapsedilmiş ve hatip Tertullus'un suçlamalarına karşı kendisini savunmuştur.

Caesaria'dan güneye doğru üç fersah mesafede Assur kasabası yer alır; burası antik dönemde Antipatris olarak adlandırılırdı, Büyük Hirodes burayı babası Antipater'in onuruna yeniden inşa ettirmiştir. Burası vaktiyle Saint Jean (Hospitalier) Şövalyeleri'nin evlerine aitti, fakat daha sonra buralar tamamen el değiştirmiştir, şimdi ise sadece Assur adı kalmıştır ve mirasçıları burayı yıllık bin Bizans sikkesi gelir karşılığında kiraya vermektedir.

Assur'dan IV fersah gün doğusuna doğru Machmethath yer alır, şimdi buraya Chaco denmektedir, Efraim dağının eteğindeki o geniş ova üzerindedir, Karmel dağından çok uzak değildir. Buradaki hisarı Sarazenler Hacı Kalesi'ne karşı bir karakol olarak inşa etmişlerdir.

7 Buradan IV fersah karşı tarafta Serona kasabası yer alır, elçilerin işleri kitabında bu yerin adı geçmektedir.

8 Assur'dan Jafa'ya doğru VIII fersahlık bir mesafe uzanır, Jafa ise deniz kıyısında kurulmuştur. Onun hakkında yukarıda bahsedilmiştir.

9 Jafa'dan IV fersah mesafede Geth yer alır, deniz kıyısından çok uzak değildir, vaktiyle Filistîlerin ana şehirlerinden biriydi.

10 Geth'ten II fersah karşı tarafta Bethsames yer alır, onun hakkında yukarıda bahsedilmiştir.

11 Bethsames'ten güneye doğru iki fersah mesafede, dağlık alanda Ruma kasabası yer alır; burası Makabilerin soyundan gelenlerin memleketi olarak bilinir. Ve orada bugün bile onların ulu mezarları gösterilmektedir, öyle ki surların dışında, yüksek bir yerde kurulmuş ulu anıtlardır.

12 Bethsames'ten güneye doğru IV fersah mesafede, Accaron'dan çok uzak olmayan bir yerde, Filistîlerin şehirlerinden ikincisi olan o kasaba yer alır. Şimdi burası küçük bir köydür.

13 Accaron'dan güneye doğru IV fersah mesafede Azotus (Aşdod) yer alır, Filistîlerin beş ana şehrinden üçüncüsüdür. Ve burası da benzer şekilde küçük bir yerleşim yeridir.

14 Jafa'dan II fersah mesafede Lydda yer alır, diğer adıyla Diopolis'tir, onun hakkında yukarıda bahsedilmiştir. Buradan gün doğusuna doğru iki fersah mesafede Lobna yer alır; burası Yeşu tarafından kuşatılan ve daha sonra Sennacherib tarafından ele geçirilen şehirdir. Buradan güneye doğru III fersah mesafede, Gazze yolu üzerinde Azecha görünür, ulu bir ovadadır, surların dışındadır, ulu surlar vardır, burası Gabaonluların sınır kapısıydı. Buradaki sarp kayalıklarda ve mağaralarda beş kral gizlenmiştir, Yeşu kitabında dendiği gibi. Bu Azecha'dan gün doğusuna doğru üç fersah mesafede Nobe yer alır, kutsal şehir olarak bilinir, ulu terebinth (yabani fıstık) vadisinin yanındadır, Davud burada çocukken bir sapan ve taşla Filistî Dev Goliath'ı öldürmüştür.

15 Nobe'den III fersah uzaklıkta Emmaus yer alır, buraya bugün Nicopolis denmektedir.

16 Emmaus'tan bir buçuk fersah yukarısı, dağlık yollardan aşılarak Helen kalesinin yanındaki o ulu sarayın bulunduğu yere ulaşırdı, ki burası Kudüs sınırındaydı; ve oradan iki buçuk fersah mesafede son derece sağlam tahkim edilmiş olan Bethsura kalesi yer alırdı, dağın yamacında kurulmuştu, Bethsech ve Beytüllahim'in tam karşısındaydı.

17 Azotus'tan güneye doğru VI fersah mesafede Ascalona (Aşkelon) yer alır, Filistîlerin dördüncü şehridir, deniz kıyısında kurulmuştur, yarım daire şeklinde bir yapıya sahiptir ve son derece sağlam tahkim edilmiştir.

18 Ascalona'dan güneye doğru V fersah mesafede Gazze şehri yer alır, deniz kıyısındadır. Şimdi buraya yaygın olarak Gazara denmektedir.

19 Gazze'den güneye doğru IV fersah mesafede Bersabee (Beerşeba) yer alır, şimdi buraya Giblin denmektedir, ve burası güney tarafında Yahudiye topraklarının ve vaat edilmiş toprakların en uç sınır çizgisidir.

Vaat edilmiş toprakların, Yahuda sıbtının payına düşen bu kısımlarından sonra, o ulu ve muazzam çöl başlar; bu çöl Mısır nehrine (Nil) kadar uzanır ve İsrail oğulları bu çöllerde çok uzun zaman boyunca bir yerden bir yere göç ederek konaklamışlardır. Bu kutsal topraklar ve onun kutsal mekanları hakkında bu kadarı yeterlidir.

KUTSAL TOPRAKLARIN UZUNLUĞU VE GENİŞLİĞİ HAKKINDA.

XI. Kutsal toprakların uzunluğu ve genişliği hakkında, onları olabildiğince dikkatli bir şekilde incelediğim kadarıyla şunları ekleyeceğim.

Şunu bilmek gerekir ki, kutsal toprakların uzunluğu kuzeyde Lübnan dağının altından, Filipin Sezariyesi'nin bulunduğu yerden başlar ve güneyde Yahudiye'deki Beerşeba'ya kadar uzanır ki burası doğrudan güneye bakar. Ancak on sıbtın üzerinde yaşadığı bu toprakların uzunluğu ve genişliği, gözlerimle gözlemlediğim ve adımlayarak katettiğim kadarıyla çok büyük bir alana sahip değildir. Bana öyle geliyor

ki bu büyüklük, aşağıda tasvir edeceğim kadar bir alanı kaplar. Şu da bir gerçektir ki, Ürdün'ün ötesine doğru çok fazla ilerlemedim ve iki buçuk sıbtın topraklarını tam olarak geçmedim, bu yüzden oraları buraya dahil etmiyorum. Ancak görünüşe göre, Celile'nin kuzey ucundan başlayıp güneydeki Arnon deresine kadar uzanan o toprakların uzunluğu, bittiği yere kadar yaklaşık kırk yedi fersah mesafesindedir. Ürdün'ün bu tarafında yer alan on sıbtın topraklarının uzunluğu ve genişliği hakkında ise Josephus şöyle yazar:

Yahuda sıbtı yukarı bölgeyi elde etmiştir. Bu bölge uzunlamasına Mısır'dan Kudüs'e kadar uzanır ve iki günlük bir yol mesafesine sahip olduğu söylenir; genişliği ise ölü denizden başlayıp batı tarafındaki büyük denize kadar uzanır ki burası on beş fersahlık bir alandır.

Simeon sıbtının payı ise bu Yahuda sıbtının içinde kalmıştır, ki burası Mısır sınırına yakın olan Abarim dağındaki kısımdır.

Benyamin sıbtının toprakları Ürdün'den büyük denize kadar uzanır, uzunluğu on beş fersaktır, genişliği ise Kudüs'ten Bethel'e kadar olan dört fersahlık alandır.

Efraim sıbtı Ürdün nehrinden Gaderam'a kadar olan toprakları almıştır, uzunluğu on altı fersah, genişliği ise Celile'nin başladığı ulu ovaya kadar olan on üç fersahlık alandır.

Manasse sıbtının Ürdün'ün bu tarafında kalan yarısı ise payını Ürdün nehrinin kendisinden büyük denize kadar almıştır, uzunluğu on iki fersah, genişliği ise Beytsan'a kadar olan yedi fersahlık alandır.

İssakar sıbtı Ürdün ile Karmel arasını almıştır, uzunluğu sekiz fersah, genişliği ise Beytsan'dan Tabor dağına kadar olan beş fersahlık alandır.

Zabulon sıbtı Caymun yakınlarındaki Karmel'den Genezareth'e kadar olan toprakları almıştır, uzunluğu dokuz fersah, genişliği ise Tabor dağından Karmelyon vadisi boyunca beş fersahlık alandır.

Aşer sıbtı Karmel'den Sidon'a kadar olan tüm toprakları almıştır, uzunluğu yirmi fersahlık bir alandır, genişliği ise büyük denizden Naason ve Kabul'e kadar olan dokuz fersahlık alandır.

Neftali sıbtı ise gün doğusuna doğru yönelen Şam ve Celile'ye kadar olan kısımları almıştır, uzunluğu on fersah, genişliği ise Celile Denizi'nden Lübnan'a kadar olan yedi fersahlık alandır.

Dan sıbtı büyük denizin yanındaki vadi mekanlarını gün batımına doğru almıştır, güneyden Azotus, kuzeyden ise Dora ile sınırlandırılmıştır. Onun uzunluğu budur. Bu kısmın genişliğine gelince, buraya millaria koymuyorum.

Yukarıda bahsedilen tasvire göre, Ürdün'ün bu tarafında kalan tüm kutsal toprakların genişliği, yani Ürdün'den büyük denize kadar, doğudan batıya doğru olan alan hiçbir şekilde kırk fersahlık mesafeyi aşmaz. Kuzeyden güneye doğru uzanan uzunluğu ise tam olarak seksen sekiz fersahı bulmaz, bana öyle görünmektedir.

İşte tüm bu toprakların uzunluğu, genişliği ve konumu sadakatle yazılmıştır. Bu tasvir, bana göre, tarih kitapları ve tüm kutsal kitaplar için, eğer iyi anlaşılırsa, her bir detayın öğrenilmesi bakımından son derece yararlıdır.

KUTSAL TOPRAKLARIN MEYVELERİ VE HAYVANLARI HAKKINDA.

XII. Şunu bilmek gerekir ki, tüm kutsal topraklar gerçekte çok verimlidir ve bugün de tüm topraklar arasında en iyisidir, her ne kadar burayı dikkatlice incelemeyen bazıları aksini söylese de. Zira burası buğday bakımından son derece bereketlidir, neredeyse hiçbir emek harcanmadan ekilir ve yetişir. Pek çok şifalı ot barındırır; yabancı rezene, adaçayı, sedef otu ve güller tarlalarda kendiliğinden her yerde yetişir.

Yün kıvamındaki pamuk bitkisi bazı çalılarda yetişir, bunlar her yerde insanın diz boyuna ulaşacak kadar yüksektir.

Bitkiler ve tohumlar ekilir, yaprakları çalı gibi küçüktür. Ve buralarda pamuk toplanır, ki o pamuk aziz Michael zamanında olgunlaşır. Pamuk bitkileri ekildiğinde, pamuk kozaları açılır ve pamuk iplikleri toplanır, bunlar havuzlarda yıkanır ve temizlenir. Bu topraklarda ulu bir keten ticareti vardır. Ve o lifler ulu bir emekle dövülür ve işlenir, öyle ki o liflerden kumaşlar dokunur. Buradan ulu bir zencefil ve diğer baharatlar elde edilir, bunlar Hindistan'dan kervanlarla getirilir. Şeker kamışı buralarda yetişir, ki o şeker kamışı ulu bir emekle sıkılır ve kaynatılır, ardından kalıplara dökülerek katılaştırılır ve ulu şekerler elde edilir. Bu şeker kamışı tarlaları özellikle Trablus yakınlarında, ulu vadilerde ve nehir kıyılarında yer alır. Ve buralarda ulu bağlar, zeytinlikler ve incirlikler bulunur, toprak son derece verimlidir, öyle ki bu dağın etrafı pars dağları ile çevrilidir ve daha sonra ovalara yönelerek buraları sular.

Şunu bilmek gerekir ki, bu topraklarda kışın kar ve buz neredeyse hiç görülmez, ovalarda ise hiçbir zaman kalmaz. Sadece dağlarda ve Lübnan'ın yüksek tepelerinde karlar uzun süre kalır. Bu yüzden buralarda ağaçlar ve bitkiler kışın da yeşil kalır ve kurumaz.

Buralarda pek çok meyve ağacı yetişir, ki bunların meyveleri ağaçların üzerinde kış boyunca kalır; portakal, limon, turunç ve diğer ağaç türleri buralarda çok boldur ve her mevsim meyve verirler. Akarsular ve otlaklar bakımından son derece zengindir. Ağaçlar yıl boyunca taze kalır, meyveler ise ağaçların üzerinden hiç eksik olmaz. Ve bu topraklarda harika bitkiler yetişir, ki bunların yaprakları ulu bir koku yayar, buralarda ulu zencefiller elde edilir. Ve o bitkiler her yıl yeniden filizlenir. Ağaçlar yıl boyunca taze kalır ve ulu meyveler verirler.

Buralarda pek çok vahşi hayvan yaşar, buralar aslanlar, ayılar ve diğer vahşi hayvanların gizlendiği yerlerdir. Ve orada kraliyet av alanları bulunur. Ceylanlar, yaban keçileri, tavşanlar ve keklikler çok boldur, avcılık ulu bir emek gerektirir. Buralarda ulu atlar, develer ve eşekler yetişir, Sarazenler bunları binek hayvanı olarak kullanırlar. Buralarda ulu sürüler ve hayvanlar vardır, otlaklar çok boldur ve hayvanlar her mevsim meralarda kalırlar. Bu topraklarda her türlü kuş türü yetişir, şahinler, doğanlar ve diğer av kuşları çok boldur.

Buralarda ulu nehirler akar, suları son derece tatlı ve temizdir. Deniz kıyısındaki şehirler olan Beyrut, Trablus, Acre, Sur ve Sayda'da ulu limanlar yer alır, buralar tüm dünyanın tüccarları için ulu bir ticaret merkezidir. Ve bu limanlardan Akdeniz üzerinden Avrupa'ya, Mısır'a ve diğer ülkelere ulu mallar taşınır. Cidron deresi Josaphat vadisi boyunca uzanır, buralar bahçelerle doludur.

Buralarda ulu tuz ovaları yer alır, Akka ve Sur yakınlarında deniz sularından ulu tuzlar elde edilir. Sarazenler bu tuzları ulu havuzlarda toplayarak kuruturlar ve tüm ülkeye dağıtırlar.

Buralarda ulu ipek kumaşlar dokunur, özellikle Trablus ve Beyrut'ta ipek işçiliği son derece gelişmiştir. Deve tüyü kumaşlar buralarda çok boldur.

Buralarda çok sayıda şifalı pınarlar ve hamamlar yer alır, suları acıdır ve şifa arayanlar buraları sık sık ziyaret ederler.

Bu toprakların meyveleri, hayvanları ve ulu nimetleri hakkında bu kadarı yeterlidir. Şimdi ise dinler hakkında konuşalım.

KUTSAL TOPRAKLARDAKİ ÇEŞİTLİ DİNLER HAKKINDA.

XIII. Şunu bilmek gerekir ki, bu kutsal topraklarda pek çok millet ve din yaşar, her ne kadar burası şimdi Sarazenlerin elinde olsa da, Hristiyan nüfus da oldukça fazladır. Buralarda yaşayan Hristiyanlar farklı mezheplere ve uluslara ayrılırlar: Rumlar, Ermeniler, Gürcüler, Nesturiler, Yakubiler, Maronitler, Süryaniler ve Latinler. Bunların hepsi Hristiyandır, fakat ayin usulleri ve dilleri birbirinden farklıdır. Sarazenler ise bu topraklarda hakim durumdadır, kendi kanunlarını uygularlar ve Muhammed'e inanırlar. Yahudiler de buralarda yaşarlar, fakat sayıları son derece azdır ve ulu bir sefalet içinde hayat sürerler.

Rumlar en kalabalık Hristiyan topluluğudur, kendi patriklerine bağlıdırlar ve ayinlerini Grek dilinde yaparlar. Kendi inançlarına ulu bir sadakat gösterirler, Roma Kilisesi ile bazı konularda ayrılıkları vardır, fakat Hristiyan inancını ulu bir güçle korurlar.

Ermeniler de ulu bir topluluktur, kendi dillerinde ibadet ederler, ulu çileler çekmiş bir halktır ve Hristiyanlığa ulu hizmetlerde bulunmuşlardır.

Gürcüler ise sarp dağlardan gelen ulu ve savaşçı bir halktır, kendi dillerinde okurlar, haç işaretiyle ulu bir hürmet gösterirler ve Kudüs'teki kutsal mekanların korunmasında ulu bir paya sahiptirler. Sarazenler bile onların cesaretinden ötürü onlara ulu bir serbestlik tanımıştır, öyle ki şehre sancaklarıyla ve silahlarıyla serbestçe girip çıkabilirler.

Nesturiler ve Yakubiler de kendi kilise düzenlerine sahiptirler, Süryanice okurlar ve ulu törenler düzenlerler.

Maronitler ise Lübnan dağlarında yaşayan ulu bir halktır, son derece savaşçıdırlar ve Hristiyanlığı ulu dağların arasında korumuşlardır; Roma Kilisesi'ne ve papaya ulu bir sadakatle bağlıdırlar, ayinlerini kendi dillerinde yaparlar.

Süryaniler ise o toprakların yerli Hristiyan halkıdır, dilleri Arapçadır, fakat kilisede Süryanice kullanırlar. İnançlarında ulu bir sadakat gösterirler, fakat yoksulluk içinde yaşarlar.

Latinler ise Avrupa'dan gelen Hristiyanlardır; Tapınak Şövalyeleri, Saint Jean Şövalyeleri ve Töton Şövalyeleri bütünüyle Latin Hristiyan topluluğuna aittir. Kiliseleri ve kaleleri ulu surlarla çevrilidir, Roma ayin usulünü uygularlar ve Latince okurlar.

Sarazenler ise tüm bu Hristiyan topluluklarına ulu vergiler bağlamışlardır, kutsal mekanları ellerinde tutarlar ve buraları ziyaret etmek isteyen Hristiyanlardan ulu paralar alırlar. Kendi kanun kitapları olan Kur'an'a inanırlar. Bakire Meryem'in kutsallığını kabul ederler, İsa'yı en ulu peygamberlerden biri sayarlar, fakat O'nun çarmıha gerildiğini inkar ederler.

Bu belgelerden anlaşılmaktadır ki, kutsal topraklar her ne kadar bugün Sarazenlerin elinde ulu bir esaret altında olsa da, inananların yüreğindeki o ulu inanç ateşi asla sönmemiştir ve Hristiyan dünyası buraları yeniden ele geçirmek için ulu bir özlem duymaktadır. Ayaklarımız Golgatha'ya basana kadar, Mesih'in kanıyla sulanan o kutsal toprakları ziyaret etmeye ve O'nun şanlı dirilişini bu topraklarda anmaya devam edeceğiz. Rabbimiz İsa Mesih'in adı sonsuza dek mübarek olsun!

X.				
Loc. Marchand de Monte Sina	Nomina locorum.	Locum.	Distancia a remanens peragathensis indicata.	Scripturae directae.
IX 16	Jerusalem Bethlehem (Bethlani).	2	2 h. 52' Toluera p. 389 iudica 1 h. 50' V. 240 equo vectus.	3 I. (A)
IX 12.	Monte Engaddi.	6	1 h. 55' Rob. III 815 equo vectus.	11 (B)
IX 13.	Achila (Nebbi).	2		

Căi Bacteriale de Măști Albe.		Simptom. caracter.	Lezant.	Distanțare a coravelor pe măști albe, indicator.		serologie directă.
VI 1		Acron ("AKKA")	4			
VI 2		Ikoma (Călinul din cap de delfin)	2	3 h. 33' (H. S. F., 26)		81 (v)
VI 3		Ikoma (Haramac, ex-Rumi)	4			41 (v)
VI 3.		Aburimaru	1 ^{1/2}			
VI 4		Ikoma (Hachin)	amp. 2			
VI 5		Tobias	amp. 2			61 (Vr + 11 (A))
VI 6		Sephora (Sefirah)	6			31 (v)
VI 7		Nasamir	2	1 h. 20' (V. 224)		31 (A)
VI 11		Nam	2			31 (B)

	Jeppe	12.		8. (A) 23 ± (V)
	Jerech	12.		
	Bethlehem.	2.		3. (HCVr)
	Tevra	2.		4. (HCVr)
	Elena.	8.		
VIII 3.	Solo.	1.	1 h, 56' (R) III 414	
		4.	presumptio 2 h, 15' (V)	
IX 4.	Bethora inferior	1.	1 h, 56' (R) III 414	
IX 5.	Cartianum/Koryet-Esah	1.	1 h, 56' (R) III 414	
IX 7.	Kamthaym Sophim (Ram- bah)	10.	2 h, 45' (V 242)	4 1/2 (A) 3 ± (BC Vr)
			8 h, 10' (V 242)	
			10 h, 45' (V 242)	
			10 h, 45' (V 242)	

DISTASTIE LOCORUM PASSIM INDICATAE.					
Distastie	Culo har.	Quo har.	Locorum har.	Distastie locorum sunt indicatae.	Significatio dist. har.
12	Silene (Saia).	Asiaticae	1	1	1/2 (Cy).
14	Berula (Berul).	Passu caisi.	2	1	
19	Triptis (Tachia).	Asiaticae	2	1	
20	mo leopandrum	Libanus	1	1	
25	Anthem. Jacint Rad.	Tyru (Sib).	1	1	1/2 (Cy).
26	Anthemum (Tach).	Asiaticae	2	1	
27	Asiaticum (Tach).	mo Asiaticum	1	1	
29	Urtica (Bosae, Bal.)	Acro (Aka).	3	1	
30	Urtica	Asiaticae	3	1	
31	Cela	mo Asiaticae	1	1	

II 29	Valania (Banyas)	1	1 fersah	Antakya Patrikliği Sonu	Kuzey
----------	------------------	---	----------	----------------------------	-------

VIII. BÖLÜM (Şekem / Nablus Merkezli Güney Hattı)

st	Konumlar (Şehirler / Kaleler)	Fersah (leuca)	Planimetrik / Geometrik Ölçüm	Kutsal Kitap ve Tarih Referansı	Coğrafi Yön
VII 31	Emon (Emon Kasabası)	4	Efraim Sınırları İçinde	Sağlam Tahkimat	Gün Doğusu
VII 32	Phesech (Fasail Kasabası)	4	Kerith Deresi Yakını	İlyas Peygamberin Saklandığı Yer	Gün Batısı
VII 50	Dock (Dok Kalesi)	1	Simon Makabi'nin Öldürüldüğü Yer	Havuzlar Bölgesi	Sol Taraf
VII 35	Galgale Locus (Gilgal Bölgesi)	5	İsrail'in İlk Ordugahı	Ürdün Geçışı Sonrası	Güneydo ğu
VII 41	Hay (Tell el-Hacer)	1	Yeşu'nun İlk Yenilgisi	Karantal Pınarı Yukarısı	Kuzey
VII 48	Bethel (Beytin / Luz)	1	Yakub'un Taş Koyup Uyuduğu Yer	Melkisedek'in Hüküm Yeri	Kuzey
VII 49	Anathoth (Anata)	2	Yeremya Peygamberin Memleketi	Kahinler Şehri	Güney
VII 50	Jerusalem (Kudüs)	2	Toplam İlerleme Hattı	Kutsal Şehir Varış	Güney

IX. BÖLÜM (Kudüs Merkezli Batı ve Kuzeybatı Rotaları)

st	Konumlar (Şehirler / Kaleler)	Fersah (leuca)	Planimetrik / Geometrik Ölçüm	Kutsal Kitap ve Tarih Referansı	Coğrafi Yön
IX 1	Ramathayim Sofim (Ramleh)	10	Efraim Dağı Yamacı	Arimathea / Yusuf'un Yeri	Gün Batısı
IX 3	Joppe (Yafa Limanı)	3	Yahudiye'nin Ana Limanı	Yunus Peygamberin Gemisi	Gün Batısı

IX 5	Jamnia (Yebna)	3	Filistîlerin Sınır Hattı	Antik Kıyı Kenti	Güney
---------	----------------	---	--------------------------	------------------	-------

X. BÖLÜM (Kudüs Merkezli Güney Hattı - Beytüllahim ve Hebron)

st	Konumlar (Şehirler / Kaleler)	Fersah (leuca)	Planimetrik / Geometrik Ölçüm	Kutsal Kitap ve Tarih Referansı	Coğrafi Yön
IX 10	Bethlehem (Beytüllahim)	2	Davud'un Doğum Yeri	İsa Mesih'in Doğum Mağarası	Güney
IX 12	Mons Engaddi (Engaddi Dağları)	6	Ölü Deniz Yukarısı	Davud'un Saklandığı Dağlar	Gün Doğusu
IX 13	Achila (Sebbeh / Masada)	3	Hirodes'in Sarp Kalesi	Engaddi'den Uzaklık	Güney

XII. BÖLÜM (Yafa Merkezli İç Hatlar)

st	Konumlar (Şehirler / Kaleler)	Fersah (leuca)	Planimetrik / Geometrik Ölçüm	Kutsal Kitap ve Tarih Referansı	Coğrafi Yön
X 14	Lydda (Lidda / Diopolis)	2	Petrus'un Şifa Dağıttığı Yer	Antik Piskoposluk	Gün Doğusu
X 14	Lobna (Lebna Kalesi)	2	Yeşu'nun Kuşattığı Şehir	Efraim Sıbtı Toprağı	Kuzey
X 14	Azecha (Azeka Kalesi)	3	Beş Kralın Saklandığı Mağara	Gabaon Sınır Kapısı	Güney
X 14	Sochot (Şukot Vadisi)	-	Dev Goliath'ın Öldürüldüğü Yer	Terebinth Vadisi Girişi	-

XIII. BÖLÜM: KUDÜS'TEN OLAN UZAKLIKLARIN ÖZETİ
(AB HIEROSOLYMIS DISTAT)

st / Ref	Hedef Şehir / Mekan	Fersah (leuca)	Planimetrik Ölçüm	Bölge / Sıbt / Konum	Coğrafi Yön
VII 50	Rama (er-Ram?)	2	2 fersah	Benyamin Tepeleri	Kuzey
VII 50	Anathoth (Anata)	2	2 fersah	Kahinler Şehri	Kuzey-Gü n Doğusu

VIII 1	Accon (Akka)	36	36 fersah	Ana Haçlı Üssü / Sahil	Kuzey
-	Samaria (Sebaste)	16	16 fersah	On Kabilenin Krallık Merkezi	Kuzey
-	Sichem (Nablus)	13	13 fersah	Yakub Pınarı Bölgesi	Kuzey
-	Nazareth (Nasıra)	37	37 fersah	İsa'nın Büyüdüğü Yer	Kuzey
-	Joppe (Yafa)	13	13 fersah	Ana Ticaret Limanı	Gün Batısı
-	Jericho (Eriha)	7	7 fersah	Hurma Şehri / Ova	Gün Doğusu
-	Bethlehem (Beytüllahim)	2	2 fersah	Doğum Mağarası	Güney
-	Tecua (Tekoa)	8	8 fersah	Amos Peygamberin Yeri	Güney
-	Hebron (Ebron)	8	8 fersah	Ataların Çifte Mağarası	Güney
VIII 3	Silo (Silo Dağı)	2	2 fersah	Samuel Peygamberin Dağı	Kuzey-Gü n Batısı
IX 3	Emmaus (Amvas)	3	3 fersah	Ekmeğin Bölündüğü Yer	Gün Batısı
IX 4	Bethoron Inferior	2	2 fersah	Yeşu'nun Savaşı	Güney-Gü n Batısı
IX 5	Cariathiarim (Kiryat-Yearim)	4	4 fersah	Sandığın 20 Yıl Kaldığı Yer	Gün Batısı
IX 7	Ramathayim Sofim (Ramleh)	10	10 fersah	Arimathea'lı Yusuf'un Evi	Gün Batısı
-	Joppe (Yafa'ya Ramleh'ten)	3	3 fersah	Liman Hattı Bağlantısı	Gün Batısı
IX 10	Bethlehem (Beytüllahim)	2	2 fersah	Yenilenen Güney Hattı	Güney

DİĞER YERLERDE BELİRTİLEN MESAFELERİN KARŞILAŞTIRMALI ÖZETİ
(DISTANTIAE LOCORUM PASSIM INDICATAE)

- Sayda (Sidon) ile Antilübnan arası: 1 fersah
- Beyrut (Berytus) ile Lübnan arası: 1 fersah
- Trablus (Tripolis) ile Lübnan arası: 3 fersah
- Pars Dağları (Mons Leopardorum) ile Lübnan arası: 1 fersah
- Arachas Kalesi ile Synochim arası: 0.5 fersah
- Anteradus (Tartus) ile Aradus Adası arası: 0.5 fersah
- Anteradus (Tartus) ile Assasin Dağları arası: 0.5 fersah
- Valania (Banyas) ile Antakya Patrikliği Sınırı: Sınır hattı üzerinde birleşir.
- Toron Kalesi ile Akka (Accon) arası: 4 fersah
- Ualania ile Antiochia (Antakya) arası: 4 günlük yol
- Cedar Şehri ile Ürdün (Iordanis) arası: Ürdün yatağının hemen doğu kıyısındadır.

FRATRIS RICOLDI DE MONTE CRUCIS

ORDINIS PREDICATORUM

LIBER PEREGRINACIONIS.

VAAZ VERENLER TARİKATI RAHİBİ RICOLDUS'UN HAC KİTABI BAŞLAR.

Ben, Vaaz Verenler Tarikatı'nın naçiz bir rahibi olan Ricoldus, insan soyuna yönelik ilahi merhametin o ölçülemez büyüklüğünü ve derinliğini sık sık tefekkür ederdim; Yüce Tanrı dünyayı öyle sevdi ki, kendi biricik Oğlunu ona bahşetti ve En Yüce Olan'ın Oğlu, o ulu hac yolculuğunu bizim hafızamızda canlandırmak için bu dünyaya inerek beden aldı. Ve O'nun o kadar yoksul ve muhtaç bir şekilde nasıl yeryüzüne geldiğini düşündüm ki, kendi anası O'nu doğurduğunda uzun ve zahmetli bir yolculuktaydık; öyle ki anası yoksuldu ve O'nu bir yemliğe yatırmak zorunda kaldı, ta ki tüm Hristiyan alemi için bu bir kurtuluş nişanesi olsun. İşte bu ilahi nimetleri tefekkür ederek, dünyadan büsbütün elini eteğini çekmiş ve kendisini tarikat düzenine adanmış olan ben, ruhumun adımlarını ulu Hristiyan yurduna yöneltmeye ve o kutsal yerleri kendi ayaklarımla çiğnemeye karar verdim.

I. CELİLE HAKKINDA.

Böylece dualarla yola çıkarak, İsa Mesih'in ulu müjdesinin ve mucizelerinin başladığı o dördüncü günün rotası boyunca ilerledik. Ve karşılaştığımız ilk mukaddes yer, İsa Mesih'in mucizelerinin ilk başlangıcını yaptığı, Nasıra'dan yaklaşık dört fersah mesafede, Celile ovaları arasında kurulmuş olan Celile Cana'sıdır. Burası o meşhur düğünün kurulduğu yerdir, düğün evinin o görkemli kalıntıları bugün bile orada açıkça görülmektedir. İsa orada suyu şaraba dönüştürerek, o inançsızlığın ve soğukluğun suyunu, ruhani ve ilahi bir şarabın ulu lezzetine kavuşturmuştur. Oradan doğrudan ilerleyerek, ovaların yukarısındaki ulu sahil yolu boyunca Celile Denizi'ne ulaştık. Bu deniz kıyısında, Rabbimizin havarileri ulu bir dindarlıkla çağırdığı o kutsal mekanlar yer alır; İsa orada denizin kenarından geçerken Petrus ve kardeşi Andreas'ı görmüş ve onlara "Ardımdan gelin, sizi insan avcısı yapacağım" demiştir.

Oradan Celile ovalarının yukarısında yer alan ve havarilerin meclis kurduğu o ulu dağa tırmandık. İsa orada oturmuş ve havarilerine o meşhur vaazları vermiştir; "Ne mutlu yoksul olanlara, göklerin melekler krallığı onlarındır" nidaları o dağın tepesinde yankılanmıştır. Rabbimize ulu bir dindarlıkla yalvararak, bizi yeryüzünün ulu aldatmacalarından korumasını ve ruhumuzu göksel nimetlere layık kılmasını diledik. Oradan aşağıya inerek, kayaların arasından geçen yoldan Elişa peygamberin doğduğu o beşinci kutsal kasabaya ulaştık. Burası, etrafı bağlar ve meralarla çevrili çok güzel bir ovadır.

Oradan ilerleyerek, Kefernahum ile Beytsayda arasında yer alan o ulu pınara geldik; İsa burada dirilişinden sonra havarilerine balık avlarken görünmüş, kıyıda durarak onlara "Çocuklar, yiyecek bir şeyiniz var mı?" diye sormuştur. Ve orada, Rabbin havarilerle birlikte yemek yediği o üç ulu taş bugün bile inananlara gösterilmektedir. Oradan iki fersah mesafede, Celile Denizi'nin tam kıyısında Magdala kalesi yer alır, burası Magdalalı Meryem'in memleketidir, surların kalıntıları sahil boyunca açıkça görünmektedir.

Oradan ayrılıp ulu dağların eteği boyunca ilerleyerek o meşhur ve ulu dağ olan Tabor Dağı'na ulaştık; burası peygamberlerin ve azizlerin ulu sığınağıdır, İsa orada havarileri Petrus, Yakub ve Yuhanna'nın gözü önünde görünümünü değiştirmiş, giysileri kar gibi bembeyaz olmuştur. Dağın tepesinde ulu kiliselerin ve kalelerin yıkıntıları vardır, buralarda vahşi hayvanlar gizlenir. Tırmanması son derece zor ve sarp bir dağdır.

Bu dağın eteğinde o meşhur Kışon deresi akar, Barak burada Sisera'yı yenmiştir. Tabor Dağı'ndan iki fersah mesafede, güney tarafında küçük Hermon dağı yükselir; onun kuzey yamacında Naim şehri yer alır, Rab bu şehrin kapısının önünde dul kadının ölü oğlunu dirilterek ulu bir mucize sergilemiştir.

Ve oradan ilerleyerek Bethsan şehrine ulaştık; burası Thabor ile Gilboa dağlarının arasında, Ürdün'e bir fersah mesafede kurulmuş ulu bir şehirdir. Filistîler, Gilboa savaşından sonra Saul'un cesedini bu şehrin surlarına asmışlardır. Burası Grekler tarafından Scythopolis olarak adlandırılırdı.

II. NASIRA HAKKINDA.

Celile'den ayrılarak o mübarek şehir olan Nasıra'ya geldik; burası "Yese'nin kökünden bir dal çıkacaktır" ayetinin gerçekleştiği ve melek Cebrail'in kutsal bakire Meryem'e o ulu selamı verdiği yerdir. Şehir son derece sarp kayalıkların arasında kurulmuştur. Orada bugün Meryem Ana'nın o ulu müjdeyi aldığı yerin üzerinde yükselen görkemli bir kilise vardır. Kilisenin içinde iki mermer sütun yükselir, bunlardan biri meleğin durduğu yerdir, diğeri ise bakire Meryem'in o selamı alırken titrediği yerdir. O mukaddes mağaranın içinde İsa'nın çocukluğunu geçirdiği yerler gösterilmektedir. Sarazenler bu kiliseye ulu bir hürmet gösterirler ve Hristiyanların buralarda ibadet etmelerine izin verirler, fakat ulu paralar alırlar.

Nasıra'nın sınırında, İsa'nın çocukken anasına su taşımak için sık sık gittiği o aziz Cebrail pınarı yer alır. Toprak her türlü zeytin ve meyve ağaçlarıyla doludur.

Nasıra'dan iki fersah mesafede, o ulu yol üzerinde Zebedi'nin oğulları Yakub ve Yuhanna'nın doğduğu kasaba yer alır. Hristiyanlar buralarda ulu bir sefalet içinde yaşarlar.

III. AKKA, YAHUDIYE VE VAAT EDİLMİŞ TOPRAKLAR HAKKINDA.

Akka'dan (Accon) ayrılıp Kudüs'e doğru doğrudan güney rotasını izleyen ulu yol boyunca ilerlediğimizde, karşımıza ilk olarak deniz kıyısında kurulmuş olan o meşhur Hacı Kalesi (Castrum peregrinorum) çıkar; burası Tapınak Şövalyeleri'nin en sağlam yuvasıdır. Oradan beş fersah mesafede Caesaria metropolü yer alır. Batısından denizle çevrilidir, doğusundan ise timsahların bulunduğu o ulu bataklık uzanır, ondan yukarıda bahsedilmiştir.

Caesaria'dan üç fersah mesafede Assur kasabası yer alır, burası vaktiyle Saint Jean Şövalyeleri'nin mülküydü.

Assur'dan IV fersah gün doğusuna doğru Machmethath (Chaco) yer alır; burası Efraim dağının eteğindeki ulu ova üzerindedir, Sarazenler burayı Hristiyanlara karşı bir karakol olarak inşa etmişlerdir.

Oradan ilerleyerek Efraim kabilesinin o ulu topraklarına ulaştık ki burası Kudüs'e giden ana yoldur.

IV. KUDÜS HAKKINDA.

Nihayet ulu Kudüs şehrine, Tanrı'nın o şanlı şehrine vardık. Şehre girerken ruhumuz ulu bir huşu ve dindarlıkla doldu. Kudüs, sarp dağların ve derin vadilerin ortasında kurulmuş ulu bir şehirdir. Şehrin gün doğusu tarafında o meşhur Josaphat vadisi uzanır, içinden Cedron deresi akar. Bu vadi son derece derin ve geniş bir yerdir, tapınağın tüm yıkıntıları antik dönemde bu vadiye dökülmüştür.

Kudüs'ün tam ortasında, Moria dağının üzerinde o meşhur Süleyman Tapınağı (Kubbetü's-Sahra) yükselir; burası şimdi Sarazenlerin elindedir ve buraya kendi camilerini inşa etmişlerdir, Hristiyanların içeriye girmesini kesinlikle yasaklarlar ve girenleri ulu cezalarla öldürürler. Ancak biz dışarıdan o muazzam mermer sütunları ve altın kaplamalı kubbeyi ulu bir hayranlıkla izledik.

Şehrin batı tarafında, eski surların dışındayken şimdi yeni surların içinde kalan o ulu Kutsal Mezar Kilisesi (Ecclesia Sancti Sepulcri) yer alır; burası Hristiyan dünyasının en kutsal ve en ulu merkezidir. Kilisenin içinde seksen üç mermer sütun yükselir, koridorlar ve şapeller ulu mermerlerle kaplıdır. Kilisenin tam ortasında, kubbenin altında Rabbin kutsal mezarı yer alır; lahit gri mermerden yapılmıştır ve üzerinde dokuz lamba sürekli yanar. Golgatha ise bu kiliseye bitişiktir, İsa'nın çarmıha gerildiği o sarp kayalık kilisenin sağ tarafında açıkça gösterilmektedir; haçın dikildiği o ulu delik bugün bile taşla oyulmuş olarak durmaktadır. Biz orada gözyaşları dökerek secdeye kapandık ve o kutsal taşları öptük.

Şehrin güney tarafında Sion Dağı yükselir; burası Davud şehridir ve Davud'un o meşhur kulesi bu dağın tepesinde kurulmuştur; kule harç ve çimento ile birbirine kopmaz biçimde bağlanmış muazzam büyüklükte taşlardan yapılmıştır. Sion Dağı'nın üzerinde o ulu şapel yer alır ki burası Rabbimizin havarileriyle birlikte son akşam yemeğini yediği ve ekmeği bölerek "Bu benim bedenimdir" dediği kutsal mekandır.

Kudüs'ün gün doğusu tarafında o meşhur Zeytinlik Dağı yükselir; burası şehirden daha yüksek bir konumdadır. Dağın tam tepesinde, İsa'nın göğe yükseldiği o ulu kilise inşa edilmiştir; kilisenin ortasındaki kubbenin üstü açıktır ve İsa'nın göğe yükselirken taşa bastığı o ayak izleri bugün bile orada açıkça durmaktadır. Bu dağın eteğinde Getsemani bahçesi yer alır; İsa orada ıstırap içinde dua etmiş ve Yahuda tarafından öpülerek ele geçirilmiştir. O ulu taşlar ve İsa'nın bedeninin izleri bugün bile inananlara gösterilmektedir.

Kudüs'ten yedi fersah mesafede, gün doğusuna doğru Eriha şehri ve o ulu ova yer alır; Ürdün nehri bu ovanın ortasından geçerek Ölü Deniz'e dökülür. Biz Ürdün nehrine kadar gittik, suları son derece tatlı ve temizdir, İsa'nın vaftiz olduğu o ulu şapelin kalıntıları nehir kıyısında durmaktadır.

Ölü Deniz ise Arabistan ile Yahudiye'yi birbirinden ayırır; suları son derece tuzlu, acı ve ağırdır, içinde hiçbir canlı barınamaz, bu yüzden buraya Ölü Deniz denir. O vadinin tamamı o ulu buharlardan ötürü karanlık görünür, burası Sodom ve Gomora'nın yok edildiği vadidir.

V. BEYTÜLLAHİM HAKKINDA.

Kudüs'ten güneye doğru iki fersah mesafede o şanlı Beytullahim şehri yer alır; burası Davud'un doğum yeridir. Şehre girerken yolun sağında Rachel'in mezarı yer alır. Şehrin en uç doğu kısmında o mukaddes doğum mağarası yer alır; kurtarıcımız İsa Mesih bu kutsal yerde bakire anasından doğmuştur. Mağaranın üzerinde muazzam büyüklükte ve çok güzel mermer sütunlarla desteklenmiş o ulu kilise yükselir; duvarları dünyanın yaratılışını tasvir eden ulu resimlerle kaplıdır. Biz orada o kutsal gecede kaldık ve İsa'nın doğduğu o kutsal yemliğin önünde dualar ettik.

Bu kilisede gerçekleşen o ulu yılan mucizesinden yukarıda bahsedilmiştir; sultanın adamları mermerleri sökmek isterken duvardan çıkan o muazzam yılan levhayı boydan boya yarmış ve kiliseyi tahrip edilmekten korumuştur; yılanın o ulu izi bugün bile levha üzerinde kararmış olarak açıkça görünmektedir.

Beytullahim'den VI fersah gün doğusuna doğru Engaddi dağları yükselir, Davud burada Saul'dan kaçarken mağaralarda saklanmıştır.

Oradan ilerleyerek Hebron (Ebron) şehrine ulaştık; burası atalarımızın çifte mağarasının (Machtela) bulunduğu yerdir; burada Adem ve Havva, İbrahim ve Sara, İshak ve Rebeka, Yakub ve Lia gömülüdür. Sarazenler bu mağaranın üzerine yirmi sekiz ve otuz ayak uzunluğunda muazzam mermer taşlardan ulu bir cami inşa etmişlerdir; Hristiyanların içeriye girmesine asla izin vermezler.

Bu mağaranın hemen batısında o meşhur Şam tarlası yer alır; Adem'in toprağı buradan alınmıştır; toprağı kırmızımsı ve yumuşaktır, balmumu gibidir; buradan çıkarılan topraklar kervanlarla Mısır ve Hindistan'a kadar götürülür. Açılan derin çukurlar ertesi yıl mucizevi bir şekilde kendiliğinden dolar.

Bu tarlanın hemen güneyinde, bir ok atımı mesafesinde Kain, kardeşi Abel'i tuzağa düşürerek öldürmüştür.

Biz tüm bu kutsal mekanları ulu bir dindarlıkla ve büyük zahmetlere katlanarak kendi gözlerimizle gördük ve inceledik.

Kudüs'e geri döndüğümüzde, İsa'nın yargılandığı ve Pilatus'un surların önüne çıkarak Yahudilere "İşte o adam!" dediği o meşhur Lithostratos (Taş Döşeme) denilen yere geldik; burası eski surların hemen dibindeydi.

Kudüs'ten ayrılıp o ulu yoldan yukarıya doğru tırmanırken, İsa'nın sırtında çarmıhı taşırken geçtiği ve kendisi için ağlayan kadınlara dönerek "Ey Kudüs kızları, benim için ağlamayın!" dediği o kutsal mekana ulaştık.

Orada Meryem Ana'nın, oğlunun çarmıhı taşıyarak ölüme doğru gidişini ulu bir kederle izlediği o anıtsal yer gösterilmektedir.

Daha ileride, İsa'nın çarmıhın ağırlığı altında bitkin düşerek bir an için durup dinlendiği o ulu taş yer alır. Ve o yolun çaprazında, tarladan dönmekte olan Kireneli Simon'un yakalanarak İsa'nın çarmıhını taşımasına zorlandığı o meşhur kavşak yer alır. Buralar şimdi Küçük Rahiplerin (Fratres Minores) koruması altındadır.

Ve nihayet, İmparator Vali Helena'nın haçın bulunduğu o sarp kayalıkta yaptığı kazılarda, İsa'nın çarmıhını diğer iki hırsızın çarmıhından ayırmak için ölü bir adamın bedenini üzerine koydurduğu ve adamın aniden dirilmesiyle gerçek haç ulu bir mucizeyle tespit ettiği o kutsal mağaraya ulaştık.

Rabbimiz İsa Mesih'in adı sonsuza dek ve daha ötesinde mübarek olsun! Amin.

VI. RABBİN MEZARI HAKKINDA.

Oradan ilerleyerek kiliseye, yani mezarın bulunduğu mekana girdik. Bu kilise, Caluarie (Kafatası) dağına da içine alan son derece büyük bir yapıdır. Rabbin çarmıha gerildiği o yerde, taşla saplanmış olan o kutsal haç ahşabının yerini bulduk. Ve orada, haçın hemen yanında, mozaik işçiliğiyle yapılmış, yüzü batıya dönük bir çarmıh tasviri yer alıyordu; tıpkı Rabbimizin çarmıha gerildiği an gibiydi. Haçın çakılı durduğu o taşın eteğinde ise, haçın yanında durup doğuya doğru bakan ve Mesih'in yüzüne doğru yönelen kutsal bakire Meryem ile incil yazarı aziz Yuhanna'nın makamları bulunuyordu. Burası o kadar ulu bir dindarlık ve çile mekanıdır ki, haçın üzerinde bizim için can veren ve feryat eden Tanrı'nın Oğlu için merhamet duyup ağlamayacak, Mesih'in ölüme gidişini izleyen o kederli ananın acısına ortak olmayacak bir human ruhu, bir günahkar insan canı düşünülemez. Ey benim canım, ey günahkar insan canı, bunca yozlaşmanın ve bunca çelişkinin ardından o bedeni nasıl yeniden canlandırıp yönetebildin? Neden o ölümün kederi, o merhametin ıstırabı bende bir yok oluşa sebep olmadı? Eğer o anda bende gerçek bir dindarlık olsaydı, o ulu hasretin tefekkürüyle ya kederden ya da büyük bir sevinçten ölebilirdim. Çevreme ulu bir dikkatle bakarak, Rabbimin çarmıha gerildiği o yeri, en tepeden aşağıya kadar boydan boya yarılmış olan o sarp kayalığı ve Rabbimizin kırbaçlandığı o sütunun alt parçasını kendi gözlerimle müşahade ettim. Bu sütun, ananın ve bakirenin feryat ettiği o makamın hemen yakınında, aşağıda yer alan sunağın taşını destekliyordu. Orada, o sütunun hemen arkasında ve yanında, Rabbin kutsal bedenini koydukları, keten bezlere sarıp hoş kokulu baharatlarla defnetmeye hazırladıkları o taş gösterilmektedir.

Oradan mezara doğru yaklaşmak ve Caluarie dağında bulamadığımız Rabbimizi aramak istedik; zira O'nu çoktan indirmişlerdi. Ben naçiz kul o mekana geç vardığımda şöyle dedim: "Haydi gidelim ve O'nu koydukları o anıt mezarda

arayalım!" Ve o sırada orada bulunan, yüz kişiyi aşan Hristiyan topluluğunu bir araya getirerek, dünyanın tam ortasında olduğu söylenen o sütundan başlayan ulu bir yürüyüş düzenledim. Ve Meryemlerin ellerinde hoş kokulu baharatlarla yürüdükleri o yoldan yukarıya doğru tırmandık; o yolda tam bir sadakatle ilerlerken birbirimize sürekli şöyle diyorduk: "Mezarın kapısındaki o ulu taşı bizim için kim yana doğru yuvarlayacak?" Ardından mezara yaklaştığımızda yüksek sesle ilahiler söylemeye, paskalya kurbanının o ulu övgülerini tekrar etmeye başladık, her bir adımda sesimizi daha da yükselterek ilerledik ve herkes hep bir ağızdan yanıt veriyordu; mezarın etrafını sararak ulu bir dikkatle Rabbimizi aradık, fakat O'nu bulamadık. O sırada birisi aniden yüksek bir sesle feryat etti: "Mesih dirildi, canımın umudu olan O, sizi Celile'de karşılayacaktır!" Bu nida, kilisenin dışındaki tüm Sarazenlerin arasında ulu bir gürültünün ve kargaşanın kopmasına sebep oldu. Mezardan içeriye girdiğimizde, anıtın kapısında duran o muazzam taşı bulduk, fakat o taş kapının yanına doğru yuvarlanmıştı. Ve dışarıya çıktığımızda, Rabbimizin ilk olarak Magdalalı Meryem'e görüldüğü o bahçeyi ve mekanı, ardından diğer Meryemlere görünüp ayaklarını tutmalarına izin verdiği o ulu yolu bulduk. Aynı kilisenin alt kısmında, Helena tarafından yaptırılmış olan ve kutsal haçların bulunduğu o kilise yer almaktadır; buraya inmek için yirmi basamaktan fazla aşağıya inilir. Bu kilisenin içinde gece gündüz sürekli ayinler düzenler, ulu dualar eder ve halka kutsal ekmeği dağıtırdık. Kudüs'ten ayrılıp geri döndüğümüzde, doğrudan ilerleyen bir rota boyunca sekiz fersah kat ederek Emmaus'a geldik. Yol boyunca İsa Mesih'in o ulu öğretilerini tefekkür ettik, tıpkı İsa'nın o iki havariye yaklaşıp onlarla birlikte yürümesi gibi; yolda sanki daha uzak bir yere gidecekmiş gibi yapmış, ardından Emmaus'ta akşam yemeğinin hazırlandığı o mekanda ekmeği bölerken kendisini tanıtmıştı. Burası son derece güzel bir kilisedir.

Oradan geri döndüğümüzde, İsa'yı mezara koyan o asil adam Yusuf'un şehri olan Ramam'a (Ramleh) ulaştık. Ve oradan, deniz kıyısında yer alan Filipin Sezariyesi'ne (Sezariye) doğru on fersah ilerledik. Oradan Chaco (Akka yakınlarındaki Chaco kalesi) kalesine doğru yirmi fersah kat ettik. Ve oradan Hacı Kalesi'ne (Castrum Peregrini) yaklaşıırken, bakirenin mağarasının bulunduğu yere doğru on sekiz fersah daha ilerledik. Bu bakire mağarası, Mısır'dan Yahudiye'ye veya Celile'ye giden yolun hemen kenarında yer alan sarp bir kayalıktır. Yusuf, Yahudiye'den kaçıp Celile'ye gitmek istediğinde, Filipin Sezariyesi'nden gelen o yol üzerinde, bu sarp kayalığın altındaki mağarada dinlenmiş; çocuk İsa'yı, Meryem'i ve Yusuf'u kendilerini takip edenlerin ve onlara zarar vermek isteyenlerin gözlerinden saklamak için o ulu taş adeta eriyerek kendi içine çekilmiş, ortasını çukurlaştırarak onları gizlemişti, yerlilerin anlattığına göre.

Oradan Hacı Kalesi'ne ulaştık ve oradan Akka'ya kadar yüz fersahlık bir mesafeyi tamamladık.

VII. TRABLUS HAKKINDA.

Akka'dan ayrılıp deniz yoluyla Sur ve Sayda'yı geçerek Trablus'a (Tripolim) geldik; burası bahçelerin pınarlarıyla ve şifalı akarsularla dolu ulu bir ovadır. Orada Lübnan Dağı'nı müşahade ettik. Bu dağlarda Maronitler yaşar; onlar Mesih'te tek bir irade

(Monotelizm) olduğunu söylerler, ancak diğer tüm hususlarda bizimle ve Doğu'nun diğer kiliseleriyle tam bir uyum içindedirler. Bu dağların hemen yakınında Assasinler (Assasini) yaşar; Doğu dünyası bunlara İsmail'in soyundan geldikleri için İsmailîler (Ysmahelitas) der. Bunlar kendi liderleri emir verdiğiğinde gözlerini kırpmadan ölüme giderler ve öldürüldüklerinde aniden ebedi bir cennete, sonsuz nimetlerin barındığı o zevk dolu dünyaya ulaşacaklarına inanırlar. Bunlar kendi kanunları bakımından tamamen Sarazendirler.

Trablus'an ayrılıp deniz yoluyla ilerleyerek Tortosam'a (Tartus / Anterodus) geldik. Ve oradan itibaren, Lübnan dağı ile kara dağ arasındaki o ulu ova bize gösterildi, Nuh peygamberin gemiyi bu topraklarda inşa ettiği söylenir.

Ve daha sonra Laiacium (Lajazzo / Yumurtalık) yakınlarındaki Ermenistan (Kilikya Ermeni Krallığı) topraklarına girdik. Ve oradan Ermenistan'ın iç kısımlarına doğru iki yüz fersah ilerledik; burada tüm kutsal incili kendi sapkın öğretilerine göre yorumlayan en ulu sapkın piskopos Theodorus yaşamaktaydı. Kendisi bakire Meryem'in ilahi bir doğuma sahip olmadığını, sadece bir human doğurduğunu iddia ederdi; ancak onun bu öğretisi Nesturilerin ve Doğu kiliselerinin arasında ulu bir lanetle karşılanmıştır; buralar Doğu'nun en uç sınırlarıdır.

Daha sonra Tarsus (Tharsim) sınırları boyunca ilerleyerek Kilikya topraklarına geçtik, burası aziz Pavlus'un doğup büyüdüğü ve elçilik görevine başladığı yerdir.

VIII. TÜRKMENİSTAN VE TÜRKİYE HAKKINDA.

Ermenistan sınırlarından ayrılıp Türkmenistan (Thurchiam) topraklarına girdik; buralarda yaşayan barbar halklara Türkmenler (Thurelmanos) denir, tamamen Sarazendirler ve dağlık ovalarda çadırlarda yaşarlar; ne ulu şehirleri ne de kaleleri vardır, sadece ulu sürülere ve hayvanlara sahiptirler, toprakları son derece geniştir. Ve bu çöllerde vahşi hayvanlar, kurtlar ve parsar çok boldur. Biz bu topraklardan geçerken ulu develerle ve muazzam kervanlarla ilerleyen o tüccarlarla karşılaştık; buralar son derece kurak, çorak ve ıssız çöllerdur, insan ulu bir sessizliğin içinde kalır. Bu topraklardan geçen kervanlar, gece vakti yollarını kaybetmemek için gökteki yıldızları izlerler, tıpkı denizde gemilerin yön bulması gibi.

Yukarıda bahsedilen Türkmenistan topraklarının ötesinde, ulu Türkiye (Thurchiam) toprakları başlar ki buralarda Grekler (Rumlar) yaşar; fakat buraları Frankların muazzam ordularından kaçarak buralara yerleşen Sarazenler yönetir. Franklar buraları ulu savaşlarla ele geçirmiş, Hristiyanlığı yaymış ve buralarda ulu piskoposluklar kurmuşlardır; ancak daha sonra buralar yeniden el değiştirmiştir. Buralarda yaşayan Grekler, Sarazenlerin ulu baskısı altında yaşarlar, öyle ki kendi şehirlerini veya kalelerini tahkim etmelerine izin verilmez, ne de silah taşımalarına müsaade edilir; ulu bir esaret altında hayat sürerler. Türkmenler ise kış mevsimi geldiğinde bu ovalardan çekilerek dağlık bölgelere sığınır, yazın ise yeniden ovalara inerek hayvanlarını otlatırlar. Ve bu döngü her yıl böylece tekrarlanır. Ve tüm bu topraklarda Süleyman peygamberin ulu anıtlarının kalıntıları ve izleri bugün bile açıkça görünmektedir; surlar ve kuleler muazzam taşlardan inşa edilmiştir.

IX. TATARLAR (MOĞOLLAR) HAKKINDA.

Tatarların (Tharchiam) o korkunç ve muazzam topraklarına girdiğimizde, buralarda yaşayan halkın diğer tüm dünya milletlerinden tamamen farklı olduğunu gördük; ne yüz yapıları, ne adetleri ne de dinleri human soyuna benzer. Yüzleri geniş ve düzdür, gözleri son derece küçük ve çekiktir, burunları ise yok denecek kadar basıktır; kulakları muazzam büyüklüktedir, saçlarını ise başlarının üzerinden bir şerit gibi kazırlar ve sadece arkada uzun bir örgü bırakırlar. Bunlar hiçbir dinden, hiçbir ahlaktan nasiplenmemişlerdir; ne bir ibadetleri, ne bir merhametleri ne de bir şükran duyguları vardır; ne human soyuna saygı gösterirler ne de Tanrı'dan korkarlar; diğer tüm milletleri kendilerine ulu bir köle olarak görürler ve ulu bir zorbalıkla hükmederler. Muazzam büyüklükte binaları veya şehirleri yoktur, çadırlarda yaşarlar ve o çadırları ulu arabaların üzerinde bir yerden bir yere taşırlar. Bunlar tüm dünyayı ele geçirmek ve tüm human soyunu kendi boyundurukları altına almak için ulu bir arzu duyarlar. Derler ki, Tanrı tüm dünyayı onlar için yaratmıştır ve dünyadaki tüm diğer milletler onlara hizmet etmekle yükümlüdür.

Ermenistan topraklarını bütünüyle işgal etmişlerdir, Gürcistan ve Kapadokya sınırları da onların ulu baskısı altındadır; buralardaki Hristiyan krallıklarını tamamen yıkmış ve kendilerine ulu bir haraç bağlamışlardır. Bu Tatarların ulu liderine Büyük Han (Magno Chan) denir; kendisi tüm bu muazzam orduların başıdır ve Asya'nın en uç sınırlarında, ulu bir sarayda hüküm sürer.

Büyük Han'ın o ulu sarayında, tüm dünyayı dehşete düşüren o muazzam zenginlikler toplanır; dünyanın her yerinden kervanlar buralara altın, ipek ve ulu mallar taşır; fakat kendisi son derece cimri ve gaddardır, Hristiyanlara ulu bir düşmanlık besler ve ellerine geçen tüm Hristiyan esirleri ulu bir eziyetle öldürürler. Kadınları da erkekleri gibi savaşçıdır, ata son derece iyi binerler ve ok atmakta human üstü bir maharet gösterirler; erkekler savaşa gittiğinde çadırları ve sürüleri kadınlar yönetir.

Tatarlar savaş meydanında ulu bir kurnazlık yaparlar; düşman ordusu üzerlerine geldiğinde aniden kaçıyormuş gibi yaparak geri çekilirler, düşman onları takip edip safları bozulduğunda ise aniden geri dönerek ok yağmuruyla herkesi yok ederler. Okları kemikten ve demirden yapılmıştır, yayları ise son derece güçlüdür. Atları küçük fakat sarp dağ yollarına son derece dayanıklıdır; ot bulamadıklarında ağaç kabuklarını ve köklerini yiyerek hayatta kalırlar. Bu Tatarların ulu orduları karşısında hiçbir human ordusu ayakta kalamamıştır; Suriye, Mısır ve tüm Doğu dünyası onların ulu korkusu altında titrer. İmparator Büyük Han, tüm bu ulu krallıkları kendi elinde tutar ve buralardan muazzam ordular toplar; ordusunun sayısı yüz binleri aşar, öyle ki yeryüzünde onların karşısına çıkabilecek hiçbir güç bulunmamaktadır. Bunların zulmü karşısında ulu nehirler kan akmıştır, şehirler bütünüyle yakılıp yıkılmıştır, öyle ki geçtikleri yerlerde taş üstünde taş bırakmazlar, sadece kendi boyunduruklarını kabul eden Hristiyanlara az da olsa bir serbestlik tanırırlar, fakat onlardan da ulu paralar alırlar.

X. TATARLARIN SAPKINLIKLARI HAKKINDA.

Tatarlar, human ruhunun bu yaşamdan sonra yeniden başka bir bedene geçerek (tenasüh) dünyada kalacağına inanırlar; bu yüzden ölen ulu reislerinin mezarlarına ulu hazineler, canlı atlar ve ulu yiyecekler koyarlar; hatta o dünyada reise hizmet

etmeleri için en ulu kölelerini ve cariyelerini de mezarın içinde canlı canlı boğarak defnederler. Büyük Han öldüğünde, onunla birlikte ulu saray mensupları ve en güzel kadınlar mezara diri diri gömülür; mezarın yeri ise ulu bir gizlilikle saklanır, öyle ki mezarı kazan tüm işçiler ve askerler, yerin gizli kalması için aniden öldürülür. Kadınları, kocaları öldüğünde ulu bir yas tutarlar, saçlarını keserler ve yüzlerini bıçaklarla yaralayarak ulu feryatlar ederler; fakat daha sonra ölen kocanın kardeşi veya oğlu (öz anası hariç) o kadınla evlenmek zorundadır, Tatarların arasında bu durum ulu bir kanundur. Tatarlar her türlü pisliği ve murdar hayvanı yemekten çekinmezler; at eti, köpek eti, kurt ve pars etini ulu bir iştahla yerler, leşleri bile tüketirler. Kan içmek onlar için ulu bir zevktir, savaşta öldürdükleri düşmanların kanını ulu kadehlerde toplayarak içerler ve bunun kendilerine ulu bir güç verdiğine inanırlar.

Sihirbazlığa ve ulu büyücülüğe ulu bir inanç gösterirler; rüzgarları estirmek, ulu fırtınalar çıkarmak ve düşman ordularının üzerine ulu karanlıklar çöktürmek için kendi büyücülerini (kamları) kullanırlar. Biz onların ulu sarayında bu büyücülerin muazzam gösteriler yaptığını, havada ulu ışıklar çıkardıklarını kendi gözlerimizle müşahade ettik. Sarazenler bile onların bu sihirbazlığından ulu bir dehşet duyarlar. Hristiyan inancını ise tamamen inkar ederler, İsa'nın Tanrı'nın Oğlu olduğunu kabul etmezler, çarmıha geriliş ve diriliş mucizelerini ulu bir yalan sayarlar. Muhammed'i de bir sahtekar olarak görürler, sadece kendi kanun kitaplarına ve ulu hanın emirlerine boyun eğler.

Sultan bile onların ulu korkusu karşısında tir tir titrer; Mısır ve Bağdat (Baldacum) halifesi onların ulu orduları tarafından yok edilmiştir. Bağdat halifesini ulu bir kuleye kapatmışlar ve önüne ulu altınlar ve mücevherler koyarak "Madem parayı çok sevdin, şimdi bu altınları ye!" diyerek onu açlıktan ölüme mahkum etmişlerdir. Halifenin o ulu krallığı bütünüyle yıkılmış ve Sarazenlerin ulu merkezi Tatarların eline geçmiştir. Tüm Doğu dünyası bu korkunç kavmin ulu istilasına altında inlemektedir. Bunların kökeni hakkında ise ulu tarihçiler şöyle yazar: Bunlar antik dönemde ulu İskender (Alexander) tarafından Pharan çölünün ötesindeki o sarp dağların ardına kapatılan, ulu setlerle human dünyasından ayrılan o azgın ve barbar kavimdir (Yecüc ve Mecüc); ancak zamanla o ulu surları yıkmışlar ve yeryüzüne bir sel gibi yayılarak tüm milletleri ulu bir felakete sürüklemişlerdir. Kutsal metinde bahsedilen o ulu kıyamet alametleri bu kavmin ulu istilasıyla gerçekleşmektedir. Bunların zulmünü anlatmaya kelimeler yetmez, zira geçtikleri her yerde human kanı sel gibi akmıştır.

XI. TATARLARIN ÇIKIŞI HAKKINDA.

Tatarlar o sarp dağların ardındaki çölleri bırakıp yeryüzüne çıktıklarında, önlerine çıkan tüm ulu krallıkları birer birer yuttular. Bunların ilk ulu liderine Cengiz Han (Chingis Chan) denirdi; kendisi son derece gaddar ve ulu bir savaşçıydı, tüm Tatar kabilelerini tek bir bayrak altında toplayarak ulu bir ordu kurdu. Ordusuyla birlikte Çin (Cathaia) topraklarına girdi, oradaki muazzam şehirleri ve ulu surları yerle bir ederek tüm o zenginlikleri ele geçirdi. Çin imparatorunu ulu bir ihanetle öldürdü ve onun krallık tahtına kendisi oturdu.

Cengiz Han'dan sonra gelen ulu hanlar da aynı şekilde istilalara devam ettiler. Doğu dünyasının en ulu hükümdarı olan Prester John'un (Rahip Yuhanna) o muazzam krallığına saldırdılar; Rahip Yuhanna Hristiyan bir hükümdardı ve Doğu Asya'da ulu bir güce sahipti; Tatarlar onun ordularını muazzam bir savaşla bozguna uğrattılar, kendisini savaş meydanında öldürerek o ulu Hristiyan krallığını bütünüyle ortadan kaldırdılar. Rahip Yuhanna'nın kızını ise Büyük Han kendi oğluna eş olarak aldı, böylece o ulu soy Tatarların içine karıştı.

Oradan batıya doğru ilerleyerek Mezopotamya, Med ve Pers (İran) topraklarına girdiler; buralardaki ulu İslam şehirlerini, kütüphaneleri ve muazzam sarayları bütünüyle yaktılar, yüz binlerce insanı kılıçtan geçirdiler. Sarazenlerin ulu halifelik merkezi olan Bağdat'ı ele geçirerek o ulu medeniyeti tarihten sildiler, halifeyi katlettiler. Türkiye ve Suriye toprakları da onların ulu orduları karşısında dayanamadı, tüm şehirler birer birer düştü, Gazze'ye kadar olan tüm sahil şeridi Tatarların ulu hakimiyeti altına girdi. Kudüs'ü bile ele geçirdiler, fakat daha sonra buraları ulu paralar karşılığında Hristiyanlara bıraktılar; ancak Hristiyanların buralarda kalıcı bir hakimiyet kurması onların ulu baskısı yüzünden imkansızdı. Hint Denizi'nden Akdeniz'e kadar uzanan tüm o muazzam coğrafya bütünüyle Tatarların ulu esareti altına girdi.

XII. TATARLARIN İLERLEMESİ HAKKINDA.

Büyük Han, ordularını ulu kollara ayırarak dünyanın her yerine gönderdi. Bir keresinde ulu beylerini bir araya toplayarak onlara ulu bir öğüt vermek istedi; eline yüz adet oku ulu bir bağla bağlayarak bir demet haline getirdi ve ordunun en güçlü askerine verip "Bu ok demetini kır!" dedi. Asker ulu bir güç harcadı, fakat okları kıramadı. Sonra o demeti başka bir güçlü askere verdi, o da kıramadı; üçüncüsü de ulu bir çaba sarf etti, fakat okları bütün halde kırmak imkansızdı. Bunun üzerine Büyük Han o ulu bağı çözdürdü ve okları tek birer adet olarak askerlere dağıttı; askerlerin her biri ellerindeki tek oku aniden ve ulu bir kolaylıkla kırdılar. O zaman Büyük Han ordusuna dönerek şöyle dedi: "Görüyorsunuz ya, oklar bir arada durduğunda, yüz güçlü adam bile tek bir oku kıramadı; fakat oklar birbirinden ayrıldığında, en zayıf olanı bile aniden kırıldı. İşte siz de eğer aranızda ulu bir birlik ve itaat sağlarsanız, tüm dünya bir araya gelse sizi yenemez; fakat aranızda nifak girer ve bölünürseniz, düşmanlarınız sizi ulu bir kolaylıkla yok eder!" Ordusu bu ulu öğüt karşısında ulu bir sadakat yemini etti.

Bu ulu birlik sayesinde Tatarlar üç büyük ordu halinde tüm dünyayı istila ettiler. Birinci ulu ordu Büyük Han'ın komutasında Çin (Cathaya) vilayetini, en uç Hindistan'a kadar uzanan o muazzam toprakları ele geçirdi, Rahip Yuhanna'yı öldürdü ve onun ulu imparatorluğunu işgal etti; Büyük Han'ın oğlu onun kızını kendine karı yaptı ve Thancarum krallığını ele geçirerek o bölgelerdeki on iki ulu krallığı bütünüyle yıktı ve ortadan kaldırdı. Diğer ulu ordu ise cennetin nehirlerinden biri olan Gyon (Ceyhun) yani Phison nehrini geçerek Corazmum (Harezm) topraklarını, Med ve Pers (İran) ülkelerini, Sarazenlerin ulu merkezi olan Baldacum'u (Bağdat) yerle bir etti; halifeyi katletti, tüm Türkiye'yi işgal etti ve tüm Harezmli kılıçtan geçirerek Suriye'yi Gazze'ye kadar bütünüyle ele geçirdi; Kudüs'ü zapt edip buraları Hristiyanlara teslim

ettiler ve Hint Denizi'nden Akdeniz'e, Gazze'ye kadar olan tüm o ulu coğrafyayı işgal ettiler. Orada, o kumlu çöllerde Mısır'a geçmelerini engelleyen ulu doğa şartları olmasaydı, Mısır'ı da bütünüyle yutacaklardı. Tüm bu ulu eyaletleri insafsızca yağmaladılar; buralarda yaşayan silahsız insanları sopalarla ve kırbaçlarla ulu bir esaret altına aldılar. Askerlerinin bazılarında sadece ulu yaylar ve oklar bulunurdu. Sarp dağ yollarında küçük atlara sanki birer yaban keçisiymiş gibi ulu bir maharetle binerlerdi. Bunların korkusu tüm Doğu eyaletlerine öyle bir çökmüştü ki, birçok şehirde sadece o korkunç Tatar isminin duyulması yüzünden hamile olan ulu kadınlar aniden çocuklarını düşürür, ulu kürtajlar (abortionum) gerçekleşirdi. Bunların yaptığı o muazzam katliamları, akan o human kanlarını kelimelerle anlatmak imkansızdır! Zira buralarda hiç kimseye merhamet göstermezler, sadece kendi boyunduruklarını kabul eden Hristiyanları az da olsa kayırırlardı.

XIII. BAĞDAT HAKKINDA.

Bağdat (Baldac) yakınlarında bir şehre geldiğimizde, orada çok büyük bir Hristiyan topluluğu ve birçok Sarazen (Müslüman) bulunuyordu; Han (Moğol Hanı) emir vererek Hristiyanların evlerine hiçbir şekilde girilmemesini, sadece Sarazenlerin öldürülmesini buyurdu. Hristiyanlar ise Sarazenlerin neredeyse tamamını kendi evlerine kabul edip sakladılar. Durum fark edilince Han, hem Hristiyanların hem de Sarazenlerin öldürülmesini emretti. Bağdat'a ulaştıklarında Halife'yi, içinde sonsuz hazineler biriktirdiği o harikulade sarayında otururken buldular. Tanrı onun gözlerini kör ettiği için, Tatarların (Moğolların) şehre girdiğini söyleyenlere hiçbir şekilde inanmak istememişti. Onu yakaladıklarında ona karşı son derece sert davrandılar, fakat adil bir yargıda bulundular. Zira üç gün boyunca ona yiyecek hiçbir şey vermediler; o yemek istediğinde ise yesin diye önüne altın, gümüş ve değerli taşlar koydular. Dediler ki: "Madem altın yemiyordun, o zaman neden tüm dünyaya yetecek kadar ekmek biriktirmek yerine sadece bunları topladın?" O da dedi ki: "Ben bunları toplamadım, sadece atalarımın bana kalanları korudum." Dediler ki: "İhtiyacın olduğunda ve halkını koruman gerektiğinde neden bu altınları dağıtmadın? Zira bu altının dörtte biriyle bile düşmanlarını hoşnut edip barış sağlayabilirdin." Bu sözlerin ardından, altının eritilerek ve süzülerek onun gözlerine dökülmesini emrettiler ve dediler ki: "Altına susamıştın, şimdi altını iç!" Onun halkından ise kırk gün boyunca aralıksız katliam yaptılar.

Daha sonra Merdinum (Mardin) adında, son derece güçlü ve ele geçirilemez bir şehre geldiler; hiçbir şekilde burayı savaşıla alamayacaklarını ve sakinlerin kendilerine boyun eğmek istemediğini görünce, Tanrı o şehir halkının üzerine korkunç bir veba saldırdı; insanlar feci şekilde şişiyor ve aniden ölüyorlardı. O şehrin reisinin oğlu, babasının Tatarlara boyun eğmek istemediğini görünce, babasının başını ve ellerini keserek büyük bir heybeye koydu; şehirden dışarıya çıkarak bunları Tatar beyine bir bağlılık hediyesi olarak sundu. Bu hediye karşısında o son derece gaddar olan kavim kuşatmayı aniden kaldırdı ve o genci babasını katletmesine rağmen ebedi bir reis olarak onaylayıp soyuna büyük ayrıcalıklar verdi.

Bundan sonra boyun eğmeyecek hiçbir kale kalmadı. Sarazenleri sayısız miktarda öldürdüler, özellikle savaşçı erkekleri katlettiler; çocukları ve kadınları ise köle olarak

kendilerine bağladılar. Sarazenlerden işittiklerine göre, kendilerinin Tanrı'nın halkı olduğunu ve sadece kendilerinin Kur'an (alcoranum) ve Muhammed'in duaları sayesinde kurtulacağını duyduklarında, onların kanunlarına ilgi duymaya başladılar; inanılması ve uygulanması hiçbir zorluk barındırmayan o son derece serbest kanunu bulduklarında, o kanunu kabul ettiler ve bizzat Sarazen oldular; özellikle de o dönemde Tatarların ne bir kanunu ne de bir peygamberi vardı. Bu yüzden günümüzde Tatarların büyük bir kısmı Sarazen olmuştur. Zira Sarazenler onları satın alır ve kendileri gibi Sarazen olmaları için onlara ulu hediyeler verirler. Bu şekilde Sarazen olan Tatarlar şimdi Sarazenleri korumakta ve Hristiyanlara zulmetmektedir. Tatarların birçoğu ise Hristiyanları daha çok sever ve Hristiyan olurlardı; ancak Hristiyanlar onlara hediyeler vermek istemezler, ayrıca Sarazenlerin aksine Hristiyanlık kanunu onlara ulu bir zorluk gibi görünür. Bağdat'ta inançsız ve kanunsuz olarak hüküm süren ilk Tatar hanı, Hristiyanların dostu ve inançsız olmasına rağmen son derece adil bir adam olan Halaon (Hulâgû Han) idi. Onun ardından yerine daha az adil olan oğlu Haalaga (Abaka Han) geçti. Onun ardından yerine, her türlü kötülükte son derece berbat olan, Hristiyanların ulu düşmanı oğlu Argon (Argun Han) geçti. Bu Argon çok fazla kan döktükten, pek çok masum çocuğu ve kadını katlettikten sonra, ağır bir hastalığa yakalandı. Ve rüyasında kendisine saygıdeğer ve korkunç bir kadının görüldüğünü, titreyerek üzerine yürüdüğünü ve onu göğsünden yakalayarak şöyle dediğini gördü: "Gel, döktüğün o masum kanların hesabını Rabbe ver!" O ise dedi ki: "Bu bahsettiğin Rab kimdir? Ben dünyanın efendisi değil miyim?" (Zira herkes, hatta Hristiyanlar bile ona dünyanın efendisi derlerdi.) Kadın ise dedi ki: "Asıl efendi başkasıdır." Bunun üzerine ulu bir korkuyla uyanan han, alelacele kendi kâhinlerini ve rahiplerini çağırarak, kendisine bu kadar ulu bir kudretle meydan okuyan o efendinin kim olduğunu ve onun gazabından nasıl kurtulabileceğini sordu. Onlar da ona, dökülen kanların ulu bir intikamı olduğunu, kendisinden katledilen masumların hesabının sorulmak istendiğini ve çok fazla sadaka vermedikçe bu cezadan kaçmasının imkansız olduğunu söylediler. Bunun üzerine Argon, Doğu'nun tüm şehirlerine fermanlar yazarak tüm esirlerin serbest bırakılmasını emretti, ulu hazineler gönderip muazzam sadakalar dağıttı, fakat kısa bir süre sonra öldü. Tatarlar hakkında bu kadarı yeterlidir. Şimdi ise kendi hac yolculuğumuza geri dönelim.

CAP. XXIII. (XXIII. BÖLÜM)

Yola devam ederek son derece soğuk bir bölgeye ulaştık ve çok yüksek bir yerde kurulmuş olan Arcorum (Erzurum) adındaki o güzel şehre geldik. Orada o kadar ulu bir soğuk vardır ki, soğuktan ötürü uzuvları kesilmiş çok büyük bir insan topluluğu bulduk; kiminin burnu düşmüş, kiminin ayağı veya ayakları, kiminin bacakları, kiminin ise elleri soğuk yüzünden yok olmuştu.

Oradan ilerleyerek Türkiye (Thurchie) sınırlarına doğru yöneldiğimizde, üzerinde Nuh'un gemisinin durduğu o son derece yüksek dağı (Ağrı Dağı) müşahade ettik. Zira o bölgenin tamamı Perslerin dilinde Büyük Ermenistan (Armenia maior) olarak adlandırılırdı. O dağı çok uzaklardan açıkça gördük. O kadar yüksektir ki, bizzat deneyimleyerek onayladık; o dağdan doğan tüm nehirler aşağıya doğru inerek gün

doğusu tarafındaki bölgelere akmakta ve denizlere (Hazar Denizi'ne) dökülmektedir. Ve bu durum, Nuh tufanının kendi topraklarına hiç ulaşmadığını iddia eden Hintlilere karşı ulu ve açık bir kanıttır.

Oradan kuzey tarafına doğru ilerleyerek Pers ülkesine (Persidem) girdik. Orada muazzam tuz dağları bulduk. Ve bu dağlardaki tuzlar topraktan çıkarılır, su gibi erimez, aksine diğer tuzlar gibi kolayca kırılmaz. Buraları sarp taşlar gibi kazarlar ve demir aletlerle kırarak parçalara ayırırlar.

Aynı eyalette petrol pınarları (fontes olei) yer alır, özellikle Mogano (Mugan ovası) denilen yer buralardadır. Öyle ki tüm o eyaletlerden Bağdat'a ve Hindistan'a kadar olan yerlerde yaşayanlar toprak tuzunu ve bu pınarlardan çıkan petrolü kullanırlar. Ve her ne kadar o toprakların sakinleri Sarazen ve kötü insanlar olsalar da, güneşini iyilerin ve kötülerin üzerine doğduran Yüce Allah kendi nimetlerini buralardan eksik etmez.

Oradan Perslerin toprakları boyunca ilerleyerek, Delatacta ovası denilen o son derece güzel ve düzlük araziye ulaştık. Buralarda öyle taşlar vardır ki, Tanrı tarafından verilmiş ulu bir güçle her türlü keşiği ve yarayı aniden iyileştirme ve birleştirme erdemine sahiptirler; öyle ki bir hekime veya başka bir ilaca hiçbir şekilde ihtiyaç kalmaz.

Oradan Perslerin metropolü olan Thaurisium'a (Tebriz) geldik. Perslerin bir şehri olan Tebriz'de, diğer ulu harikaların arasında Hindistan'dan gelen o yaban eşeğini (onager) bulduk; renklerinin ulu çeşitliliği, çizgilerinin zarafeti ve bedeninin kusursuz orantısıyla dünyadaki tüm diğer vahşi hayvanlardan ve canlılardan çok daha büyük bir güzelliğe sahipti.

Orada yarım yıl boyunca kaldık ve onlara bir tercüman (Thurcimannum) vasıtasıyla Arap dilinde vaazlar verdik.

XV. DE CURTIS ¹³³ IN REGNO TARQUESTENSI

Inde progredientes versus meridiem venimus ad monstruosam et rabiosam gentem ¹ *Curtorum*, qui excedunt in malicia et feritate omnes barbaras naciones, quas invenimus. Habitat enim in montibus et praeclatis locis, sicut capre silvestres. Vnde et Tartari, ² qui subiugaverunt sibi omnes alias naciones orientales, illos autem ¹³⁴ non potuerunt eis ¹³⁵ subicere. Dicuntur autem *Curti* non quod sunt brevis stature: sunt autem ¹³⁶ valde magni in corpore, sed *curti* in lingua persica sonat *topi* ¹³⁷. Incedunt autem quasi ³ nudi et discriminati ¹³⁸, cum longis capillis et longa barba, et in capite ferunt quasdam cristas rubeas in signum superbie et dominii. Et nisi *Curtis* faciat aliquid malum de ⁶ aliqua magna prodicione vel depredatione, vel de magna occisione, non habet inter eos honorem, nec audet portare aliquid in corpore, nec invenit uxorem; postquam autem fecerit aliquod notabile malum, dant ei uxorem magnam et potentem secundum malum, quod fecit: si parvum, parvam; si magnum, magnam.

Isti sunt Sarraceni, et recipiunt alcoranum, et multum odiant Christianos, magis ⁷ autem Francos, maxime vero religiosos, in quorum occisione maxime incrassantur. Horum rabiem convertit Deus nobis in mansuetudinem, et humanitatem prestiterunt nobis querentes socios nostros per desertum errantes. Et extraxerunt eos de niuibas, et fecerunt eis magnos ignes, et presentaverunt nobis mel silvestre et manna celi, quod ibi in deserto eorum copiose descendit.

Isti primo fuerunt Caldei, et secundo Christiani, et tercio facti sunt Sarraceni ¹⁰ propter largam legem. In eis maxime vigent tria peccata, scilicet homicidium, latrocinium et prodicio. Nam nullo modo potest homo confidere de iuramento et promissione eorum. Habent etiam predicti *Curti* multas alias bestialitates, quas enarrare ¹² longum esset. Nam quando aliquis eorum suffocatur in flumine, puniunt ipsum flumina, mittentes aquam in vtribus et percucientes fortiter super vires et ipsum flumen diuidentes in multas divisiones et diuertentes eum et prolongantes ei viam, ut faciant eum laborare in arresto ¹³⁹.

XV. DE CURTIS IN REGNO TARQUESTENSI

Inde progredientes versus meridiem venimus ad monstruosam et rabiosam gentem Curtorum, qui excedunt in malicia et feritate omnes barbaras naciones, quas inuenimus. Habitant enim in montibus et praeclatis locis, sicut capre siluestres. Vnde et Tartari, qui subiugauerunt sibi omnes alias naciones orientales, illos autem non potuerunt eis subicere. Dicuntur autem Curti non quod sunt brevis stature: sunt autem valde magni in corpore, sed curti in lingua persica sonat lupi. Incedunt autem quasi nudi et discrinati, cum longis capillis et longa barba, et in capite ferunt quasdam cristas rubeas in signum superbie et dominii. Et nisi Curtus faciat aliquid malum de aliqua magna prodicione vel depredacione, vel de magna occisione, non habet inter eos honorem, nec audet portare aliquid in corpore, nec inuenit vxorem; postquam autem fecerit aliquod notabile malum, dant ei vxorem magnam et potentem secundum malum, quod fecit: si paruum, paruam: si magnum, magnam. Isti sunt Sarraceni, et recipiunt alcoranum, et multum odiant Christianos, magis autem Francos, maxime vero religiosos, in quorum occisione maxime incrassantur. Horum rabiem conuertit Deus nobis in mansuetudinem, et humanitatem prestiterunt nobis querentes socios nostros per desertum errantes. Et extraxerunt eos de niuibibus, et fecerunt eis magnos ignes, et presentauerunt nobis mel siluestre et manna celi, quod ibi in deserto eorum copiose descendit. Isti primo fuerunt Caldei, et secundo Christiani, et tercio facti sunt Sarraceni propter largam legem. In eis maxime vigent tria peccata, scilicet homicidium, latrocinium et prodicio. Nam nullo modo potest homo confidere de iuramento et promissione eorum. Habent etiam predicti Curti multas alias bestialitates, quas enarrare longum esset. Nam quando aliquis eorum suffocatur in flumine, puniunt ipsum flumen, mittentes aquam in vtribus et percutientes fortiter super vtres et ipsum flumen diuidentes in multas diuisiones et diuertentes eum et prolongantes ei viam, ut faciant eum laborare in aresto.

XV. TARQUESTEN KRALLIĞI'NDAKİ CURTIS HAKKINDA

Oradan güneye doğru ilerleyerek, karşılaştığımız tüm barbar milletleri kötülükte ve vahşette geride bırakan, dehşetli ve amansız Curtorum topluluğuna geldik. Nitekim dağlarda ve yaban keçileri gibi sarp yerlerde yaşarlar. Bu yüzden, diğer tüm Doğu milletlerini kendilerine boyun eğdiren Tatarlar (Moğollar) bile onları kendilerine tabi kılmayı başaramadılar. Onlara Curti denmesi ise boylarının kısa olmasından ötürü değildir: Aksine beden olarak son derece ulu ve iridirler, fakat curti kelimesi Farsça dilinde kurtlar anlamına gelir (sed curti in lingua persica sonat lupi). Saçları darmadağınık, uzun saçlı ve uzun sakallı olarak adeta çıplak yürürler ve başlarında ulu bir gurur ve hakimiyet nişanesi olarak birtakım kırmızı sorguçlar taşırlar. Ve bir Curtus, ulu bir ihanetle veya yağmayla ya da ulu bir katliamla kayda değer bir kötülük yapmadıkça, onların arasında hiçbir şerefe sahip olamaz, ne bedeni üzerinde herhangi bir nişan taşımaya cesaret edebilir ne de evlenecek bir eş bulabilir; fakat kayda değer ulu bir kötülük yaptığında, ona yaptığı kötülüğün derecesine göre ulu ve güçlü bir eş verirler: Eğer kötülüğü küçükse küçük, eğer uluysa ulu bir eş.

Bunlar Sarazendirler ve Kur'an'ı kabul ederler, Hristiyanlardan çok nefret ederler, en çok Franklardan ve özellikle de katletmekten ulu bir haz aldıkları din adamlarından. Tanrı onların bu amansız öfkesini bizim için bir yumuşaklığa dönüştürdü ve çölde kaybolmuş olan yoldaşlarımızı ararken bize humanlık gösterdiler. Onları karların arasından çıkarıp kurtardılar, onlar için ulu ateşler yaktilar ve bize yaban balı ile o çöle bolca yağın göksel kudret helvasını ikram ettiler.

Bunlar ilk başta Keldani idiler, ikinci olarak Hristiyan oldular ve üçüncü olarak o serbest kanunlarından (inanç serbestliğinden) ötürü Sarazen oldular. Onların arasında özellikle üç günah ulu bir şekilde hüküm sürer; yani adam öldürme, haydutluk ve ihanet. Nitekim hiç kimse onların yeminine ve vaadine hiçbir şekilde güvenemez. Bahsedilen bu Curti topluluğunun, anlatması son derece uzun sürecek daha birçok hayvanca adetleri vardır. Nitekim onlardan biri nehirde boğulduğunda, suyu tulumlara doldurup tulumların üzerine ulu bir güçle vurarak ve o nehri birçok kollara ayırıp yönünü değiştirerek, akış yolunu uzatıp onu bir bent içinde zahmete sokarak bizzat o nehri cezalandırırlar.

XVI. BÜYÜK BİR ŞEHİR OLAN NİNOVA HAKKINDA DEVAM ETMEKTEDİR.

Daha sonra geniş toprak parçalarını geçerek, büyük bir şehir olan Ninova'ya geldik. Bu şehir uzunluğuna büyüktü, genişliğine değil; çünkü cennetin nehirlerinden biri olan Dicle boyunca uzunlamasına kurulmuştu. Bize adını, nerede durduğunu, neyden yapıldığını ve her birinin ne kadar olduğunu gösterir. Ve işte o koca şehir tamamen yıkılmış durumdadır ve yine de kalıntıları ve surları görünmektedir. Burası şimdi yeniden inşa edilmiştir ve bir kısmı Musul olarak adlandırılır. Hristiyanların kralı Nasturi'dir. Orada özgürce vaaz veriyorlar, ancak inancı değil, kendi dinlerini yayıyorlar. Orada Yahudiler de var ve yakınlarda bulunan bu şehirde bir sinagog inşa edilmiş durumda.

XVII. YAKUBİLER HAKKINDA

Yukarıda bahsedilen şehrin yakınında, Yakubilerin en ünlü ve en büyük manastırı olan Aziz Matta Manastırı bulunmaktadır. Burası patriklerin makamıdır. Orada üç yüz keşiş olduğu söylenir. Oraya vardığımızda, bu adamları açlık, perhiz ve çokça dua içinde bulduk. Öyle ki, her gün akşam duası hariç altı saat boyunca ayakta durup dua ediyorlar. Ancak onlar Mesih'e karşı sapkıncıdır; Mesih'te sadece bir doğa, yani tanrısal doğa olduğunu ve insani doğanın tamamen ortadan kalktığını savunurlar. İncil'deki şu söze sadece dilleriyle inanırlar: "Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edin; dünya durdukça sizinleyim!" Ayrıca mayalı ekmekle ayin yaparlar; şarap, su ve yağ karışımı kullanırlar ve bunu kutsalarlar. Ölülerini kutsal yağ ile yağlamadan mezara koymazlar. Ancak bir ölü gömüleceği zaman, mezara kutsal şarap ve bir parça ekmek koyarlar ve ölü içip yesin ve oradan geri dönebilsin diye bir süre beklerler. Şayet geri dönebilirse, o zaman onun gerçekten geri döneceğine inanırlar. Onların manastırında öküzler, ağaçlar ve kuşlar olduğunu, bunların mucizeler yarattığını anlatırlar. Mesih'te iki tam ve kusursuz doğanın, yani tanrısal ve insani doğanın olduğuna inanırlar. Ninova şehrinde, halkın önünde katolik inancını vaiz kürsüsünden açıkça ilan ettik ve Nasturilerin rahiplerine ve din adamlarına, onların

inancının ne kadar yanlış olduğunu halkın gözü önünde gösterdik. Keşişler ve sıradan insanlar bizi çok iyi karşıladılar. Şayet Nasturi rahipleri buna engel olmasaydı, pek çoğu katolik inancına dönecekti.

XVIII. MARONİTLER HAKKINDA

Ninova şehrinden çıktıkdan ve Dicle'yi geçtikten sonra, doğu bölgesine doğru ilerleyerek, Ninova'ya yirmi mil uzaklıkta olan büyük bir şehre, Erbil'e geldik. Orada pek çok Maronit yaşamaktadır. Lübnan Dağı'ndan gelen Maronitler, Mesih'te her iki doğanın da tam olduğuna inanırlar. Papa'ya itaat ederler ve Roma Kilisesi'nin emirlerini yerine getirirler. O şehirde Yakubiler de vardır ve onlar kendi kiliselerini ve manastırlarını bize teklif ettiler.

XXI. BAĞDAT HAKKINDA

Doğrudan rotamız üzerinden ilerleyerek, harikalarla dolu o büyük şehre, Bağdat'a geldik. Bu şehir o kadar büyük ve kalabalıktır ki, ne anlatılabilir ne de yazılabilir. İçinden cennetin nehirlerinden biri olan Dicle geçer. Bu şehirde Sarazenlerin halifesi otururdu.

XX. NASTURİLER HAKKINDA

Nasturiler en çok Erbil ve Musul'da bulunurlar. Mesih'in tanrısal doğasının Meryem'den doğmadığını, Meryem'in sadece bir insan doğurduğunu ve Mesih'in sonradan vaftiz yoluyla Tanrı'nın oğlu olduğunu iddia ederler. Tanrı'nın Mesih'te bir tapınakta yaşar gibi yaşadığını söylerler. Bu yüzden Mesih'te iki şahıs olduğunu savunurlar. Arapça'da şahıs ve doğa kelimelerinin aynı anlama geldiğini söylerler. Bu yüzden Mesih'te iki şahıs olduğunu iddia ederler. Biz ise onlara kutsal kitaplardan bunun ne kadar büyük bir hata olduğunu gösterdik. Onların rahipleri ve bilginleri bizimle tartışmaya cesaret edemediler. Nasturilerin reisi olan patrik, Bağdat'ta oturur ve Sarazenler tarafından büyük saygı görür. Nasturiler onun sözünden çıkmazlar. Nasturiler, Yakubilerle her zaman tartışma halindedirler. Vaftiz konusunda da büyük hataları vardır. Vaftiz suyunun içine yağ damlatırlar ve bunun kutsal ruhu temsil ettiğini söylerler. Komünyon ekmeğini de yağ ve tuz ile pişirirler. Piskoposlar, başpiskoposlar ve patrikler hayatları boyunca et yemezler, her zaman perhiz yaparlar. Giyim kuşamlarında piskoposlar büyük bir fakirlik ve sadelik gösterirler. Kırk günlük oruçta ve diğer zamanlarda sadece piskoposlar değil, tüm Nasturi ve Yakubi keşişleri çok sıkı perhiz yaparlar. Bağdat'a vardığımızda, oradaki Hristiyanlar bizi büyük bir sevinçle karşıladılar. Meryem Ana adına inşa edilmiş güzel bir kiliseleri vardı. Orada ayinler düzenledik, vaazlar verdik ve halkı katolik inancına davet ettik. Sarazenlerin krallığı ve ana merkezi Bağdat'tır. Orada halife oturur ve tüm Sarazenlerin lideridir. Bağdat şehri çok büyük ve kalabalıktır. İçinde pek çok Hristiyan ve Yahudi de yaşar. Sarazenlerin dinine ait pek çok büyük cami ve medrese vardır.

XXIII. SARAZENLERİN EĞİTİMİ HAKKINDA

Sarazenlerin Bağdat'ta eğitim ve felsefe ile uğraştıkları büyük okulları vardır. Orada mantık, doğa bilimleri ve din hukuku eğitimi alırlar.

XXIV. SARAZENLERİN DUALARI HAKKINDA

Sarazenlerin namaz kılariken ne kadar büyük bir huşu ve düzen içinde olduklarını kendi gözlerimizle gördük. Günde beş vakit namaz kılarlar. Namazdan önce mutlaka ellerini, yüzlerini ve ayaklarını suyla yıkarlar. Namaz esnasında hiç konuşmazlar, sağa sola bakmazlar, büyük bir sessizlik içinde rüku ve secde ederler.

XXV. SARAZENLERİN SADAKALARI VE MERHAMETLERİ HAKKINDA

Sarazenler fakirlere sadaka verme konusunda çok cömerttirler. Bağdat'ta fakirler ve hastalar için büyük hastaneler ve aşevleri kurmuşlardır. Orada sadece Müslümanlara değil, Hristiyanlara ve diğer milletlerden insanlara da yardım edilir.

XXVIII. YABANCILARA KARŞI NAZİK OLMALARI HAKKINDA

Sarazenler yabancılara ve misafirlere karşı çok nazik ve misafirperverdirler. Şehirlerine gelen yabancılara evlerinde ağırlar, onlara yiyecek ve içecek ikram ederler. Hristiyan vaizlere karşı da genellikle saygılı davranırlar ve dinlerini anlatmalarına izin verirler.

XXIX. SARAZENLERİN KENDİ ARALARINDAKİ UYUMU HAKKINDA

Sarazenren kendi aralarında büyük bir birlik ve uyum içindedirler. Birbirlerine yardım ederler ve aralarındaki anlaşmazlıkları kendi hukuklarına göre çözerler.

XXX. SARAZENLERİN KANUNLARI HAKKINDA

Sarazenlerin kanunları, peygamberleri Muhammed tarafından getirilmiştir. Bu kanunlar hem dini hem de dünyevi hayatı düzenler. Kanunlarında hırsızlık, zina ve diğer suçlar için ağır cezalar vardır. Şeytan kurnazca öyle ayarlamıştır ki, dar yoldan kurtuluşa ermek istemeyenler, bu geniş yoldan cehenneme kolayca insinler.

XXXI. SARAZENLERİN KANUNLARININ ÇELİŞKİLİ OLMASI HAKKINDA

Sarazenlerin kanunu o kadar karışık ve çelişkilidir ki, dünyada hiç kimse onu kesin bir düzene oturtamaz. Diğer peygamberler gibi zaman ve mekan düzenine uymaz. Bir bölümü diğer bölümleriyle çelişir ve mantıklı bir açıklama getirilemez. Kuran'da şöyle yazar: "Allah'ın yasakladığı şeyi yapmayın, çünkü Allah bağışlayandır, merhamet edendir ve sizin zayıf olduğunuzu bilir."

XXXII. SARAZENLERİN KANUNLARININ GİZLİ OLMASI HAKKINDA

Sarazenlerin kanununda pek çok şey gizli ve kapalıdır. Kuran'ın gerçek anlamını sadece Allah'ın bildiğini söylerler. Ancak Tanrı insanlara bir kanun veriyse, neden anlaşılmasın? Muhammed Kuran'da fuhuş ve faizi yasakladığını söyler, ancak başka yerlerde erkeklerin istedikleri kadar kadınla evlenebileceğini veya cariyeye edinebileceğini belirerek buna izin verir. Kuran'da Muhammed'in şöyle dediği aktarılır: "Kadınlarınızı hoş tutun, onlara vaat ettiğiniz mehirlerini verdiğiniz sürece size bir günah yoktur." Bu şekilde parası olanlar istedikleri kadınları satın alabilirler ve her türlü cinsel ilişkiyi kendilerine helal kılarlar.

XXXIII. SARAZENLERİN KANUNUNUN PEK YALANCI OLMASI HAKKINDA.

Zira bu kanunun kendisi pek yalancıdır. Çünkü Sarazenlerin, Kuran'ın haricinde, Muhammed'in kendilerine verdiği başka bir kitapları daha vardır; bu kitapta öyle yalanlar ve öyle inanılmaz şeyler vardır ki, bunları anlatmak uzun ve hayret verici olur. Sarazenler buna hayran kalıp Muhammed'e tüm bunların doğru olup olmadığını sorduklarında, Muhammed o kitapta on iki bin yalan olduğunu söylemiştir; geri kalan her şey ise kendi hakikati ve otoritesiyle kalmaktadır. Ey körler! Muhammed'in bir yalancı olduğuna ve kitabının yalan olduğuna inanmanız için, onun sadece yalan söylemekle kalmayıp, aynı kitapta size on iki bin yalan yazıp bırakmış olması yetmez mi? Yazarının kendi şahadetiyle on iki bin yalan içeren bir kitap, sizin için nasıl tek otantik ve doğru kitap olabilir! Şüphesiz büyük alim Augustinus der ki, eğer İncil'de tek bir yalan bulunsaydı, geri kalan her şeyi de aynı şekilde yalan sayardı.

Fakat Sarazenlerin artık Muhammed'in kitabı demekle yetinmeyip, gerçekten Tanrı'nın sözü olduğunu söyledikleri Kuran'dan bahsedelim. Kuran'ı söyleyen o Tanrı, orada bu kadar açık yalanlar söylerken nasıl utanmadı? Çünkü orada pek çok yerde, İsa Mesih'in annesi Meryem'in, Musa ve Harun'un babası Amram'ın kızı olduğu ve Musa ile Harun'un kız kardeşi olduğu yazılıdır; halbuki Meryem'in, Roma'da hüküm süren ve artık monarşiye sahip olan Sezar Augustus zamanında Mesih'i doğurduğu bellidir. Bu yüzden Sezar, tüm dünyanın nüfusunun yazılmasını emretmişti ve o dönemde Yahudilerin krallığı zaten bölünmüştü; orada, başkahnlar Anna ve Kayfa'nın idaresi altında, Herodes ve kardeşi Philippus hüküm sürüyordu ki bu tarihin dönemleri Yahudiler, putperestler ve Hristiyanlarca bilinmektedir. Amram'ın kızı, Musa ve Harun'un kız kardeşi olan Meryem ise, Yahudiler vaat edilmiş topraklara girmeden önce çölde ölmüştü; bu dönemler de Yahudiler ve Hristiyanlarca bilinir ki o zaman ne Roma henüz kurulmuştu ne de Kudüs tapınağı vardı; halbuki Mesih'in çarmıha gerildiği dönemde tapınağın görevlileri ve başkahnları, Sezar'dan başka kralları olmadığını beyan ediyorlardı. Dolayısıyla bir tarih ile diğeri, bir Meryem ile diğeri arasında bin beş yüz yıldan fazla zaman geçmiştir.

Muhammed'in kendisi de ay anlamına gelen Kamer suresinde, kendi zamanında ayın yarıldığını, bir yarısının kızıl denilen bir dağın üzerine düştüğünü, diğer yarısının ise şehrin diğer tarafındaki başka bir dağın üzerine düştüğünü söyler. Fakat ay nasıl yarılır? Ve eğer yarıldıysa, ağır bir cisim tabiatına sahip olduğuna göre nasıl düştü? Ve eğer düştüyse, nasıl yeryüzünün büyük bir kısmını kaplamadı? Veya deniz ile sulak alanlar birbirine karışmadı? Ya da böyle büyük bir mucize tüm dünyadan nasıl gizli kalabildi? Üstelik Sarazenlerin kendileri bunu mübalağalı, benzetmeli veya bizim Vahiy kitabındaki bazı şeyleri açıkladığımız gibi ruhani bir şekilde açıklamazlar; bilakis onların tüm müfessirleri bunu lafzi olarak açıklar ve ayın gerçekten yarıldığını söylerler, çünkü Muhammed kendisinden bir mucize isteyen müritlerini doğrulamak için böyle yapacağını ima etmiştir.

XXXIII. BAHSEDİLEN KANUNUN AKIL DIŞI OLMASI HAKKINDA.

Muhammed'in öğretisi gerçekten akıl dışıdır. Bir kadının boşanması hakkında orada yazılı olan şey için kim makul bir sebep gösterebilir? Çünkü orada yazılmıştır ki, bir adam karısını kaç kez boşarsa boşasın onunla yeniden bir araya gelebilir, fakat

üçüncü boşanmadan sonra eğer onunla yeniden bir araya gelebilir olmak isterse, kadının önce başka biriyle evlenmesi ve o kişinin onunla birlikte olması gerekir. Özellikle Kuran'da pek çok yerde, şeytanın Tanrı'nın emrine uyarak Adem'e secde etmek istemediği için iblis yapıldığının yazılı olması son derece akıl dışı ve imkansız görünmektedir; çünkü Arapça'da 'kul olmak' anlamına gelen kelime ile 'ibadet etmek' kelimesi aynı kökten gelir; bu yüzden bunun Tanrı'dan başkasına ibadet etmeme kuralına aykırı olduğunu anlamak gerekir. Fakat Kuran bu tür saçmalıkları tekrar tekrar yineler: "Yalnızca görünür olan Tanrı'ya ibadet edin ve O'na kulluk edin." Bu yasa sadece felaket ve mutsuzluk getirmekle kalmaz, aynı zamanda mutluluk vaat ettiği cennet tasvirlerinde nehirler, giysiler, ziyafetler ve siyah gözlü kadınlar sunarak insanı erdemden tamamen uzaklaştırır. Muhammed erdem ve mükemmellik hakkında hiçbir şey söylemez, aksine nefsin tüm arzularını ve şehvetini serbest bırakır.

Bununla birlikte, bilge kişiler Kuran'daki çelişkileri ve tutarsızlıkları incelemeye başladıklarında, Muhammed'in kendisinin peygamber olmadığını, Musa gibi kanun koyucu olmadığını ve bilge filozoflar gibi gerçekleri aktarmadığını kolayca fark edebilirler. Nitekim Bağdat'taki büyük okullarda Kuran üzerinde çalışan alimler, onun ne teoloji gerçeğine ne de felsefe ilkelerine uyduğunu açıkça görürler. Ancak oradaki yöneticiler ve din adamları, halkın gerçeği öğrenmesinden korktukları için bu sapkınlığı zorla ve kılıç zoruyla ayakta tutarlar. Eğer Hristiyan alimler Bağdat'ta ve Mekke'de özgürce vaaz verebilselerdi ve İncil'in saf öğretilerini halka ulaştırabilselerdi, Sarazenlerin kutsal saydığı bu kitapların ne kadar eski ve uydurma metinlere dayandığı, içlerindeki çelişkilerle birlikte gün yüzüne çıkardı. Nitekim Nasturi ve Yakubi Hristiyanlar da onların arasında yaşamakta ve bu çelişkileri bilmektedirler; fakat can korkusu ve baskılar yüzünden seslerini çıkaramamaktadırlar.

XXXV. SARAZENLERİN KANUNUNUN ZALİMCE OLMASI HAKKINDA.

Altıncı olarak bilmek gerekir ki Sarazenlerin kanunu zalimce ve şiddet doludur. Çünkü bu yasa adaletle veya mucizelerle değil, kılıcın gücüyle ve zorbalıkla yayılmıştır. Muhammed ve onun peşinden gidenler, fethettikleri topraklarda insanları zorla boyun eğdirmişler, karşı çıkanları ise kılıçtan geçirmişlerdir. Onların kanununda barış ve merhamet sadece kendi aralarında; yabancılara ve Hristiyanlara karşı ise sürekli bir savaş ve ganimet arayışı içindedirler. Kuran'da yer alan pek çok hüküm, insanları savaşa, yağmaya ve kan dökmeye teşvik eder. Muhammed kendisinin bir mucize gösteremediğini kabul eder ve der ki: "Bana mucize gösterme yetkisi verilmedi; ben sadece kılıçla gönderildim." Bu durum bile bu kanunun Tanrı'dan gelmediğinin, aksine dünyevi bir saltanat kurmak ve insanları baskı altında tutmak için kılıç zoruyla dayatıldığının en açık kanıtıdır.

XXXVI. SARAZENLERİN MUCİZELERİ HAKKINDA.

Bilinmelidir ki, Sarazenler kendi dinlerini haklı çıkarmak için pek çok kehanet ve mucize iddia ederler. Ancak bu iddiaların büyük bir kısmı tamamen yalan ve uydurmadır. Onların kitaplarında anlatılan hikayeler, gerçeğe aykırı ve mantıksız

kehanetlerle doludur. Örneğin, Türkiye ve İran bölgelerindeki bazı dervişlerin ve din adamlarının güya mucizeler gösterdiğini, ateş üzerinde yürüdüklerini veya vahşi hayvanları evcilleştirdiklerini söylerler; fakat bunların hepsi halkı aldatmak için yapılan göz boyamalardan ibarettir. Hristiyan alimler onların bu sahte mucizelerini ve Kuran'daki çelişkili ifadelerini her zaman çürütmüşlerdir. Muhammed'in hayatı incelendiğinde, onun ne Musa gibi ne de diğer peygamberler gibi gerçek bir mucize gösteremediği, aksine tüm işlerini hile, savaş ve dünyevi arzular üzerine kurduğu açıkça görülür. Sonuç olarak, Sarazenlerin tüm bu iddiaları asılsızdır ve kanunları da ilahi bir dayanaktan yoksundur.

ODORICI DE FORO IULII

LIBER DE TERRA SANCTA.

OKUYUCUYA

Kutsal Topraklar hakkındaki eseri ilk kez basılan Foro Iulii'li Odoricus hakkında, gundelphyrtano olarak adlandırılan yazmada, "Nam. 40 m. Weiss" sayfa 72'de şu ifadeler okunur:

"Ben, Foro Iulii'li Odoricus kardeş, Portus Naonis denilen o topraklardan gelerek, bu dürüst ve saygıdeğer kardeşlerimizin şahitliğiyle doğrular ve beyan ederim ki, tarikatımızın yöneticileri ve efendilerimiz olan Marchia Trevisana bölgesindeki eyalet bakanı pederlerin rızasıyla ve itaat yükümlülüğü gereğince, yukarıda yazılı olan tüm şeyleri ya kendi gözlerimle gördüm ya da inanılmaya değer ve güvenilir kişilerden duydum. Bahsi geçen bu memleketlerin halkı arasında ortak bir anlatıdır ki, görmediğim ama duyduğum o şeyler, oradaki insanlar tarafından kendi gözleriyle görmüş gibi doğru kabul edilmektedir. Ben de günbegün deniz aşırı o topraklara gitmek üzere kendimi hazırladım; orada kalmayı ve ölmeyi diledim, eğer beni var eden ve her şeyin kendisinden başladığı Tanrı'nın hoşuna giderse."

Bahsi geçen bu şeyleri sadık bir şekilde Kardeş Guillelmus de Solagna yazıyla kaydetti, tıpkı adı geçen Odoricus'un bizzat ifade ettiği gibi, Efendimizin bin üç yüz otuzuncu yılında, Mayıs ayının otuzuncu gününde, Padua'da, Aziz Antonius'un manastır mekânında. Latinceyi zor veya anlaşılmaz bulan diğer kişilerin de bu anlatılanları kolayca anlayabilmesi için bunu yaptı. Nitekim Kardeş Odoricus, Efendimizin bin üç yüz otuz birinci yılında, Ocak ayının ondördüncü gününde, Udine'deki manastırda bu dünyadan Tanrı'ya göç etmiştir. Ölümünden sonra pek çok mucizenin gerçekleştiği anlatılır.

Görüldüğü üzere, Kutsal Topraklar kitabının Odoricus'a ait olduğu ve yazmanın XV. yüzyıla tarihlendiği anlaşılmaktadır.

KUTSAL TOPRAKLAR HAKKINDA PROLOG

Kutsal vaat edilmiş toprakların konumunun tasviri şöyledir ve kurtuluşumuzun başladığı yer olan Nasıra şehrinde başlayarak bu betimlemeyi ele alıyoruz.

Bölüm I. Nasıra şehrinden Celile girişindeki Akka şehrine yirmi üç mil mesafedir; burası sahil boyunda kurulmuştur ve Mesih burada beslenip büyümüştür. Ayrıca bu şehirde, Meryem Ana'nın müjdelendiği, Cebail'in Tanrı tarafından gönderilerek ona ilk sözleri söylediği yer bulunur. Bu topraklar verimli ve ekime elverişlidir.

Bölüm II. Celile tepesindeki Nasıra'dan iki mil mesafede, İsa'nın peşine düşenlerin onu uçurumdan aşağı atmak istedikleri, ancak onun gözlerinin önünden bir anda kaybolup gittiği yer bulunur.

Bölüm III. Nasıra'dan üç mil mesafede, İsa'nın annesi Meryem'in annesi olan Anna'nın doğduğu Sepphoris şehri bulunur. Sepphoris ve Nasıra arasında sulak ve verimli araziler uzanır.

Bölüm IV. Nasıra'dan altı mil mesafede, doğuya doğru Cana Celile şehri bulunur; burası Simun Kananaio ile Philippus ve Nathanael'in memleketidir ve İsa burada düğünde suyu şaraba dönüştürmüştür.

Bölüm V. Nasıra'dan beş mil mesafede, doğuya doğru yüksek ve sarp bir dağ olan Tabor Dağı yükselir; İsa burada Petrus, Yakup ve Yuhanna'nın önünde Musa ve İlyas ile birlikte görünmüş ve dirilişinin görkemini göstermiştir. Bu dağın tepesinde Hristiyanların kurduğu bir manastırın kalıntıları bulunur. Celile dağları arasında, Abraham'ın Amaleklileri yenip döndüğü yer de burasıdır. Melkisedek de buranın kralıdır ve İsa'nın ekmek ve şarap sunarak bedenini ve kanını simgelediği yer burasıdır.

Bölüm VI. Tabor Dağı'ndan kuzeye doğru Celile içinde üç mil mesafede, Tiberias şehri bulunur; burası dağın eteğinde, İsa'nın kör bir adama görme yetisini geri verdiği yerin yakınındadır.

Bölüm VII. Nasıra'dan altı mil mesafede Naim şehri bulunur; burası Tiberias ve Celile arasındaki sınır çizgisinde, İsa'nın dul bir kadının oğlunu dirilttiği yerdir. Bu bölge buğday, şarap ve zeytin bakımından çok zengindir. İsa burayı sık sık ziyaret ederdi. Burada büyük bir orman bulunur ki, günümüzde bu ormanın ağaçları en iyi meyveleri verir. Bu bölge Celile denizinin kıyısına kadar uzanır.

Bölüm VIII. Tiberias'tan iki mil mesafede Magdala şehri bulunur; burası Celile denizinin kıyısındaki bir kasabadır.

Bölüm IX. Tiberias'tan üç mil mesafede Dothan şehri bulunur; burası Yusuf'un kardeşleri tarafından İsmaililere satıldığı yerdir.

Bölüm X. Tiberias'tan üç mil mesafede Hermon Dağı eteklerinde bir şehir bulunur; burası Hükümdar Holofernes'in başının kesildiği yerdir. Celile denizi, tatlı su kaynaklarının birleşmesiyle oluşur ve suyu içmek için çok lezzetlidir. Bu deniz çok geniştir ve içinde pek çok balık türü barındırır. Yahudiler ve Mısırlılar bu denize göl derler. Tiberias'tan Bethsaida'ya kadar olan sahil şeridi, Petrus ve Andreas'ın memleketidir ve İsa burada pek çok mucize göstermiştir. Bu denizin çevresinde fırtınalar koptuğunda sular çok tehlikeli hal alır ve gemiler batma tehlikesi geçirir. İsa bu denizin üzerinde yürümüştür ve Petrus batmaya başladığında ona elini uzatarak kurtarmıştır. Celile denizi, Bethsaida ve Capernaum arasında son bulur. Deccal'in bu iki şehir arasında doğacağı söylenir.

Bölüm XI. Khorazin ve Bethsaida arasında beş mil mesafe vardır; Khorazin çok seçkin bir şehirdir. Capernaum'a sağ taraftan iki mil mesafededir; burası yüzbaşının memleketidir ve İsa burada pek çok mucize göstermiştir.

Bölüm XII. Capernaum'dan deniz kıyısı boyunca iki mil mesafede, İsa'nın havarileri seçtiği yer bulunur. İsa burada beş bin kişiyi beş ekmek ve iki balıkla doyurmuştur. Havarilerin dinlendiği bu yer çok güzeldir. Nasıra'dan doğrudan giden yol üzerinde, İsa'nın havarileriyle birlikte dinlendiği bir kuyu bulunur. Nasıra'dan güneye doğru on iki mil mesafede Sebaste şehri bulunur; burası Yuhanna'nın gömüldüğü ve başının kesildiği yerdir.

Bölüm XIII. Sebaste'den üç mil mesafede Nablus şehri bulunur; burası Sichem veya Sychar olarak da anılır. Yusuf'un kemikleri Mısır'dan getirilerek buraya gömülmüştür. Sychar'ın dışında Yakup Kuyusu bulunur; İsa burada Samiriyeli kadınla konuşmuştur. Efraim ve Beytullahim arasında kalan bu bölgede İsa pek çok körü iyileştirmiştir.

Bölüm XIV. Nablus'tan güneye doğru Kudüs'e kadar yirmi üç mil mesafe vardır. Kudüs'e giden bu yol üzerinde pek çok peygamberin ve azizin mezarı bulunur. Şehir çok büyük ve kalabalıktır; içinde pek çok Hristiyan, Yahudi ve pagan barındırır. Kudüs şehri yüksek bir tepenin üzerine kurulmuştur ve çevresi derin vadilerle çevrilidir. Süleyman Mabedi bu şehrin merkezinde yükselir.

Bölüm XV. Kudüs'ün içinde, İsa'nın çarmıha gerildiği yer olan Golgota bulunur. Bu tepenin altında Adem'in kafatasının gömülü olduğu söylenir. Golgota'nın yakınında Kutsal Kabir bulunur; İsa buraya gömülmüştür ve üçüncü gün dirilmiştir. Şehrin surları içinde büyük su sarnıçları ve havuzlar bulunur; bunlar şehre su sağlamak için yapılmıştır. İmparator Hadrianus döneminde bu şehir yeniden inşa edilmiş ve adı Aelia Capitolina olarak değiştirilmiştir. Davud Kulesi de bu şehrin en görkemli yapılarından biridir.

Bölüm XVI. Kudüs'ün yakınlarında Khirbet el-Mefjer bulunur; burası Meryem'in İsa'yı doğurduktan sonra dinlendiği yerdir.

Bölüm XVII. Kudüs'ün doğusundaki vadide Yehosafat Vadisi uzanır; burası peygamberlerin ve kralların mezarlarının bulunduğu yerdir.

Bölüm XVIII. Bu vadiden sonra Zeytin Dağı'na çıkılır; burası İsa'nın göğe yükseldiği yerdir. Bu dağın tepesinde büyük bir kilise bulunur.

Bölüm XIX. Zeytin Dağı'nın eteğinde Gethsemane Bahçesi bulunur; İsa burada yakalanmadan önce dua etmiş ve terlemiştir. Yahuda İskariot İsa'yı burada ele vermiştir.

Bölüm XX. Kudüs'ten iki mil mesafede Betanya bulunur; burası Lazar ve kız kardeşleri Meryem ile Martha'nın memleketidir. İsa Lazar'ı burada diriltmiştir.

Bölüm XXI. Betanya'nın yakınlarında Beytphage bulunur; İsa buradan bir sıpaya binerek Kudüs'e girmiştir.

Bölüm XXII. Kudüs'ün güneyinde, İsa'nın doğduğu yer olan Beytullahim bulunur. Burada çok büyük ve görkemli bir kilise yükselir; kilisenin altında İsa'nın doğduğu mağara bulunur. Bu mağaranın yakınında Aziz Hieronymus'un mezarı ve ders verdiği yer vardır. Beytullahim'in çevresi zeytinlikler ve bağlarla çevrilidir.

Bölüm XXIII. Beytullahim'den iki mil mesafede, meleklerin çobanlara İsa'nın doğuşunu müjdelediği yer bulunur.

Bölüm XXIV. Beytullahim'den üç mil mesafede Tekoa bulunur; burası Amos peygamberin memleketidir.

Bölüm XXV. Kudüs'ün doğusunda, Şeria Nehri'ne doğru uzanan bölgede Eriha bulunur. İsa bu nehirde vaftiz olmuştur. Şeria Nehri'nin yakınında Aziz Gerasimos Manastırı bulunur. Nehrin suları çok tatlıdır ve çevresi palmiye ağaçlarıyla kaplıdır.

Bölüm XXVI. Eriha'dan iki mil mesafede, İsa'nın kırk gün oruç tuttuğu Quarantania Dağı yükselir. Şeytan İsa'yı bu dağın tepesinde sınamıştır.

Bölüm XXVII. Eriha'dan beş mil mesafede Lut Gölü (Ölü Deniz) bulunur; burası Sodom ve Gomora şehirlerinin helak olduğu yerdir. Gölün suları çok tuzlu ve acıdır; içinde hiçbir canlı yaşamaz.

Bölüm XXVIII. Kudüs'ün batısında, sahil şeridine doğru uzanan yolda Ramla şehri bulunur; burası Arimathea'lı Yusuf'un memleketidir.

Bölüm XXIX. Ramla'dan sekiz mil mesafede Yafa (Ioppe) limanı bulunur; burası hacıların kutsal topraklara ayak bastığı ana limandır. Yafa'da Aziz Petrus'un Tabitha'yı dirilttiği yer bulunur.

Bölüm XXX. Süleyman Mabedi'nin kapısı çok güzeldir ve altınla kaplıdır. Tapınağın içinde Yahudilerin kutsal emanetleri saklanırdı; günümüzde ise burası Sarazenlerin elindedir ve buraya Kubbet-üs-Sahra derler.

Bölüm XXXI. Kudüs'ten Beytullahim'e giden yol üzerinde Rahel'in mezarı bulunur; burası Yahudiler ve Hristiyanlar için kutsal bir ziyaret yeridir.

Bölüm XXXII. Kudüs'ün içinde Sion Dağı bulunur; burası Davud'un şehridir ve İsa havarileriyle son akşam yemeğini burada yemiştir. Sion Dağı'nda Kutsal Ruh'un havarilerin üzerine indiği yer ve Meryem Ana'nın vefat ettiği ev bulunur.

Bölüm XXXIII. Kudüs'ün kuzeyinde, yirmi mil mesafede Samiriye şehri bulunur; burası eski kralların başkentidir ve günümüzde yıkılmış durumdadır.

Bölüm XXXIV. Kudüs'ten Şeria Nehri'ne giden yol üzerinde, İsa'nın Samiriyeli kadına rastladığı kuyu bulunur. Bu bölge çöllük ve sarp kayalıklarla doludur.

Bölüm XXXV. Kudüs'ün batısında, sahil boyunda Sezariye (Caesarea Maritima) şehri bulunur; burası Roma valilerinin merkezidir. Kral Herodes bu şehri genişletmiş ve Sezar Augustus'un onuruna bu adı vermiştir. Burada yüzbaşı Cornelius'un evi bulunur ki Petrus onu burada vaftiz etmiştir. Havarî Paulus da bu şehirde uzun süre hapiste kalmıştır. Sezariye limanı çok büyüktür ve Akdeniz ticaretinin merkezidir.

Bölüm LVI. Eriha'dan üç mil mesafede ve Gilboa Dağları'ndan Arap çölünün inişine kadar olan bölgede Carnaym bulunur; burası Balam'ın İsrail halkını lanetlemek üzere çağrıldığı dağdaki mağaradır. Şeria Nehri burada Yahudiye ve Arabistan'ı böler.

Bölüm LVII. Eriha'dan iki mil mesafede, İsa'nın vaftizinden sonra kırk gün ve kırk gece tek başına oruç tuttuğu Quarantania adı verilen çok yüksek bir dağ bulunur. Şeytan ona yaklaşip "Eğer Tanrı'nın oğluyun, söyle de bu taşlar ekmek olsun" demiştir. Bu çölde, münzevi hayatı yaşayan pek çok dindar keşiş küçük hücrelerde kalmaktadır. Bu Quarantania Dağı'nın eteğinde, İsa'nın oruç tutarken altına oturduğu palmiye ağacı bulunur; Meryem Ana da yolculuğu sırasında bu ağacın altında dinlenmiştir. Bu dağın eteğinde, İsa'nın şeytan tarafından sırandığı yer olan ve İncil'de "İsa ruh tarafından çöle götürüldü" şeklinde geçen kilise bulunur.

Bölüm LVIII. Şeytanın İsa'ya dünyanın tüm krallıklarını ve görkemini gösterdiği ve İncil'de geçen bir diğer yüksek dağ daha vardır. Bu dağ Quarantania Dağı'na iki mil mesafededir.

Bölüm LIX. Eriha'dan iki mil mesafede Galgala bulunur; burası İlyas peygamberin göğe yükseldiği yerdir.

Bölüm LX. Quarantania'dan Kudüs'e giden yol tekrar edilir; burası on üç mildir.

Bölüm LXI. Kudüs'e üç mil mesafede İsa'nın dua ettiği dağ bulunur; Samuel peygamber burada gömülmüştür.

Bölüm LXII. Bu şehirden sekiz mil mesafede, surlarla çevrili ve hala kısmen nasturi Hristiyanların yaşadığı, diğer adı Lydda olan Diospolis şehri bulunur. Bu şehirde, burada şehit edilen ve başı kesilen Aziz Georgius'un çok güzel bir kilisesi vardır. Aynı yerde onun başının kesildiği yer açıkça gösterilmektedir.

Bölüm LXIII. Diospolis şehrinden sahil kenarındaki Yafa'ya sekiz mil mesafe vardır; burası çok eski ve güzel bir liman şehridir. Buradan Yunus peygamber kaçmak üzere gemiye binmiştir. Nuh'un oğlu Yafes bu şehri kurmuştur ve günümüzde burası yıkılmış durumdadır; Kudüs'e giden hacıların uğrak limanıdır. Burada Aziz Iacobus'un kilisesi ve limanı bulunur. Surların yakınında, meleklerin Habakkuk peygamberi saçından yakalayıp Babil'deki aslanlar kuyusunda bulunan Daniel'e götürdüğü ve tekrar aynı yere bıraktığı şapel yer alır.

Bölüm LXIV. Kudüs'ten üç mil mesafede, toprak içinde güzel bir şehir olan ve eski adı Rama, şimdiki adı Bael olan yer bulunur; burası çok güzel, keyifli ve tatlı bir konumda yer alır ve Hristiyanlardan başkası burada yaşamaz. Bu şehirden, Kudüs'te ve diğer yerlerde yaşayan Hristiyanların içtiği tüm şaraplar taşınır.

Bölüm LXV. Yafa'dan yirmi dört mil mesafede, Filistin'in metropolü olan ve deniz kıyısında yer alan Sezariye şehri bulunur. Burası eskiden Dor olarak anılırdı ama şimdi yıkılmıştır. Yahudi Kralı Herodes bu şehri genişletmiş ve Sezar Augustus'un onuruna Sezariye olarak adlandırmıştır. Ve Filistin bölgesi buradan başlar. Bu şehirde, yüzbaşı olan Cornelius'un evinin yerine inşa edilmiş Aziz Petri Kilisesi bulunur; kutsal Petrus onu burada dinine döndürmüştü ve vaftiz etmiştir, o da piskopos olarak atanmıştır. Havariler tarafından seçilen yedi diakondan biri olan Philippus da buralıdır ve kehanette bulunan dört kızı vardır; kendisi de burada gömülmüştür.

Burası eskiden Straton Kulesi olarak adlandırılırdı. Şehirde kilisenin üzerinde, havari Paulus'un uzun süre mahkum tutulduğu hapisane bulunur. Buradan Roma'ya doğru ilerlerken, havarilik ismini almıştır. Bunun dışında, bu şehir ile bahçeler arasında Efendimizin Masası (Domini tabula) denilen bir taş bulunur ki, İsa burada havarileriyle birlikte yemek yemiştir. Bu taşın yanında, havari kutsal Petrus'un kutsal ayini yönettiği bir kürsü bulunur. Ayrıca burada onun şamdanları olan üç büyük taş yer alır.

Bölüm LXVI. Sezariye'den iki mil mesafede, hanımefendimizin zaman zaman kalıp dinlendiği küçük bir şapel bulunur. Kutsal topraklar hakkında bu kadarı yeterlidir.

Bölüm LXVII. MUHAMMED HAKKINDA.

Muhammed, kutsal Eugenius'un döneminden hemen sonra, Herakleios'un döneminden ise kısa bir süre önce, ilk olarak kökeninin dayandığı Arabistan'da

iğrenç ve lanetli öğretisini ortaya çıkardı; daha sonra komşu bölgelerdeki kaba ve kültürsüz, adeta vahşi bir halka, bu sapkınlığı kısmen vaaz ederek, kısmen de korku ve şiddet yoluyla karşı çıkanları zorlayarak dayattı. Onun halefleri ise öyle bir şeytani öfke ve ateşle tutuştular ki, kitleleri Muhammed'in bu ölümcül öğretilerine çekmek için sadece kelimelerle ve nasihatlerle yetinmediler, aynı zamanda korku ve kılıç zoruyla hem Arapları hem de diğer doğu halklarını bu öğretilere ittiler. Muhammed denilen o baştan çıkarıcı ise, adeta ikinci bir Deccal ve Şeytan'ın ilk doğan oğlu gibi, sanki Şeytan bir ışık meleğine dönüşmüşçesine (şüphesiz Tanrı'nın büyük müsamahası ve insan soyunun da buna çanak tutmasıyla) halkları saptırdı ve kendi sapkınlığına sürükledi; öyle ki, kendi zamanından önce hiçbir heretiğin bu kadar çok insanı saptırdığı ya da herhangi bir vaaz ve mucizeyle insanları Rabbe yönelttiği görülmemiştir. Onun ve yılanın öğretisi, ölümcül bir kanser gibi, sadece Arapları, Suriyelileri, Medleri, Persleri, Mısırlıları ve Etiyopyalıları ve pek çok doğu halkını ölümcül bir şekilde yok etmekle kalmadı, aynı zamanda Afrika'yı ve İspanya'ya kadar uzanan pek çok batı bölgesini de yozlaştırarak yayıldı. Kilisenin ilk çocukluk evresinden onun yaşlılık dönemine kadar ve hatta gelecekte de, kutsal kiliseye bu yıkım iğrençliğinden ya da bu lanetli sapkınlığın ölümcül zehrinden daha büyük bir bela ve kırbacın musallat olduğunu ve kadim yılanın, bu yalancı peygamber ve onun haleflerinin ağzından neredeyse altı yüz yıldır böylesine büyük bir halk kitlesini kustuğunu zannetmiyorum.

Foro Iulii'li Kardeş Odoricus, kafirlerin memleketlerinden kendi eyaletine döndüğünde, Efendimizin bin üç yüz otuzuncu yılında, Papa XXII. Iohannes döneminde bunları yazdı.

WILBRANDI DE OLDENBORG

PEREGRINATIO

ITERUM EDITA.

WILBRAND DE OLDENBORG'UN SEYAHATNAMESİ BİRİNCİ ÖNSÖZ

Wilbrand'ın seyahatnamesi, son kısmı eksik olsa da, pek çok yönden takdire şayandır. Bu seçkin yazarın kökenine ve eserine bakıldığında, tarihin unutulmuş sayfalarını aydınlatmak ve geçmişin hafızasını canlandırmak isteyen adamların çabası açıkça görülür. Nicolaus Schatenius, bu eserin Wilbrand'ın zarif üslubunu ve anlatım gücünü en iyi şekilde yansıttığını ifade eder. Yazarın bu seyahate dini bir gayeyle mi yoksa sadece dünyayı görme arzusuyla mı çıktığı tam olarak bilinmese de, metin boyunca sergilediği derin coğrafya ve tarih bilgisi, onun ne kadar donanımlı bir şahsiyet olduğunu ortaya koymaktadır. Avusturya tarihinin ve dönemin önemli olaylarının izini süren bu eser, filoloji ve tarih araştırmaları için çok kıymetli bir kaynak teşkil eder. Apollonius Tyrius ve Vergilius gibi antik yazarlara yapılan atıflar da yazarın edebi birikimini gösterir. Bu seyahatnamenin daha önceki basımları ve yazma nüshaları incelendiğinde, metnin aslına sadık kalınarak günümüze

ulaştırılmasının önemi daha iyi anlaşılır. Paris'teki el yazması kütüphanelerinde muhafaza edilen bu metin, XV. yüzyıla ait değerli bir miras olarak kabul edilir.

BİRİNCİ PROLOG

Bu eserin sunumu, abartılı ve cafcacı bir üsluptan kaçınarak, meselenin özüne odaklanan yalın bir anlatımı benimser. Çünkü eğer yazar süslü kelimelerin arkasına saklansaydı, anlatılanların inandırıcılığı kaybolurdu. Bu yüzden, yaşananları olduğu gibi aktarmak ve kutsal toprakların durumunu gözler önüne sermek ana gaye edinilmiştir. Eserin kaleme alınmasında, kadim kilisenin ve kutsal mekanların korunması fikri rehberlik etmiştir. Hiçbir şahsi çıkar veya dünyevi şöret arzusu gütmeyen, sadece deniz aşırı topraklarda görülen ve duyulan şeylerin sadık bir dökümü yapılmıştır. Avusturya dükünün elçileriyle birlikte çıkılan bu yolculukta, yolların ve kalelerin durumu, şehirlerin savunma yapıları ve orada yaşayan halkların inançları teker teker incelenmiştir. Bu anlatının, kutsal toprakları ziyaret etmek isteyen dindarlar için hem bir rehber hem de bir ibret vesikası olması umulur. Okuyucunun metni daha iyi kavrayabilmesi ve tarihsel bağlamı koparmadan takip edebilmesi için kronolojik bir sıra izlenmiştir.

BİRİNCİ KİTAP

Efendimizin en yüce ve şanlı dirilişinden bin iki yüz on bir yıl sonra, Papa III. Innocentius'un papalığının on dördüncü yılında, kutsal Roma imparatorunun saltanatı döneminde, pek çok deniz yolculuğu ve uzun meşakkatlerden sonra kutsal topraklara ulaştık. Burası çok güçlü ve muhkem kaleleri, geniş surları olan bir şehirdir. Şehrin konumu, bir tarafı sarp kayalıklara ve denize bakacak şekilde mükemmel bir stratejiyle ayarlanmıştır. Dört köşesinde yükselen devasa kuleler şehre gelebilecek her türlü tehlikeyi önceden gözetlemek için yapılmıştır. Geri kalan kısımları ise çifte surlar ve derin hendeklerle çevrilidir. Bu liman şehri, deniz aşırı ülkelerden gelen gemilerin sığındığı ve ticaretin çok canlı olduğu bir merkezdir. Şehirde Hristiyanların kralı oturur ve adaletiyle hükmeder. Burası şimdi yeniden inşa edilmiştir ve bir kısmına Akka denir. Şehirde Hristiyan inancına mensup pek çok farklı topluluk yaşamaktadır; aralarında Latinler, Grekler, Suriyeliler, Nasturiler, Yakubiler ve Gürcüler bulunur. Her topluluk kendi mahallesinde yaşar ve kendi dini ritüellerini serbestçe yerine getirir. Hristiyanların dışındaki topluluklar da şehirde ticaret amacıyla bulunurlar ancak onların surlar içinde ibadethane açmalarına izin verilmez. Suriyeliler kendi aralarında Arapça konuşurlar ve giyim kuşamları Müslümanlara benzer. Hristiyanlar ise Papa'nın otoritesini tanırırlar ve kilisenin emirlerine sıkı sıkıya bağlıdırlar.

Buradan hareketle kıyı boyunca ilerleyerek, kutsal peygamber İlyas'ın yaşadığı ve mucizeler gösterdiği yer olan Karmel Dağı'na geldik. Bu dağın eteklerinde, İsa'nın annesi Meryem'in günahkarlar için bir sığınak ve şefaet kapısı olarak görüldüğü güzel bir manastır bulunur. Anlatılanlara göre, bu dağda yaşayan münzeviler ve keşişler, dünyevi işlerden tamamen elini eteğini çekmiş, kendilerini duaya ve ibadete adanmışlardır. Şehrin bu kutsal atmosferi gelen her yolcuyu derinden etkiler. Burası,

dindar Hristiyanlar için çok önemli bir hac merkezidir ve manastırın çevresi şifalı bitkiler ve su kaynaklarıyla doludur.

Daha sonra dağdan aşağı inerek Efendimizin sık sık ziyaret ettiği sahil şeridine ulaştık. Burası, antik dönemde Fenikelilerin en önemli şehirlerinden biri olan ve günümüzde Sur (Tyros) olarak adlandırılan büyük liman kentidir. Sur şehri, Hristiyanların bölgedeki en güçlü kalelerinden biridir ve adeta deniz ortasında yükselen aşılmaz bir duvar gibidir. Şehrin surları o kadar kalın ve muhkemdir ki, hiçbir kuşatma silahının burayı yıkması mümkün görünmemektedir. İçerideki saraylar, geniş meydanlar ve mermer sütunlar şehrin eski ihtişamını gözler önüne serer. Şehrin limanı, iki büyük mendirekle korunmaktadır ve buraya her gün onlarca ticaret gemisi yanaşır. Sur şehri, Apollonius Tyrius'un hikayelerine de konu olmuş tarihi bir mekandır. Şehrin surları yakınında, havari Petrus'un müritleriyle birlikte vaaz verdiği ve Hristiyanlığı yaydığı yer olarak bilinen tarihi bir kilise yükselir. Bu şehir aynı zamanda ipek kumaşları ve mor boyasıyla da tüm dünyada meşhurdur.

Buradan ayrılarak kuzeye, Sayda (Sidon) şehrine doğru ilerledik. Bu yolculuk boyunca sahil şeridinin güzelliği ve toprakların verimliliği dikkatimizi çekti. Sayda şehri de en az Sur kadar eski ve köklü bir geçmişe sahiptir. Kutsal kitaplarda bu şehrin adı sıkça zikredilir. Şehrin iç kısımlarında, İsa'nın Kenanlı kadının kızını iyileştirdiği yer olarak kabul edilen tarihi bir pınar bulunur. Bu pınarın suyu çok tatlıdır ve etrafı meyve ağaçlarıyla çevrilidir. Sayda halkı da tarım ve deniz ticaretiyle uğraşır; toprakları o kadar bereketlidir ki, her yıl bol miktarda buğday, zeytin ve şarap elde edilir. Şehrin kalesi, denize doğru uzanan küçük bir yarımada üzerine kurulmuştur ve savunması son derece güçlüdür.

Sayda'dan sonra Beyrut (Berytus) şehrine ulaştık. Beyrut, bölgenin en önemli başpiskoposluk merkezlerinden biridir ve çok geniş bir piskoposluk alanına sahiptir. Şehrin surları ve kaleleri yakın zamanda Hristiyan şövalyeler tarafından tahkim edilmiş ve güçlendirilmiştir. Beytullahim ve Kudüs'e giden hac yollarının kesişim noktasında yer aldığı için stratejik önemi çok büyüktür. Şehirde Latin piskoposu oturur ve kilise işlerini idare eder. Gece vakti şehre ulaştığımızda, denizden gelen serin esinti ve şehrin ışıkları çok güzel bir manzara oluşturuyordu. Bu şehir, deniz aşırı ülkelerden gelen yolcular için hem bir dinlenme yeri hem de güvenli bir limandır. Beyrut'tan ayrılarak Cübeyl (Byblos) şehrine geldik. Burası çok eski bir liman kentidir ve surları antik taşlarla inşa edilmiştir. Şehirde Hristiyan şövalyelerin idaresinde güçlü bir garnizon bulunur. Limanı küçük olmasına rağmen korunaklıdır. Cübeyl'den sonra kutsal seyyahların uğrak yeri olan Trablus (Tripolis) kontluğuna ulaştık. Trablus kontluğu, Hristiyanların doğudaki en büyük ve en zengin prensliklerinden biridir. Şehrin çevresi zeytinlikler, limon bahçeleri ve geniş tarım arazileriyle kaplıdır. Trablus kalesi, şehrin en yüksek tepesinde yükselir ve tüm ovaya hakim bir konumdadır. Kont, bizi sarayında büyük bir misafirperverlikle ağırladı ve seyahatimiz için gerekli tüm kolaylıkları sağladı. Şehirde ticaret çok gelişmiştir; ipekli dokumalar ve baharat ticareti şehrin ana gelir kaynaklarıdır.

Trablus'tan sonra Antakya prensliğinin sınırlarına girdik. Bu yolculuk dağlık ve engebeli arazilerden geçilerek yapıldı. Yol boyunca haçlı şövalyelerine ait pek çok küçük kale ve gözetleme kulesi gördük. Bu yapılar, yolları korumak ve

Müslümanların ani baskınlarını önlemek amacıyla stratejik noktalara inşa edilmiştir. Nihayet büyük ve tarihi Antakya (Antiochia) şehrine ulaştık. Antakya, Hristiyanlık tarihi için çok büyük bir öneme sahiptir; çünkü havariler ilk kez burada Hristiyan adını almışlardır. Şehrin surları, Asi Nehri boyunca uzanır ve dağların tepelerine kadar tırmanır. Bu surların muazzamlığı ve yüksekliği karşısında hayrete düşmemek elde değildir. Şehirde Antakya patriği oturur ve doğudaki tüm kiliselerin ruhani liderliğini yürütür. Aziz Petrus'un ilk vaazını verdiği mağara kilisesi de bu şehrin eteklerinde yer alır. Antakya prensi, bizi ve Avusturya dükünün elçilerini sarayında kabul etti. Burada devlet işleri ve bölgenin güvenliği hakkında önemli görüşmeler yapıldı. Prens, bizi on sekiz hafta boyunca misafir etti ve her türlü ihtiyacımızı karşıladı. Antakya, havasının temizliği, suyunun bolluğu ve bahçelerinin güzelliği ile adeta bir cennet köşesidir. Antakya'dan sonra Kilikya bölgesine geçerek Adana (Adene) şehrine geldik. Adana, nehir kenarında kurulmuş, etrafı geniş ve verimli ovalarla çevrili güzel bir Ermeni krallığı şehridir. Şehrin halkı çok zengin olmasa da, misafirperver ve candandır. Şehrin surları çok geniştir ve içeride büyük piskoposluk binaları ile saraylar yükselir. Bazı antik yazarlar, mitolojik figür Medea'nın da buralı olduğunu ve bu topraklarda yaşadığını rivayet ederler. Ovidius'un şiirlerinde de bu bölgenin adı ve nehirlerinin güzelliği zikredilir. Adana, Kilikya Ermeni Krallığı'nın en önemli askeri ve idari merkezlerinden biri olarak kabul edilir.

Wilbrand de Oldenborg'un seyahatnamesinin bu ilk bölümünü tamamladık. Metinde geçen Orta Çağ kaleleri, şehirler veya haçlı kontlukları hakkında coğrafi ya da tarihsel açıdan daha derin bir inceleme yapmak ister misiniz?

Şurası bir gerçektir ki, bu şehir pek çok ve korkunç büyücüleri bağrında barındırmaktadır; nitekim bunu kendi tecrübelerimizle de öğrenmiş bulunuyoruz. Bu şehir Tarsus'tan bir günlük mesafedir.

Bölüm XXI. Epifani (Ermenilerin Vaftiz Festivali dedikleri) gününde ise Sis şehrine ulaştık. Kral, kendi şenliklerini kutlamamız için bizi buraya davet etmişti. Burası, kralın ülkesinin başkenti olup sayısız ve zengin ahalisi barındırır. Hiçbir surla çevrili değildir. Bu yüzden, eğer içinde Ermenilerin başpiskoposluk makamı bulunmasaydı, burayı bir şehirden ziyade büyük bir kasaba olarak adlandırmak daha doğru olurdu. Burada Grekler de kendi patriklerine itaat ederler. Kaleleri ise dağın tepesinde son derece muhkem bir şekilde kurulmuştur ve bu kalenin eteklerinden itibaren şehir nizami ve kademeli bir şekilde aşağıya doğru iniyor gibi görünmektedir. Anlatılanlara göre burası bir zamanlar, Büyük İskender'in mağlup ettiği Kral Darius'un mülkiyetindeydi.

Bölüm XXII. Yukarıda sözünü edeceğimi vaat ettiğim ve kralın da bizi davet ettiği Epifani şenliği, Ermeniler tarafından şu usulle icra edilirdi: Şenlik gününden önceki on iki gün boyunca (ki biz bu günleri neşe ve ziyafetlerle geçirmiştik) onlar, kendi bayramlarına hürmeten tövbe edip oruç tuttular; balıktan, şaraptan ve zeytinyağından uzak durdular. Bayram gününden önceki üç kutsal gecede ise tüm gün boyunca bu yiyeceklerden tamamen kesildiler; öyle ki ancak akşam duasından sonra ayin törenlerini icra edip, tüm o geceyi ilahi uykusuzluk içinde ibadetle geçirdiler. Rab'bin Doğuşu bayramını da aynı gün kutlarlar ve Rab'bin hem aynı gün doğduğuna hem de otuz yıl sonra aynı gün vaftiz edildiğine inanırlar. Sabah olunca

ise herkes yakınlardaki bir nehre doğru aceleyle ilerlemeye başladı ki kral da bu düzende aşağıya inmekteydi. Kral heybetli bir atın üzerinde oturuyordu; Töton Şövalyeleri Evi'nin üstadı, Silifke kalesinin komutanı, Hospitalier şövalyeleri ve onların yoldaşları ile pek çok dindar adam kralın hemen yanı başında yer alıyordu. Daha önce bahsettiğim gibi, Roma İmparatoru Otho'nun talebi doğrultusunda yaşlı kral tarafından yakın zamanda taç giydirilmiş olan genç kral Rupinus da, o krallığın soyluları ve pek çok giyinmiş kuşanmış şövalye ile birlikte arkadan geliyordu. Onların her birinin elinde sancakları ve flamaları dalgalanıyor, atlarının süslü zırhları yaşlı kralın önünden gidiyordu. Bunların arasında kalkan taşıyan pek çok piyade asker de silahlarıyla birlikte kralı korumak için sağa sola koşturuyordu. Orada hazır bulunan herkes tarafından büyük bir çığlıkla "Subtacfol!" yani "Kutsal Kral!" nidalarıyla selamlandılar. Kral bu şekilde büyük bir ihtişamlı, nehir kıyısında kendisi için hazırlanan büyük çadıra doğru ilerledi. Ardından Grekler ve onların patriği, ellerinde pek çok kutsal emanetle birlikte yaya olarak ve hazırlıklı bir şekilde onları takip etti. Borozanların ve diğer müzik aletlerinin çıkardığı muazzam sesler arasında oraya ulaştılar; öyle ki bu durum bir yürüyüşten ziyade zafer alayını andırıyordu. Bunlar da nehir kenarında kendilerine ayrılan yerde durup alayın geri kalanını beklediler. O sırada Ermeni din adamlarından biri, başpiskoposla birlikte nehre inmek üzere vaftiz edilecek bir haçı usulünce taşıyordu. Onların bu alçakgönüllülüğü ve vakur yürüyüşü takdire şayandı; ta ki uzun sakallı bir rahip, bir kutsal emanet gibi taşıdığı o şeyi neredeyse kötü bir kazayla lekeleyene kadar. Bu rahip, sözü edilen nehre akan küçük bir çaydan geçerken ayağı kayıp ayakkabısını düşürdü ve ayakkabısını sudan çıkarmaya çalışırken o kadar dikkatsizce uğraştı ki başpiskoposu ve diğerlerini de geciktirdi. Eğer böyle bir ihmal Hildesheimlilerin yürüyüşünde yaşansaydı, şüphesiz en sert şekilde cezalandırılırdı. Onlar da yukarıda adı geçen nehrin kıyısında kendi durma yerlerini ve konaklarını aldılar. Yürüyüşler tek bir yerde birleştiğinde oradan ilahiler yükselmeye başladı; göğüslerini tamamen kaplayan o uzun sakallarıyla, ağızlarını ardına kadar açarak büyük bir şevkle okuduklarını gördük. Ermenice İnciller ve mektuplar okuyarak, oraya getirdikleri haçla birlikte sanki Şeria Nehri'ni kutsarmış gibi suyu vaftiz ettiler ve sağ ellerinden bir güvercin salıverdiler. O sırada herkes nehrin ortasında şekerli sularla boğazlarını ıslatarak haykırıyordu: "Kralımız sonsuza dek yaşasın!" ve diğerleri de buna cevap vererek "Amin!" diyordu; bu sırada suya şeker katıyorlardı. Bundan sonra kral ve tüm ahali üzerlerine su serptiler. Suriyeliler ise bu sırada kendi oyunlarını oynuyorlardı. Daha sonra Hristiyan din adamları, şövalyeler ve piyadelerden oluşan binlerce kişi şehre doğru aceleyle döndü, öyle ki yollarda büyük toz bulutları yükseliyordu. Askerler atlarını koşturuyor ve kılıç oyunları gösteriyorlardı, böylece o gün akşama kadar şenlikler devam etti. Bunlar olup bittikten sonra, kralın bize şehirdeki tüm ikramları ve ziyafetleri sunmasının ardından, bize bu kadar hürmet gösteren kraldan izin ve icazet alarak ayrıldık. Şehir tepenin üzerinde çok yüksek bir konumda kurulmuştur ve doğası gereği geniş bir ovaya bakmaktadır, bu ova tüm krallığın sınırlarına kadar uzanır. Kralın buradaki en büyük kalesi "Nassar" olarak adlandırılır. Bu tepenin ortasında şehrin en büyük kilisesi bulunur; buranın başpiskoposu çok saygındır ve kilisenin mermer sütunları göz kamaştırıcıdır. İncil yazarı büyük Gregorius'un da burayı

ziyaret ettiği ve bu sarp kayalıklar arasında mucizeler gösterdiği rivayet edilir, öyle ki onun anısına burada tarihi bir manastır inşa edilmiştir. Şehir surlarının dışı ise derin vadilerle çevrilidir. Buradan hareketle Adana (Ademodana) kalesine geldik ki burası Töton Şövalyeleri'nin hastanesidir. Alman kralı da burayı kendi askerlerinin dinlenmesi ve tedavisi için tahsis etmiştir. Bu kalenin eteklerinde Ermenistan dağlarından doğan ve çok hızlı akan büyük bir nehir bulunur. Bu bölgede yaşayan halklar her yıl Paskalya döneminde bu nehrin kıyısında toplanır ve dualar ederler. Burası Ermeniler ve Hristiyanlar için çok önemli bir inanç merkezidir; nitekim nehrin sularının şifalı olduğuna ve pek çok hastalığı iyileştirdiğine inanırlar.

Bölüm XXVI. Buradan ayrılarak kutsal topraklara doğru ilerledik ve yukarılarda betimlenen Tarsus üzerinden geçerek, Ermenistan sınırlarının batısına doğru indik ve deniz kıyısında yer alan Anamur (Anamuriam) kalesine ulaştık. Burası denizin içinde, kayalıklar üzerinde kurulmuş çok muhkem bir kaledir. Günümüzde bu kale yıkılmış durumdadır ancak surlarının kalıntıları ve eski kuleleri hala ihtişamını korumaktadır. Burası antik dönemde Romalıların en önemli deniz üslerinden biri olarak kullanılmıştır. Bu kalenin yakınında, nehir kenarında kurulmuş bir başka küçük kale daha bulunur ki burası da kutsal Roma imparatorunun bölgeyi savunmak için tahsis ettiği garnizonlardan biridir. Buradan gemiye binerek Kıbrıs (Cyprus) adasına doğru yola çıktık. Kıbrıs çok büyük ve bereketli bir adadır; içinde yedi büyük şehir ve pek çok kasaba barındırır. Adanın uzunluğu ve genişliği günlerce sürecektir mesafelerdedir ve ortasında yüksek dağlar yükselir. Bu dağların üzerinde Kıbrıs başpiskoposunun makamı bulunur ki kendisi çok yetkilidir. Ada halkı Latince, Grekçe ve Ermenice konuşur; aralarında Latin şövalyeleri de yaşar. Kıbrıs adası zenginliği, şarabının kalitesi ve topraklarının verimliliği ile bilinir; adada bol miktarda buğday, zeytin, incir ve harika meyveler yetişir. Kıbrıs'ın havası çok temiz ve sağlıklıdır, ancak yaz aylarında sıcaklıklar çok yüksek seviyelere ulaşır.

Kıbrıs adasında Hristiyanlığın ilk dönemlerine ait pek çok kutsal mekan ve kilise bulunur. Burası aynı zamanda azizlerin ve şehitlerin mezarlarıyla doludur. Kıbrıs krallığının merkezi Lefkoşa (Nicosia) şehridir; burası adanın tam ortasında yer alır ve surları çok geniş bir alanı kaplar. Şehirde kralın sarayı ve piskoposluk binaları yükselir.

Bölüm XXVIII. İlk olarak Girne (Schernis) limanına ulaştık. Burası çok küçük ama surlarla çevrili, korunaklı bir limandır ve kalesi denize nazır yükselir. Kıbrıs kralı da bu limana büyük önem verir. Şehirde Latin piskoposu oturur ve kilise işlerini yürütür. Buradan ilerleyerek adanın başkenti olan Lefkoşa (Nicosia) şehrine geldik; burası kralın ana ikametgahıdır ve sarayları çok görkemlidir. Şehirde yaşayan zengin ahalî, evlerini mermer sütunlar ve güzel bahçelerle süslemiştir. Lefkoşa'dan sonra adanın en büyük liman kenti olan Gazimağusa (Famagusta) şehrine ulaştık; burası deniz ticaretinin merkezidir ve surları çok kalındır. Limanda her millettten gemi görmek mümkündür.

Bölüm XXIX. Buradan ayrılarak seyahatimize devam ettik ve Kıbrıs'ın güney kıyısında yer alan Larnaka (Salina) kasabasına geldik. Burası tuz yataklarıyla meşhurdur ve sahil şeridi boyunca pek çok küçük köy bulunur. Larnaka'nın yakınlarında, yüksek bir tepenin üzerinde Stavrovouni Manastırı yükselir; Hristiyanlar

buraya Kutsal Haç Dağı derler. Manastırın içinde, azizlerin bıraktığı kutsal emanetler ve haç parçaları saklanır. Keşişler burada çok sıkı bir disiplin içinde yaşarlar ve gelen hacıları misafir ederler. Bu manastır, tüm adadan görülebilecek kadar yüksek bir konumdadır.

Bölüm XXX. Larnaka'dan sonra Limasol (Limeson) şehrine ulaştık. Burası da sahil kenarında kurulmuş, zeytinlikleri ve bağlarıyla ünlü büyük bir şehirdir. Limasol kalesi, haçlı şövalyelerinin adadaki en önemli üslerinden biridir. Şehirde pek çok büyük kilise ve hastane bulunur; buralarda hasta ve yaşlı hacıların bakımı yapılır. Limasol'dan sonra antik Baf (Paphos) şehrine geldik. Baf, afrodit tapınağının kalıntılarıyla bilinen tarihi bir mekandır, ancak günümüzde burası yıkılmış ve küçük bir kasaba haline gelmiştir. Şehrin yakınlarında, kayalıklar arasında kutsal münzevilerin kaldığı mağaralar bulunur.

Bölüm XXXI. Baf'tan sonra Kıbrıs adasındaki seyahatimizi tamamlayarak tekrar gemiyle Suriye kıyılarına doğru hareket ettik. Bu deniz yolculuğu boyunca rüzgarların ve dalgaların şiddeti bizi çok zorladı, ancak Tanrı'nın inayetiyle sağ salim karaya ulaştık. Kıyı şeridi boyunca ilerleyerek Trablus (Tripolis) kontluğunun sınırları içindeki kalelere ulaştık. Bu kaleler, Müslümanların saldırılarına karşı Hristiyan sınırlarını korumak amacıyla çok muhkem bir şekilde inşa edilmiştir.

Bölüm XXXII. Trablus yakınlarında, yüksek bir dağın tepesinde bulunan ve "Safita" olarak adlandırılan büyük bir kaleye geldik. Bu kale, Tapınak Şövalyeleri'nin bölgedeki en güçlü üslerinden biridir ve surları çift kat taştan yapılmıştır. Kalenin içinde büyük bir kilise ve askerlerin kalması için geniş salonlar bulunur. Kalenin komutanı bizi büyük bir hürmetle karşıladı ve burada birkaç gün dinlenmemize izin verdi. Safita'dan sonra antik Antakya prensliğinin güney sınırlarında yer alan ve "Margat" denilen bir başka devasa kaleye ulaştık; burası da Hospitalier şövalyelerinin merkezidir ve savunması neredeyse imkansız denecek kadar güçlüdür. Kutsal toprakların bu kuzey sınırları, Hristiyan şövalyelerin kahramanlıkları ve kalelerinin muhkemliği ile korunmaktadır.

Bölüm XIX. Buradan ayrılarak Toros Dağları'nın eteklerine doğru ilerledik ve "Mamistra" denilen nehir kenarındaki büyük şehre geldik. Bu şehir, Kilikya bölgesinin en önemli ticaret ve askeri merkezlerinden biridir. Şehrin içinden akan nehrin üzerinde antik dönemden kalma büyük bir taş köprü bulunur. Mamistra'da Latin başpiskoposu oturur ve bölgedeki Hristiyan cemaatinin ruhani liderliğini yürütür; imparator da burayı bir zamanlar Latin başpiskoposluk merkezi yapmış, ancak zamanla diğer idareciler bu durumu değiştirmiştir. Burada Hristiyanların kralı ve Avusturya dükünün elçileri bizi karşıladılar, bizi büyük bir nezaketle saraylarında ağırladılar ve bu topraklarda on sekiz hafta boyunca kalmamızı sağladılar. Bu şehir Mamistra'dan iki günlük mesafededir.

Bölüm XX. Birkaç gün sonra oradan ayrılarak, nehir kenarında, güzel bir konumda kurulmuş olan ve zengin ahalisi bulunmayan ama surları son derece geniş olan Adana (Adene) şehrine geldik. Bazı anlatılara göre antik mitolojinin ünlü figürü Medea da buralıdır ve bu topraklarda yaşamıştır ki Ovidius'un şiirlerinde de bu durum şu dizelerle aktarılır:

"O zaman iki yılanla birlikte, o en vahşi engerek akşam yemeğinde miydi?

O zaman iki yılan mı vardı?"

BÖLÜM II

Şimdi ise, ilk olarak din kardeşlerimizden ve pederlerimizden izin ve hayır duaları alıp vedalaştıktan sonra, Kudüs'e doğru çıkarken deniz kıyısında yer alan Hayfa (Caiphas) şehrini geçtik. Burası küçük bir kasabadır, yıkılmış surları vardır ve sahil boyunca uzanır. Adını, peygamberlerin efendisi olan Eliyahu'nun kurban kestiği yerin yakınında, başkahin Kayfa'dan aldığı rivayet edilir. Buranın hemen üzerinde, günümüzde kutsal İlyas'ın manastırı olarak bilinen ve hürmet gösterilen Karmel Dağı yükselir; İlyas peygamber burada münzevi bir hayat yaşamıştır. İlyas'ın bulutları topladığı yer de burasıdır. Bu dağda, vaktiyle Süleyman'ın saraylarının kalıntılarının bulunduğu anlatılır. Buradan Hayfa'ya iki mil mesafe vardır.

Daha sonra sahil boyunca ilerleyerek Capernaum (Kefernahum) denilen ve deniz kıyısında, suların hemen üzerinde kurulu olan kaleye geldik. Rivayet olunur ki bu kasaba, İsa'nın havarileriyle birlikte sık sık uğradığı antik Capernaum'un kendisidir. Şehirde Hristiyan inancına ait pek çok büyük bina ve kilise kalıntısı bulunur. Buradan hareketle sol tarafta Sayda (Sidon) sınırlarını bırakarak, daha önce bahsettiğimiz ve seyyahların uğrak yeri olan antik Sarepta (Sarafand) kasabasına geldik. Burası, havari Petrus'un bir dul kadının evinde misafir olduğu ve onun azalan ununu ve yağını mucizevi bir şekilde bereketlendirdiği yerdir; ayrıca aynı yerde piskoposluk makamı da kurulmuştur. Hristiyan vaizler bu topraklarda inançlarını serbestçe yaymışlar ve pek çok kişiyi dinlerine döndürmüşlerdir. İncil yazarı Matta'nın da buralı olduğu ve İsa'nın onu gümrük masasından çağırarak "Beni takip et" dediği rivayet edilir. Buradan Akka'ya olan mesafe bir günlük yolculuk kadardır.

Bu yolları geçtikten sonra antik Sur (Tyros) şehrine geldik; burası bir zamanlar çok görkemli ve zengin bir ticaret kentiydi ancak günümüzde savaşlar yüzünden büyük bir kısmı yıkılmış durumdadır ve Sarazenlerin haydutluk faaliyetleri nedeniyle harabeye dönmüştür. Burası aynı zamanda şövalyelerin ve haçlı ordularının ana üslerinden biriydi, ancak günümüzde eski ihtişamından eser kalmamıştır. Sur şehrinden sonra antik Sezariye (Caesarea) limanına geldik; burası da sahil şeridinde yer alan ve korunaklı bir limanı olan muhkem bir şehirdir. Şehrin iç kısımlarında pek çok Hristiyan kilisesi ve antik dönem Romalı idarecilerin saray kalıntıları göze çarpar. Sezariye'den Tarsus'a giden yol ise bir günlük mesafedir.

Daha sonra güneye doğru ilerleyerek kutsal topraklara giden hacıların ana rotası üzerinde yer alan antik Erbil (Arbel) kalesine ulaştık; burası da yüksek dağların tepesinde kurulmuş çok korunaklı bir garnizondur. Buradan sonra ise antik Ramla şehrine geldik; burası kutsal seyyahların dinlenme yeri olan büyük bir kasabadır. Şehrin yakınında Aziz Georgius'un mezarı ve adına inşa edilmiş tarihi bir manastır bulunur; Hristiyanlar buraya büyük bir saygı gösterirler. Ramla'dan Kudüs'e kadar olan mesafe ise sarp ve kayalık yollardan geçilerek kat edilen bir günlük yoldur. Ertesi gün, kutsal topraklara giden yolların en heyecan verici ve mukaddes olan kısmına, yani Kudüs (Ierusalem) şehrine doğru yükselmeye başladık. Yol boyunca dağların sarp ve taşlık yapısı bizi zorlasa da, uzaktan kutsal şehrin surlarını ve kubbelerini görmek tüm yorgunluğumuzu unutturdu. Kudüs, yüksek dağlar arasında

kurulmuş, surları son derece muhkem ve ihtişamlı bir şehirdir. Buraya ulaştığımızda, şehrin kutsal mekanlarını ziyaret etmek ve dualarımızı etmek için büyük bir sabırsızlık içindeydik. Şehrin giriş kapısı yakınında havari İstefanos'un şehit edildiği yer ve adına yapılmış tarihi bir kilise bulunur.

Bölüm VI. Kudüs şehrinin içine girdiğimizde, buranın kutsal mekanlarını daha yakından inceleme fırsatı bulduk. Şehrin merkezinde, İsa'nın çarmıha gerildiği ve gömüldüğü yer olan Kutsal Kabir Kilisesi (Anastasis) yükselir. Bu kilise, tüm dünyadaki Hristiyanlar için en mukaddes mekan kabul edilir ve mimarisi son derece hayranlık uyandırıcıdır. Kilisenin içinde, İsa'nın bedeninin konulduğu kaya mezarı ve çarmıha gerildiği Golgota tepesi yer alır. Golgota tepesinin altında ise ilk insan Adem'in kafatasının gömülü olduğu mağara bulunur. Bu kutsal mekanlar, hacıların gözyaşları ve dualarıyla dolup taşmaktadır. Kilisenin mermer sütunları, altın yaldızlı mozaikleri ve devasa kubbesi şehrin dini ihtişamını yansıtır. Sarazenlerin idaresinde olmasına rağmen, Hristiyanların bu kilisede ibadet etmelerine belirli kurallar çerçevesinde izin verilmektedir.

Kilisenin yakınlarında, İsa'nın havarileriyle birlikte son akşam yemeğini yediği Sion Dağı ve buradaki kutsal oda (Coenaculum) bulunur. Sion Dağı, Davud'un şehri olarak da bilinir ve Hristiyanlık tarihi için çok önemli olaylara tanıklık etmiştir. Burada Kutsal Ruh'un havarilerin üzerine indiği yer ve Meryem Ana'nın vefat ettiği ev olarak kabul edilen mekanlar ziyaret edilir. Şehrin surları dışındaki vadide ise zeytin ağaçlarıyla kaplı Gethsemane Bahçesi uzanır; İsa yakalanmadan önceki son gecesinde burada dua etmiş ve acı çekmiştir.

Bölüm VII. Sion Dağı'ndan aşağıya doğru inerek, şehrin doğu tarafında yer alan ve havari İstefanos'un adını taşıyan kapıdan çıktık; bu kapı doğrudan Yehosafat Vadisi'ne (Cedron Vadisi) bakar. Bu vadinin içinde, Meryem Ana'nın mezarının bulunduğu kutsal kilise yer alır; burası derin bir çukur içinde inşa edilmiştir ve merdivenlerle aşağıya inilir. Keşişler burada sürekli olarak ilahiler okur ve ayinler düzenlerler. Vadinin karşı tarafında ise İsa'nın göğe yükseldiği Zeytin Dağı (Mons Oliveti) yükselir. Bu dağın tepesinde, İsa'nın göğe yükselirken ayak izini bıraktığı kaya parçasını barındıran tarihi bir kilise bulunur; hacılar bu kayayı büyük bir hürmetle öperler.

Zeytin Dağı'nın eteklerinde, İsa'nın havarilerine "Göklerdeki Babamız" (Pater Noster) duasını öğrettiği yer ve adına yapılmış olan şapel bulunur. Bu şapelin duvarlarında bu kutsal dua pek çok dilde yazılıdır. Dağın biraz daha ilerisinde ise İsa'nın Kudüs şehrine bakarak ağladığı yer (Dominus Flevit) ve buradaki küçük kilise göze çarpar. Zeytin Dağı, Kudüs'ün en güzel manzarasını sunan ve tüm kutsal mekanları kuş bakışı gören en yüksek tepesidir.

Bölüm VIII. Zeytin Dağı'ndan aşağıya, güneye doğru ilerleyerek Kudüs'e iki mil mesafede bulunan Betanya (Bethania) kasabasına geldik. Betanya, İsa'nın dünyadaki en yakın dostları olan Lazar ve kız kardeşleri Meryem ile Martha'nın memleketidir. İsa, ölmüş olan Lazar'ı burada mezarından çağırarak mucizevi bir şekilde diriltmiştir. Lazar'ın mezarı, kayaların içine oyulmuş derin bir mağara şeklindedir ve günümüzde de hacılar tarafından ziyaret edilmektedir. Kasabanın

içinde, bu mucizenin anısına inşa edilmiş güzel bir kilise ve Martha ile Meryem'in evlerinin kalıntıları bulunur.

Betanya'dan sonra, İsa'nın bir sıpaya binerek büyük bir coşkuyla Kudüs'e giriş yaptığı yer olan Beytphage (Bethphage) kasabasına ulaştık. Havariler İsa'nın geçeceği yollara kendi giysilerini ve palmiye yapraklarını sermişler, halk ise "Hosanna!" nidalarıyla onu selamlamıştır. Her yıl Palmiye Pazarı döneminde Hristiyanlar bu kutsal yürüyüşü canlandırmak için burada toplanırlar.

Bölüm IX. Kudüs'ün güneyine doğru dağlık yollardan ilerleyerek, kurtarıcımız İsa Mesih'in doğduğu kutsal şehir olan Beytullahim'e (Bethlehem) geldik. Beytullahim, surları olan küçük ama çok eski bir şehirdir. Şehrin merkezinde, İmparator Konstantinus ve annesi Helena tarafından inşa ettirilmiş olan devasa Doğuş Kilisesi (Basilica of the Nativity) yükselir. Bu kilise, dünyanın en eski ve günümüze kadar yıkılmadan ulaşmış en önemli kiliselerinden biridir. Kilisenin içindeki ana sunağın hemen altında, İsa'nın doğduğu kutsal mağara (Grotto of the Nativity) yer alır; mağaranın zeminindeki gümüş bir yıldız, doğumun tam olarak gerçekleştiği yeri işaret eder. Hacılar bu yıldızla yüz sürerek dualar ederler. Mağaranın hemen yanında ise İsa'nın kundaklandığı yemlik bulunur. Kilisenin geniş salonları, devasa mermer sütunları ve duvarlarındaki tarihi mozaikler hayranlık uyandırıcıdır.

Beytullahim'in çevresi verimli zeytinlikler, bağlar ve geniş tarım arazileriyle kaplıdır. Şehrin biraz dışındaki ovada ise meleklerin çobanlara İsa'nın doğuşunu müjdelediği yer olan Çobanlar Alanı (Shepherds' Field) ve buradaki tarihi şapel bulunur. Beytullahim, Hristiyan inancının doğduğu yer olarak her hacının yüreğinde apayrı bir yere sahiptir.

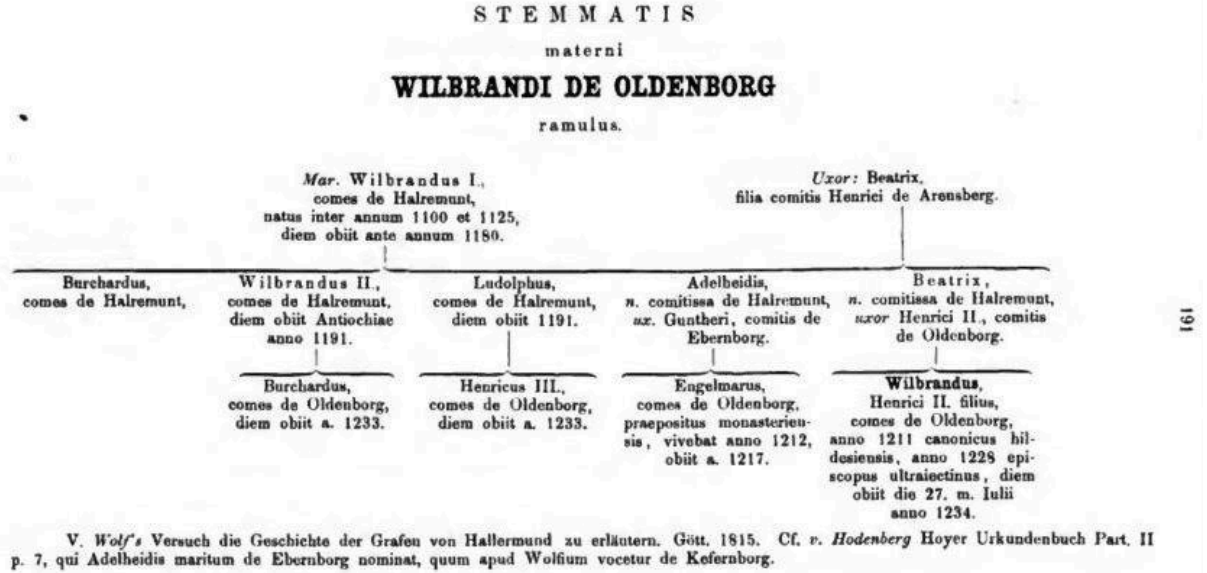
Bölüm X. Beytullahim'den ayrılarak doğuya, Şeria Nehri'ne (Jordan River) doğru uzanan zorlu ve kurak yollara girdik. Bu yolculuk boyunca Yahudiye Çölü'nün sarp kayalıkları ve ıssız arazileri arasından geçtik. Yol üzerinde, İsa'nın vaftizci Yuhanna tarafından vaftiz edildiği kutsal nehir olan Şeria Nehri'ne ulaştık. Şeria Nehri'nin suları çamurlu olmasına rağmen tatlıdır ve nehrin iki yakası yeşillikler ve palmiye ağaçlarıyla kaplıdır. Hacılar bu nehrin kutsal sularına girerek vaftizlerini tazelerler ve yanlarında getirdikleri kaplara bu kutsal sudan doldururlar. Nehrin yakınında, çölde münzevi hayatı yaşayan keşişlerin kaldığı tarihi manastırlar yükselir.

Şeria Nehri'nden sonra, nehrin yakınında bulunan ve dünyanın en eski şehirlerinden biri olarak kabul edilen Eriha (Jericho) şehrine geldik. Eriha, palmiye ağaçları ve bol su kaynaklarıyla çöl ortasında vaha gibi yükselen güzel bir şehirdir. Şehrin yakınında, İsa'nın vaftizinden sonra kırk gün kırk gece oruç tutup şeytan tarafından sınandığı yüksek ve sarp Quarantania Dağı (Temptation Mountain) yükselir; dağın kayalık yamacına inşa edilmiş olan tarihi manastır göz kamaştırıcıdır.

Bölüm XI. Eriha'dan sonra çölün daha derinlerine, Lut Gölü'ne (Ölü Deniz / Mare Mortuum) doğru ilerledik. Burası, antik dönemde Sodom ve Gomora şehirlerinin günahları yüzünden Tanrı'nın gazabına uğrayarak helak olduğu ve sular altında kaldığı yerdir. Gölün suları o kadar tuzlu, acı ve yoğunudur ki içinde hiçbir canlı yaşayamaz; hatta suların yoğunluğundan dolayı yüzme bilmeyen bir insan bile batmadan suyun üzerinde kalabilmektedir. Gölün çevresi tamamen kurak, ıssız ve

tuz tabakalarıyla kaplı kapkara kayalıklardan oluşur; burası adeta ölümün ve ilahi cezanın yeryüzündeki en bariz timsalidir.

Bölüm XII. Lut Gölü'nün bu kasvetli manzarasından ayrılarak kuzeye, Celile (Galilaea) bölgesine doğru yükselmeye başladık. Celile, Yahudiye'nin kuraklığına tezat olarak son derece yeşil, sulak ve verimli dağlarla kaplı harika bir coğrafyadır. Yolculuğumuz bizi İsa'nın çocukluğunu geçirdiği ve ilk mucizelerini gösterdiği kutsal mekanlara doğru götürmektedir.

WILBRAND DE OLDENBORG'UN anne tarafı SOY AĞACININ kolu.

Ulu Wilbrandus I,

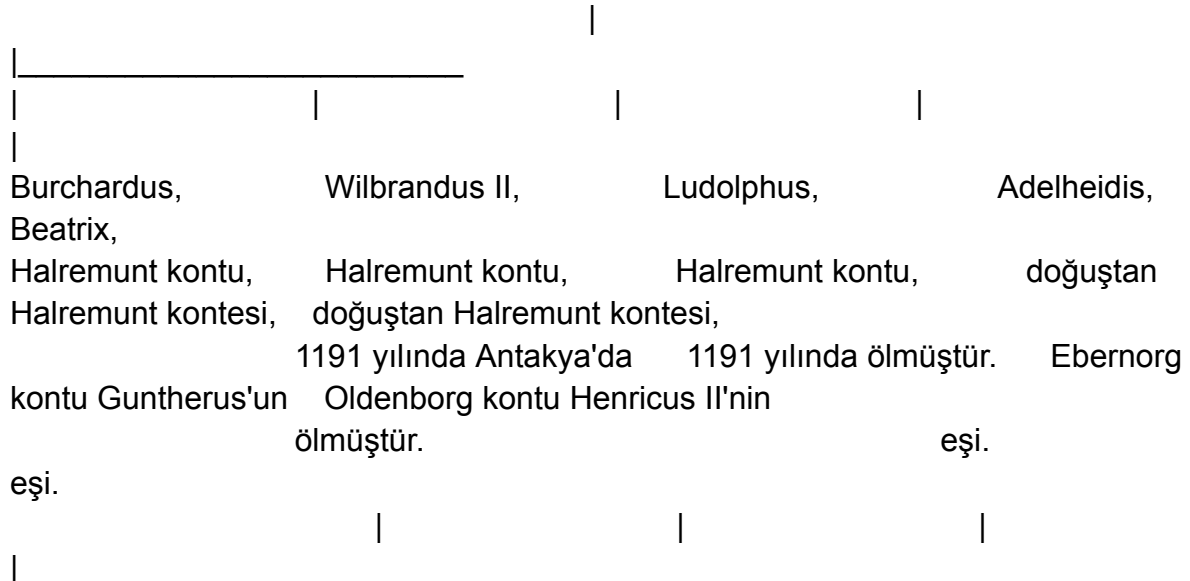
Eşi: Beatrix,

Halremunt kontu,

Arensberg

kontu Henricus'un kızı.

1100 ile 1125 yılları arasında doğmuş,
1180 yılından önce ölmüştür.

Wilbrandus,	Burchardus,	Henricus III,	Engelmarus,
kontu, monasterien-	Oldenburg kontu,	Oldenburg kontu,	Oldenburg
başrahibi; 1212	Henricus II'nin oğlu, Oldenburg kontu,	1233 yılında ölmüştür.	sis kilisesi
1228'de Utrecht piskoposu, 27 Temmuz	1211'de Hildesheim katedrali rahibi,	1233 yılında ölmüştür.	yılında yaşıyordu, 1217
1234 yılında ölmüştür.			yılında ölmüştür.

V. Wolf'un Hallermund Kontlarının Tarihini Açıklama Denemesi. Gött. 1815.
Karşılaştırınız: v. Hodenberg Hoyer Belgeler Kitabı Bölüm II s. 7, Adelheidis'in eşini Ebernorg kontu olarak adlandırır, oysa Wolf'un eserinde Kefernorg olarak geçmektedir.

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek

İlgi alanınıza giren bölümleri orjinalinden kontrol ederek kullanınız.